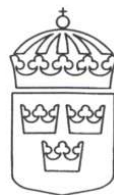

Riksdagens protokoll

1993/94:38

Tisdagen den 7 december

Kl. 14.00 – 18.44

Protokoll
1993/94:38

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 1 december.

2 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1993/94:65

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:65 av Sten Andersson i Malmö (m) om vård i livets slutskede skulle jag gärna ha besvarat den torsdagen den 2 december. Enligt uppgift är talarlistan då redan fulltecknad.

När jag fått besked om vilka dagar som riksdagen avsätter för interpellationsdebatt under januari månad kommer jag att meddela vilken av dessa jag kan besvara ovan nämnda interpellation.

Stockholm den 30 november 1993

Bo Könberg

Interpellation 1993/94:72

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:72 av Simon Liliedahl om översyn och förbättring av det statliga exportstödet får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor. Skälet härtill är utlandsresa. Jag kommer att besvara interpellationen i början av januari 1994.

Stockholm den 6 december 1993

Ulf Dinkelspiel

3 § Svar på fråga 1993/94:227 om offentlighet rörande vissa utvisade diplomaters aktiviteter

Svar på frågor

Anf. 1 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen ämnar verka för att de iranska organisationerna i Sverige meddelas vilket slags aktiviteter de utvisade diplomaterna bedrivit gentemot iranska flyktingar i landet.

Regeringen ser mycket allvarligt på den verksamhet som vissa iranska diplomater ägnat sig åt, och vi har visat det genom att vi nyligen förklarat tre av dem icke önskvärda i landet. Vi ger därmed en klar signal att dessa aktiviteter inte är förenliga med uppdrag som diplomat i Sverige. Det är också en signal att verksamheten strider mot den syn vi har här i landet på det skydd som flyktingar skall kunna räkna med.

Det är inte möjligt för regeringen att lämna organisationerna närmare information om vad som förekommit, eftersom åklagaren nu genomför en förundersökning i brottmål beträffande andra inblandade. Uppgifter i sådana ärenden är skyddade av sekretesslagen.

Jag tror att det bästa skydd flyktingorganisationerna kan få är att polisen har ögonen på flyktingspionage och ingriper mot dem som sysslar med det samt att diplomater som ägnar sig åt sådan verksamhet får lämna landet. Så har skett i detta fall. Det är en tydlig markering till dem som missbrukar sin diplomatiska status här i Sverige. Jag är övertygad om att flyktingarna och deras organisationer är bäst betjänta av ett sådant agerande.

Anf. 2 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Jag tycker att det är bra att regeringen har handlat som den har gjort och utvisat diplomaterna, med tanke på den verksamhet som de har bedrivit.

Med tanke på vad regimen i Iran och dess diplomatiska representanter representerar i ondska och hänsynslöshet vore kanske det enda riktiga att upphöra med eller i varje fall frysa de diplomatiska förbindelserna med denna regim tills vidare.

Jag förstår att sekretessen till följd av den pågående förundersökningen utgör ett problem. Jag tror ändå att det skulle vara av värde att de människor som är utsatta för denna diplomatiska närgångenhet på något sätt kunde varnas. Jag förstår svårigheten i det, men jag vill ändå hävda att det borde finnas former för att varna dessa flyktingar.

Det säger jag inte minst med tanke på att regimen i Iran som bekant inte drar sig för att döda de människor som man bedömer som misshagliga. Det sker oavsett i vilket land dessa människor befinner sig. Det gäller bl.a. iranska flyktingar, men det gäller också andra personer.

Vi känner till hur regimen bär sig åt från fallet Salman Rushdie. Man har inte bara uttalat en dödsdom mot Salman Rushdie, utan också mot dem som stöder Rushdies rätt att skriva böcker och uttrycka sig kritiskt om regimen i Iran.

Anf. 3 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag har redan i mitt svar till Bertil Måbrink understrukt hur allvarligt regeringen ser på denna typ av verksamhet. Det är också därför

vi har agerat med fasthet och bestämdhet i frågan. Det kommer vi att göra fortsättningsvis när sådana här företeelser uppmärksammas.

Jag vill också understryka att flyktingar som känner sig hotade i Sverige bör ta kontakt med polisen. Det är polisen som bedömer om någon löper risk att utsättas för brott och därmed har att vidta åtgärder mot detta.

Jag vill påpeka för Bertil Måbrink att förundersökningssekretessen också medför att polisens spaningsmetoder skyddas från insyn av motsidan.

Anf. 4 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Som jag sade tidigare förstår jag att sekretessen skapar problem.

Jag sade också att jag tycker att man skall avbryta förbindelserna med regimen. Man skall inte använda den metoden när som helst. Men regimen i Iran skiljer sig faktiskt så markant från andra regimer att det vore befogat att överväga om inte det effektivaste medlet vore att avbryta eller åtminstone frysa ned förbindelserna till en nivå som ligger väldigt nära ett avbrytande.

Anf. 5 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag håller mig till den nog så viktiga fråga som Bertil Måbrink har väckt och som jag har besvarat.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1993/94:236 om det israeliska trupptillbakadragandet från Gaza och Jeriko

Anf. 6 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen avser ta några initiativ till internationella påtryckningar på den israeliska regeringen för att få den att följa tidsschemat för det s.k. 13-september-avtalet om begränsat palestinskt självstyre.

I den principdeklaration som undertecknades av Israel och PLO i Washington den 13 september enades parterna om att inom två månader efter ikraftträdandet, dvs. senast den 13 december, sluta ett avtal om ett påbörjande av israeliskt militärt tillbakadragande från Gaza och Jeriko. Detta tillbakadragande skall vara avslutat senast fyra månader efter undertecknandet av avtalet, med andra ord den 13 april. Därutöver skall avtalet innehålla en rad andra arrangemang. Som exempel kan nämnas överförande av befogenheter från israeliska myndigheter till palestinska organ och definierande av maktbefogenheter för dessa.

Frågan skall ses mot bakgrund av premiärminister Rabins uttalande nyligen att uppnåendet av ett tydligt avtal är det som är angeläget i de pågående förhandlingarna – inte fasthållandet vid ett visst datum. Samtidigt som den israeliske premiärministern skall ha framhållit att det vore bättre att om så krävdes ägna ytterligare en eller ett par veckor åt att få till stånd ett sådant

avtal, underströk han att förhandlingar nu pågår i syfte att nå en överenskommelse den 13 december.

Under besöket i Stockholm framkom att PLO-ledaren Yassir Arafat kände betydande oro över den israeliska inställningen i denna fråga, liksom över vad man på PLO-håll uppfattade som en vilja på israelisk sida att använda ordet omgruppering i stället för tillbakadragande i fråga om trupperna i Gaza och i Jeriko.

Herr talman! Den principdeklaration som PLO och Israel undertecknade i september har tillkommit mot bakgrund av årtionden av väpnad konflikt och djupa motsättningar. I och med handslaget i Washington togs ett avgörande steg framåt i fredsprocessen.

I det fortsatta tålamodskrävande arbetet med att skapa en förtroendefull atmosfär mellan parterna spelar omvärldens politiska stöd åt förhandlingarna, samt dess bistånd till den ekonomiska och sociala utvecklingen i de ockuperade områdena, en avgörande roll. Därför ägnar det internationella samfundet, nu liksom tidigare, den arabisk-israeliska fredsprocessen den största uppmärksamhet. Omvärldens aktiva stöd tar sig många olika uttryck: USA fortsätter t.ex. sin skytteldiplomati, och inom ramen för den multilaterala delen av fredsprocessen pågår regelbundna möten i de fem arbetsgrupperna. Arbetet i dessa kommer förhoppningsvis att leda fram till konstruktiva och konsoliderande lösningar som är förutsättningen för en bestående fred i regionen.

Sverige har länge sökt medverka till en fredlig lösning av konflikten i Mellanöstern. Vi är en av de största biståndsgivarna. Förra veckan beslöt regeringen om ytterligare bidrag till palestinierna. Vi är också aktivt engagerade i samtliga fem multilaterala arbetsgrupper.

Det avgörande ansvaret för hur de fortsatta förhandlingarna skall föras vilar nu på parterna själva. Det är på dem det ankommer att finna lösningar på de svårigheter som oundgängligen vidhäftar denna komplicerade process. Därför noterar jag med tillfredsställelse premiärminister Rabins uttalade ambition att nå ett avtal den 13 december och hans vilja att i det syftet fortsätta förhandlingarna. Det är utomordentligt angeläget att parterna själva kan nå fram till de lösningar som behövs för att septemberdeklarationens intentioner skall kunna förverkligas.

Anf. 7 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jag är överens med utrikesministern om att det är en viktig överenskommelse som har kommit till stånd mellan palestinier, PLO, och Israel. Både utrikesministern och jag vet att det finns krafter både bland palestinierna och inom Israel som på alla sätt försöker att torpedera överenskommelsen.

Det är därför oroande, och det är därför som jag också har ställt frågan, att Israels premiärminister i slutet av förra månaden uttalade att den 13 december inte är ett heligt datum för israelerna att påbörja utrymningen av Gaza och Jeriko. Vi kunde genast se resultatet, att de fundamentalistiska krafterna på båda sidor stärktes i sitt motstånd mot den här överenskommelsen. Man trappade upp våldet ganska kraftigt. Vi kan också läsa i tidningarna i dag om hur man från båda sidor skjuter ihjäl folk.

Islamiska fundamentalistiska rörelser såsom de bekanta Hamas och Jihad liksom andra militanta grupper inom PLO kunde utnyttja uttalandet till sin fördel. De sade ungefär så här: Judarna kommer aldrig att acceptera en palestinsk stat. Därmed trappades våldet upp. De fundamentalistiska krafterna på den israeliska sidan kunde i sin tur utnyttja den tilltagande spänningen till att trappa upp våldet mot palestinierna, främst på Västbanken.

Det är därför så viktigt att den 13 december gäller också i fortsättningen, och att man påbörjar arbetet med att få fram det här avtalet. Visst är det internationella samfundet i det sammanhanget viktigt för det avgörande beslutet. Ansvar för resultatet ligger naturligtvis hos de båda parterna Israel och PLO.

Men jag tror också att utrikesministern, som står här i talarstolen, kan ha en viss betydelse när det gäller att trycka på exempelvis Israel att nu se till att beslutet från september också kommer att gälla och att den 13 december är det datum som man inte får missa för att fortsätta processen och för att komma fram till ett resultat.

Anf. 8 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Genomförandet av Washingtonöverenskommelsen blir naturligtvis en mycket svår process. Detta var ju även parterna medvetna om mot bakgrund av årtionden av fiendskap och även det fortsatta våldet som naturligtvis både är fruktansvärt i sig och ett ständigt hot mot fredsprocessen.

Just mot den bakgrunden måste det internationella samfundet hela tiden uttrycka sitt stöd och vara berett att ställa upp med ekonomiska bidrag. Vid det besök som gjordes av Yassir Arafat och Hanan Ashrawi underströks bl.a. behovet av engagemang, ekonomiskt stöd och ekonomiska bidrag. Jag vill säga att det dock icke var en begäran om direkt inblandning i de besvärliga samtal som även under Sverigebesöket fördes i Kairo.

Det är väldigt viktigt att den svåra implementeringsfasen sköts av parterna själva, eftersom massor av konkreta beslut skall fattas som innebär att självständigheten och självbestämmandet i dessa områden övergår i palestinsk hand. Det är en del av den process där förtroendet måste byggas upp och där även palestinskt självbestämmande hela tiden måste byggas upp till konkreta beslut.

Anf. 9 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Vi är helt överens om detta. Men det är ju inte bara en fråga för de två parterna. Det är klart att det är de som skall föra de konkreta förhandlingarna och komma överens. Men nog är det väl fråga om en angelägenhet också för övriga världen, inklusive Sverige och utrikesministern, om man nu ser att de reaktionära, fundamentalistiska krafterna kommer att försöka påverka på ett sätt så att hela processen försvåras, vilket kan leda till att ingenting händer. Om man gör denna bedömning, vilket jag tror att man kan göra eftersom det just nu finns en sådan risk i den farliga situation som nu råder, kan man naturligtvis på ett lämpligt sätt uttala sin oro och påpeka att det nu är väldigt angeläget att processen fortsätter och att inte de fundamentalistiska krafterna på någondera sida skall ha någon som helst möjlighet

att torpedera den. Det handlar naturligtvis om att trampa rätt i en svår situation, men det finns ju även från utrikesministrarnas sida möjlighet att blanda sig i på ett bra sätt.

Anf. 10 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Självfallet är det så som Bertil Måbrink säger, att det internationella samfundet hela tiden måste visa sitt engagemang och sin uppbackning. Detta måste parterna känna. Jag tror dock att vi skall inse att det just nu är oerhört väsentligt att parterna tar dessa konkreta steg och fattar dessa konkreta beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1993/94:258 om ekonomiskt stöd till PLO-kontoret i Stockholm

Anf. 11 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Berndt Ekholm har frågat mig om regeringen är beredd att medverka till att finna vägar för att ge PLO-kontoret i Stockholm ekonomiskt stöd mot bakgrund av dess finansiella bekymmer.

Jag är medveten om PLO-kontorets finansiella svårigheter. Organisationen informerade mig redan i våras om avsikten att av budgetskäl minska sin omfattande utrikesrepresentation. Av princip finansierar emellertid inte Sverige andra länders beskickningar eller främmande organisationers informationskontor i Sverige.

Däremot lämnar Sverige omfattande ekonomiskt bistånd till palestinierna genom andra kanaler. Nyligen beslutade regeringen att höja årets bistånd med 30 %, eller 50 miljoner kronor, till 225 miljoner kronor. Det placerar Sverige bland de större bidragsgivarna till palestinierna. Syftet med det svenska biståndet är att stärka fredsprocessen och bidra till den ekonomiska och sociala utvecklingen på de ockuperade områdena.

Det är regeringens uppfattning att det svenska biståndet bäst kommer palestinierna till godo om det, som nu är fallet, kanaliseras genom den nyligen etablerade Världsbanksfonden, genom etablerade FN-organisationer, bl.a. UNWRA, samt olika bilaterala stödåtgärder.

Anf. 12 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag vill först tacka utrikesministern för svaret, som dock inte ger någon egentlig öppning på just min fråga.

Jag är medveten om att vi av princip inte finansierar andra länders beskickningar. Det förefaller vara en rimlig princip. Men det finns också undantag från den principen. Om jag inte minns alldeles fel har Sverige genom stöd finansierat ANC:s informationskontor i den exceptionella situation som har varit i Sydafrika.

Sverige har under en mycket lång tid spelat en mycket aktiv roll i Palestinafrågan. Det är viktigt att vi fortsätter att göra det. Vi kan förvänta oss ett omfattande bistånd, delvis redovisat av utrikesministern, för att hjälpa pa-

lestinierna i den nya situation som nu inträder. Det behövs kontaktkanaler. Vi behöver också få ut information från palestinierna i det svenska samhället. Jag kan tänka mig att det blir en mycket bred aktivitet framöver när det gäller kontakter med och stödinsatser för palestinierna. Vi behöver helt allmänt visa vårt stöd.

Jag tycker att Palestinafrågan har en mycket tydlig likhet med händelserna i Sydafrika tidigare. Man kan göra jämförelser mellan PLO och ANC. Från det perspektivet kan jag inte förstå vad det är som hindrar Sverige från att göra ett undantag från principen och behandla PLO-kontoret på samma sätt som ANC:s informationskontor. Jag vill ställa en fråga till utrikesministern om det.

Anf. 13 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det har gjorts ett undantag i fråga om ANC-kontoret. Jag menar dock att Berndt Ekholms ordval är helt adekvat, dvs. att det varit "en exceptionell situation". Apartheidpolitiken i Sydafrika har betraktats såsom varande alldeles speciell, och det har lett till exceptionella internationella åtgärder, även exceptionella svenska åtgärder. Vi införde sanktioner trots att det icke fanns något beslut i FN:s säkerhetsråd som grund för detta.

Vad gäller PLO finns det betydande fördelar med det svenska biståndet, från PLO:s synpunkt, och jämfört med en del annat internationellt bistånd som nu utlovas. Det är ett rent gåvobistånd, det finns tillgängligt i dag och kommer att finnas tillgängligt i morgon och det når palestinierna. Vi har även byggt upp ett bilateralt bistånd till palestinierna, vilket inte så många andra länder har gjort. På det sättet ger vi ett mycket bra bistånd till palestinierna, som de har nytta av nu.

Anf. 14 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att vi ger ett i allt väsentligt bra bistånd. Men nu har vi en speciell fråga här i Sverige, en akut situation, och vi har att hantera den här. Det gäller helt enkelt PLO-kontorets överlevnad i Sverige. Det gäller inte bara Sverige, utan hela Norden och den roll som det spelar här. I samband med fredsprocessen tycker jag inte att det är orimligt att hantera PLO-kontoret på samma sätt som man hanterade ANC-kontoret.

Samtidigt måste jag kunna ställa denna fråga till utrikesministern: Finns det inga andra kanaler som regeringen kan använda sig av för att ge ett stöd, utan att det blir ett direkt stöd till PLO-kontoret?

Anf. 15 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag har inget annat svar till Berndt Ekholm än det jag har gett. Vi skall också notera att palestinierna just nu är på väg in i en situation där självstyrelse upprättas för dem. Sverige ger ett omfattande bistånd. Palestinierna borde ha möjlighet att prioritera sina egna resurser.

Anf. 16 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Det är riktigt att PLO får ganska många miljoner. Även om jag konstaterar att regeringen före fredsavtalet skar ner biståndet till palesti-

nierna, är situationen nu mycket positiv när det gäller anslagen. Det pekas också i svaret på FN-organisationer och bilaterala stödåtgärder.

Just när det gäller PLO-kontoret kanske det skulle kunna finnas vägar där det var möjligt att med andra anslagna medel, via svenska organisationer, t.ex. fredsorganisationer, ge det akuta stöd som PLO behöver för att kunna behålla sitt kontor här i Stockholm och därmed serva Norden. Det kan väl inte vara alldeles omöjligt att hitta sådana vägar. Jag vill gärna finna öppningar för att lösa en angelägen fråga.

Anf. 17 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en motfråga till Berndt Ekholm: Skall inte palestinierna och PLO själva kunna prioritera och besluta i denna fråga?

Anf. 18 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Det verkar som om den ekonomiska situationen efter Gulfkriget – man kan tycka så och så om orsakerna till det – är så allvarlig att PLO inte klarar att finna pengarna till detta. I så fall skulle inte situationen i Stockholm vara så som den är. Jag kan aldrig drömma om att PLO utnyttjar den svenska solidariteten. Jag tror faktiskt att den ekonomiska situationen är så allvarlig att PLO helt enkelt inte klarar att hantera kontoret här.

Vi som känner att det är viktigt med fredsprocessen och som känner för palestinierna vill på allt sätt anstränga oss för att hitta en lösning, så att resultatet inte blir att PLO måste stänga informationskontoret. Det skulle vara negativt också för svensk politik och den debatt som vi för om den palestinska situationen. Det är min önskan att man till varje pris försöker hitta en lösning.

Anf. 19 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Återigen: Vi har ökat vårt bistånd med 50 miljoner kronor, och jag tycker nog att palestinierna själva skall bestämma om sin utrikesrepresentation.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1993/94:259 om FN-sanktioner mot Kroatien

Anf. 20 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Lennart Rohdin har frågat mig om det inte är hög tid att kräva FN-sanktioner mot Kroatien. Som skäl anför Lennart Rohdin att en kroatisk storoffensiv inleddes i Bosnien i april i år med direkt stöd från regimen i Zagreb.

Herr talman! Även om jag har invändningar mot ordvalet, framför allt ordet "storoffensiv", delar jag Lennart Rohdins kritiska bedömning av Kroatiens politik i Bosnien. Jag har också framfört mina åsikter direkt till den kroatiska regeringen, senast vid mitt besök i Zagreb den 24 november.

Sverige anser att den bosnisk-kroatiska armén (HVO) bär det huvudsakliga ansvaret för att den muslimsk/kroatiska alliansen bröt samman. Utro-

pandet av en egen republik i södra Bosnien-Hercegovina (Herceg-Bosna) och försöket att tvinga den bosniska armén till underkastelse inom detta område var ett stort misstag. Som stöd för sitt handlande åberopade HVO, felaktigt, att den s.k. Vance-Owen-planen exklusivt tilldelade de bosniska kroaterna vissa områden. Tyvärr har HVO också satt i gång en omfattande etnisk rensning av bosniska muslimer från områden som kontrolleras av HVO.

Det är också min uppfattning att Kroatien – även om man inte i alla avseenden kan säga att HVO fullt ut styrs från Zagreb – hade kunnat sätta HVO under betydligt hårdare tryck för att ändra dess politik. Trovärdiga uppgifter talar också om att reguljära kroatiska förband deltar i striderna i Bosnien.

Denna förödande politik har inte bara stärkt den serbiska sidan i Bosnien, utan kan också i förlängningen avsevärt försvåra Kroatiens ambitioner att återupprätta sin suveränitet över de FN-kontrollerade områdena i Kroatien. Man har själv satt ett dåligt exempel för hur Krajina-problematiken kan komma att lösas.

Under senare tid har den internationella kritiken mot Kroatien ökat. Allt fler länder nämner möjligheten av sanktioner. Det förefaller som om Kroatien på sista tiden också tagit visst intryck av den växande internationella opinionen. En stor del av den bosnisk-kroatiska ledningen har bytts ut; antagligen genom Kroatiens direkta ingripande.

Kroatien måste vara medvetet om att dess politik i Bosnien betydligt har minskat den internationella sympati som landet erhöll i samband med den serbiska aggressionen under kriget 1991.

Kroatien måste ta sitt ansvar för fredsprocessen. Detta innebär att Kroatien måste, för det första, utnyttja sitt inflytande för att stävja HVO:s uppträdande i Bosnien och, för det andra, avstå från att söka en militär lösning på Krajina-konflikten. Endast så kan Kroatien undvika att frågan om sanktioner på allvar aktualiseras.

Anf. 21 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

Finns det något som kännetecknar det internationella samfundets och särskilt Europas agerande i konflikten i det forna Jugoslavien, så är det att fel saker görs vid fel tidpunkt. Därigenom har Europa direkt medverkat till att förvärra det som sker.

Det hade möjligen varit begripligt om det berott på okunnighet och förvirring. Det är ju innebörden av de dimridåer som regeringar med mediernas benägna hjälp sprider om hur svårt det är att förstå vad som sker, om att folken på Balkan har en historisk benägenhet att ta kål på varandra under de mest bestialiska former.

Det finns förvisso gott om historiska exempel, men glöm inte att de europeiska stormakterna vid dessa tillfällen också har varit djupt involverade, genom sitt spel för att kontrollera maktbalansen i Europa – precis som i dag. Europas och därmed FN:s handlingsförlamning är ett resultat av djup oenighet och misstro mellan Storbritannien, Frankrike, Tyskland och i någon mån Ryssland. Det är dags att sluta hymla.

FN:s sanktioner mot Serbien-Montenegro var på sin plats. De är det i än högre grad i dag. Sakta ser vi också hur sanktionerna, trots att alltför många har hjälpt till att hålla hålen tillräckligt stora i nätet, nu börjar få reell effekt. Då – precis då – går EG ut och lockar Milosevic med lättade sanktioner för en eftergift om någon procent land. Den demokratiska fredsoppositionen i Belgrad är förtvivlad. Kunde Milosevic ha fått en bättre gåva av sina beskyddare i London och Paris, när han om någon vecka går till parlamentsval?

I dag är Kroatien genom regimen Tudjman lika ansvarigt för folkmordet i Bosnien. Ingen har på allvar försökt dementera uppgifterna om att Milosevic och Tudjman redan före kriget gjort upp om att dela Bosnien.

Vad ger det för signal till Tudjman att omvärlden inte agerar konsekvent? Den demokratiska fredsoppositionen i Kroatien går klart emot Tudjmans agerande i Bosnien. De ser hans politik där som en nationell katastrof. Skall vi lämna dem i sticket, precis som vi gjort med de demokratiska krafterna i Belgrad? Och hur skall de få någon trovärdighet hos sina serbiska landsmän, när Milosevic enkelt kan visa hur partiskt FN uppträder inför samma krigsförbrytelser?

Anf. 22 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag vill understryka att sanktionerna mot Serbien-Montenegro ännu inte hävts. Sverige fortsätter, även om vi har lämnat ESK-ordförandeskapet, att försöka att verka för att upprätthålla sanktionernas effektivitet. Vi tycker att detta är mycket väsentligt, därför att det är det enda – om man nu skall uttrycka det så – effektiva vapen som världssamfundet har mot Serbien-Montenegro, eller åtminstone ett av de verkligt effektiva vapnen. Bl.a. beslöt ESK:s ministermöte i Rom att det inom ESK:s ram kommer att kallas till en konferens för att utröna och diskutera hur man skall kunna hjälpa grannländerna, som drabbas hårt av sanktionsregimen. Detta möte kommer nu att äga rum i ESK:s regi. Det är också ett initiativ för att upprätthålla sanktionsregimen.

Sedan måste jag göra en invändning mot Lennart Rohdins beskrivning. Jag vänder mig inte emot att man säger att det internationella samfundet har misslyckats eller att det har varit svårt att nå enighet, att det har varit beslutsvårda och allt möjligt. Men jag betonar starkt att vi aldrig får ta bort ansvaret från krigsherrarna när det gäller den serbiska och även den kroatiska aggressionen när de så har ägt rum och från dem som har begått krigsförbrytelser. Det ansvaret får vi aldrig ta bort genom att hela tiden peka på det internationella samfundet.

Anf. 23 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag delar helt utrikesministerns uppfattning i det avseendet. Jag vill också säga att det i svaret fanns flera klara uttalanden som jag hälsar med glädje. Jag vill ändå peka på det som jag försökte framhålla, nämligen att det som sker i f.d. Jugoslavien sker i direkt samspel med omvärlden. Jag drar mig ibland för att kalla det misslyckande från omvärlden, därför att det inte är ett misslyckande, utan det är en medveten politik från olika aktörer på det internationella planet som medverkar till att konflikten inte har kunnat lösas på ett anständigt sätt.

Även om jag kanske inte väntar mig något svar, vill jag ändå ta upp en fråga med utrikesministern. Det står i svaret: "Allt fler länder nämner möjligheten av sanktioner." Jag hoppas att det inte dröjer alltför länge innan Sverige också gör det. Avslutningsvis säger utrikesministern att endast om kroaterna agerar i enlighet med vad utrikesministern säger kan man undvika att frågan om sanktioner på allvar aktualiseras. Det tog mindre än två månader för FN att besluta om sanktioner mot Serbien. Det har gått åtta månader med samma typ av aktioner från kroatisk sida utan att någonting har hänt. Det får inte dröja alltför länge.

Anf. 24 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Förhoppningen måste ju vara att de mycket klara uttalanden som görs från olika aktörer inom det internationella samfundet inklusive Sverige – jag hade själv möjligheten att ta upp massakern i Bosnien direkt med president Tudjman – påverkar den kroatiska politiken. Det finns också tecken på detta.

Vi måste ändå göra en skillnad mellan Belgrads agerande och Zagrebs agerande. Det finns en betydligt större lyhördhet hos kroaterna för vad det internationella samfundet tycker. Det finns en önskan hos dem att tillhöra det internationella samfundet. Vi måste alltså göra en betydande skillnad mellan Belgrad och Zagreb i detta hänseende.

Anf. 25 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag kan inte se någon anledning att göra någon som helst skillnad mellan Zagreb och Belgrad när det gäller deras ansvar för Bosnien och vad de har för sig. Det finns en skillnad i uppträdandet. Serbien har redan isolerats och fullständigt ställts utanför världssamfundet. Kroatien hoppas fortfarande att slippa utsättas för detta, med förmodligen ganska goda förhoppningar, som det verkar. Därför anstränger man sig naturligtvis från kroatisk sida för att undvika att hamna i en sådan situation. Det långhalande som vi sett från serbisk sida när det gäller ständiga försök till överenskomelser om transporter av humanitärt bistånd och annat är man mästare på även i Zagreb.

Det är viktigt att komma ihåg att vi inte heller får förråda de demokratiska krafterna i Serbien och Kroatien. Dessa är lika upprörda i Zagreb som i Belgrad över det som deras regimer gör. Vi sviker dem genom att inte tala ut.

Anf. 26 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Även om kroater begår fruktansvärda illdåd i Bosnien och bosnienkroaterna bedriver en oacceptabel politik, vill jag ändå göra en skillnad mellan den serbiska aggressionen och den politik som bedrivs av kroaterna. Jag tycker att det finns en betydande skillnad.

Vi skall också komma ihåg att kroaterna har utsatts för den serbiska aggressionen och har en del av sitt territorium ockuperat – eller vad man nu skall använda för uttryck.

Anf. 27 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag hade tillfälle att vara på de kroatiska socialliberalernas partikongress för några veckor sedan. Deras partiledare hymlade inte om vad den kroatiska oppositionen anser om sin regims politik i Bosnien.

Anf. 28 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det är alldeles utmärkt, tycker jag, och jag har en känsla av att det finns mer utrymme för de oppositionella krafterna i Zagreb än vad det finns i Belgrad.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1993/94:260 om kompensation till republiken Makedonien

Anf. 29 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Lennart Rohdin har frågat mig vad Sverige gör bilateralt och multilateralt i t.ex. FN och ESK för att den förra jugoslaviska republiken Makedonien skall kompenseras för effekterna av FN-sanktionerna mot Serbien-Montenegro.

Samma fråga ställdes i riksdagen i förra veckan – tisdagen den 30 november – av Lennart Rohdin, och jag ber att få hänvisa till det svar som gavs av statsrådet Alf Svensson.

Jag vill här igen i all korthet erinra om att delningen av Jugoslavien och sanktionerna mot Serbien och Montenegro har försämrat den redan tidigare svaga ekonomin i den förra jugoslaviska republiken Makedonien. Regeringen i Skopje har emellertid utarbetat ett ambitiöst reformprogram, och så snart frågan om utestående krediter lösts har Internationella valutafonden och Världsbanken utlovat finansiellt stöd.

Det möte som hölls i fredags i stödgruppen för Makedonien resulterade i utfästelser på drygt 30 miljoner US-dollar. Sverige deltog i detta möte, och för närvarande pågår överväganden om hur vi skall kunna bidra till stödgruppen.

I förra veckan beslutades vid ESK:s ministerrådsmöte i Rom – det har jag redan nämnt i ett tidigare svar till Lennart Rohdin – att ett möte skall inkallas för att dryfta hur de länder som ligger nära Serbien och Montenegro och följaktligen drabbas av sanktionerna skall kunna bistås. Detta möte kommer att äga rum redan före januari månads utgång. Man skall bl.a. identifiera lämpliga internationella projekt för de berörda staterna.

De av FN beslutade sanktionerna mot Serbien och Montenegro får naturligtvis olyckliga ekonomiska konsekvenser för grannländerna. Vi får emellertid inte glömma att syftet med sanktionerna är att bidra till att skapa förutsättningar för en fredlig lösning i det forna Jugoslavien. Från svensk sida anser vi det vara ytterst angeläget att sanktionerna efterlevs.

I går antogs i FN:s generalförsamling med enhällighet en resolution som uppmanar till stöd för de länder som drabbas av sanktionerna mot Serbien och Montenegro.

I anslutning till en FN-appell i höstas om stöd till f.d. Jugoslavien anslög regeringen 40 miljoner kronor i förra veckan till UNHCR. Det ankommer nu på UNHCR att fördela flyktinghjälpen på berörda länder. Den förra jugoslaviska republiken Makedoniens andel av motsvarande svenska bidrag förra året var 12,5 miljoner kronor. Republiken får också svensk humanitär hjälp genom FN och Röda korset.

Avslutningsvis kan jag åter nämna att det sedan en knapp månad finns ett svenskt generalkonsulat i Skopje. Konsulatet har till uppgift att främja de bilaterala förbindelserna bl.a. på handelsområdet.

Anf. 30 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Statsrådet Alf Svensson svarade alltså för en vecka sedan på två frågor från mig, först om svenskt bistånd till republiken Makedonien för att medverka framför allt i ansträngningarna att lyfta av den unga republiken dess andel av det forna Jugoslaviens skulder till Världsbanken. Det är en förutsättning för att nå en överenskommelse med Valutafonden som syftar till en rekonstruktion av landets ekonomi. Alf Svenssons svar tolkar jag positivt.

Det är i sig en förutsättning för att landet inte skall sjunka ned i ekonomisk och social instabilitet, vilket skulle kunna dra in även detta hittills stabila element på Balkan i den fruktansvärda konflikt som råder. Makedonien har traditionellt varit ett attraktivt byte för aggressiva grannar i alla väderstreck. Traditioner har visat sig lätta att återuppväcka på Balkan.

Min andra fråga – ursprungligen ställd till utrikesministern – svarade statsrådet Alf Svensson egentligen inte på, varför jag har ställt den igen. Jag har fått ett utförligare svar i dag. Republiken Makedonien har drabbats hårdare av FN:s sanktioner mot Serbien-Montenegro än något annat land. Dess ytterst utsatta ekonomiska och sociala läge utsätts därigenom för ytterligare svåra påfrestningar. Enligt FN-stadgans artikel 50 kan kompensation utgå i sådana fall. Säkerhetsrådet har i en resolution den 18 juni uttalat sig i samma riktning. Ingenting har skett ännu.

Sverige har inte heller när det gäller Makedonien något huvudansvar. Men vi har traskat patrull efter EG när det gällde erkännande av republiken Makedonien. Vi utsätter Makedonien för påtryckningar att medverka till att deportera avvisade asylsökande från Sverige till Kosovo, vilket är mycket känsligt i ett land där kanske en tredjedel av befolkningen utgörs av just albaner. Vi kritiserar Makedonien för att inte strikt följa FN:s sanktioner mot Serbien. Som framgick i Svenska Dagbladet nyligen utsätts handel med Makedonien för orimliga chikaner av svenska tullmyndigheter. Det är därför rimligt att ställa frågan vad Sverige gör aktivt för att bistå. Jag tolkar svaret som att det åtminstone händer saker inom ESK. Men det är FN som har fattat beslut om sanktionerna. Det måste hända något i FN också.

Anf. 31 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag redovisade i mitt svar att FN:s generalförsamling nu har antagit en resolution som uppmanar till stöd för de länder som drabbas. Jag tycker att det är bra. Det kan också användas som ett argument på det möte som nu skall hållas i ESK:s regi, att denna resolution är antagen.

Svar på frågor

När jag lyssnar på Lennart Rohdin kan jag få en känsla av att man i Skopje inte tyckte att Sverige är ett engagerat land. Jag tror att man tycker raka motsatsen. Jag träffade också utrikesministern från FYROM Makedonien i Rom i förra veckan.

Vi har den nordiska bataljonen på plats på gränsen mellan Serbien och Montenegro. 300 svenskar ingår i den. 300 amerikanska soldater står under svenskt befäl vid sidan av de nordiska bröderna. Vi har medverkat vid inrättandet av en ESK-mission i Skopje. Jag har ofta haft sändebud på plats i Skopje. Vi hade såväl minoritetskommissarien Max van der Stoep som den svenske ambassadören Pierre där, för att diskutera sambandet med de svåra händelserna kring den albanska minoriteten. Detta fick ett mycket skickligt omhändertagande av den makedoniska regeringen. Vi har, som sagt, ett generalkonsulat i Skopje. Vi ställer upp för att hjälpa FYROM, som jag har nämnt. I fredags var vi med i stödgruppen. Vi kommer nu att överväga vad vi kan göra. Jag tycker att vi för en aktiv politik i denna fråga.

Anf. 32 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jo då, det tar sig. Jag vill fortfarande framhålla att sanktionerna är något som har beslutats om i FN, och i FN händer det inte någonting. Jag hävdar inte att Sverige har huvudansvaret, men jag tycker att vi också har ett ansvar för att trycka på. Jag var själv i Skopje för tre fyra veckor sedan, dagarna innan generalkonsulatet öppnades. Det råder inget tvivel om att man uppskattar vissa inslag i den politik som förs från svensk sida. Men man är i Skopje också mer än väl medveten om de problem som jag har lyft fram.

Jag vill avsluta med att påpeka att den nye grekiske utrikesministern i veckan erkände att Grekland förlorat slaget om republiken Makedonien. EG:s medlemsstater förväntas inom kort erkänna republiken Makedonien under dess rätta namn. Jag skulle uppskatta om inte Sverige, som vanligt, kom efter EG.

Anf. 33 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag har egentligen inget att tillägga annat än att påpeka att vi har erkänt FYROM Makedonien. Det är fråga om att så småningom upprätta diplomatiska förbindelser. Vi har börjat bra med generalkonsulatet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1993/94:262 om vapenembargot mot Bosnien-Hercegovina

Anf. 34 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Lennart Rohdin har ställt en fråga till mig om varför inte FN:s vapenembargo mot Bosnien-Hercegovina hävs.

Beslut om vapenembargot mot f.d. Jugoslavien fattades av FN:s säkerhetsråd i september 1991. Embargot omfattar Serbien-Montenegro, Slovenien, Kroatien och Bosnien-Hercegovina. Sverige har ställt sig bakom detta

beslut. Vapenembargot kompletteras av ett senare säkerhetsrådsbeslut, nämligen förbudet för alla militära flygningar över Bosnien-Hercegovina.

Avsikten med embargot är självfallet att en fredslösning skall underlättas. Vapenembargot har beklagligtvis inte lett till att vapentillförseln till f.d. Jugoslavien upphört.

Upprördheten över svårigheterna att få ett slut på kriget och över att vapenembargot slår orättvist gör det begripligt att det från tid till annan har lagts fram förslag om att häva vapenembargot mot Bosnien. Bortsett från att det sannolikt är helt orealistiskt att få nödvändigt stöd i säkerhetsrådet för en sådan selektiv åtgärd, är jag övertygad om att ökad tillförsel av vapen inte skulle förkorta kriget. Det är snarare risk för att serber och kanske kroater i gengäld skulle skaffa sig mer avancerade vapen och dessutom försöka blockera den bosniska tillförseln av vapen.

Mer vapen till konflikten i Jugoslavien skulle eskalera konflikten och öka lidandet. Om vapenleveranser accepterades skulle dessutom risken för yttre inblandning och spridning av konflikten i regionen öka.

Vapenembargot är en del av det internationella samfundets strävanden att skapa förutsättningar för en fredlig lösning av konflikten i f.d. Jugoslavien. Sanktionerna mot Serbien och Montenegro, de fredsbevarande operationerna och åtgärder för att skydda de fredade områdena är andra sådana. De har inte varit utan verkan.

Jag tror att en fredlig lösning i f.d. Jugoslavien bara kan uppnås genom fortsatta förhandlingar, stödda av internationella åtgärder. Utsikterna för en snabb fredsuppgörelse just nu ter sig inte ljusa, men vi får inte förtrötta i arbetet på att med olika typer av påtryckningar och stödåtgärder förmå parterna att stanna kvar vid förhandlingsbordet.

Anf. 35 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag får tacka även för detta svar. Enligt FN-stadgans artikel 42 äger säkerhetsrådet företaga sådant inskridande medelst stridskrafter, som är nödvändigt för att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet.

Republiken Bosnien-Hercegovina är en fullvärdig stat i Europa, internationellt erkänd och invald som medlem i FN. Folkmordet i Bosnien är inget isolerat inbördeskrig, utan har initierats och genomförs med stöd av regimen i Belgrad och sedan mer än åtta månader även av regimen i Zagreb. FN-stadgan bjuder världssamfundet att ingripa.

Säkerhetsrådet beslutade i september 1991 införa ett vapenembargo mot hela det forna Jugoslavien. Vi vet att såväl Serbien som Kroatien redan från början förfogat över de väldiga vapen- och ammunitionsförråd, som en av Europas största efterkrigsmakter lämnade efter sig. Vapenembargot har dessutom av välvilliga händer kringgåts för leveranser till både Serbien och Kroatien.

FN:s vapenembargo har därför som huvudsaklig effekt att det drastiskt hindrat Bosnien – offret – från dess rätt till självförsvar enligt artikel 51 i FN-stadgan. Vapenembargot kan inte rimligtvis tillåtas binda den slagne, när världssamfundet uppenbarligen inte är berett att ingripa för att stoppa ag-

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

gressionen. Till den slutsatsen har också USA:s president Clinton och även Tysklands förbundskansler Kohl kommit.

Varför upphävs då inte vapenembargot? Främst Storbritannien och Frankrike, men också Ryssland, motsätter sig detta. Skälen kan bara vara egna intressen i en övergripande europeisk maktbalans. Storbritannien och Frankrike har, genom att ställa Tyskland vid sidan och hålla USA utanför, tagit kontrollen över den s.k. fredsprocessen både i EG:s ministerråd och i FN:s säkerhetsråd. Frankrikes ultimatum att ersätta general Wahlgren som befälhavare över FN-styrkorna ingår i detta spel.

I detta spel ingår också de s.k. Bosnienmedlarna Owen och Stoltenberg, som inför folkmordet i Bosnien uttalar att det är obegripligt att freden kan få förhindras av någon procent land. Det är en tragedi att se Owen och Stoltenberg göra gemensam sak och söka en lösning, som bygger på att aggression skall belönas och att erövrat land skall få behållas. Det är hög tid att Owen och Stoltenberg tvingas avgå som Bosnienmedlare!

Anf. 36 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag vill gärna säga att jag kan dela den vända som Lennart Rohdin ger uttryck för vad gäller vapenembargot. Det kan onekligen sägas att det på många sätt slår snett. Det är ett moraliskt dilemma. Samtidigt tycker jag att jag i mitt svar har pekat på många av de sakskalet som kan anföras för att ett upphävande av vapenembargot för detta område, så fyllt av vapen, troligen icke skulle leda närmare en fredlig lösning och för att lidandet för civilbefolkningen skulle öka. Det finns inget skäl att tro att Serbien-Montenegro eller för den delen Kroatien skulle underlåta att ge sig in i en eskalering av vapentillförsel och användande av sofistikerade vapen.

Den klara insikten att ett hävande av vapenembargot skulle innebära en snabb eskalering är nog huvudskälet till att många stater motsätter sig det.

Anf. 37 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag har förståelse för den synpunkten. Men den insikt som både president Clinton och förbundskansler Kohl i samband med toppmötet i Köpenhamn i somras kom fram till är att det, om världssamfundet fattar beslut om ett vapenembargo och sedan bara tittar på vad som sker, inte går att upprätthålla ett sådant särskilt länge.

Det är riktigt, som utrikesministern säger i sitt svar, att Sverige har skickat ner trupper och vidtagit andra aktioner för att skydda de fredade områdena och människorna där. Men problemet är ju att de inte skyddas. Trupperna finns där, och det finns ett vapenembargo, men så fort serber eller kroater sätter i gång att skjuta retirerar FN-trupperna. De kan inte ingripa. De kunde inte ens ingripa när Bosniens biträdande premiärminister under FN-eskort tidigare i år mördades.

Serberna har aldrig riktat någon kritik mot vare sig vapenembargot eller närvaron av FN-styrkor – som inte har mandat att ingripa – eftersom dessa faktorer utgör ett paraply under vilket serberna kan fortsätta sin verksamhet.

Anf. 38 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det är inte riktigt att det inte görs någonting. Beslutet om förbud mot militär flygning över Bosnien är ett sätt att något försöka rätta till obalansen. Serberna kan därmed inte använda flyg, vilket är viktigt.

Lennart Rohdin gör inte heller rättvisa åt FN-trupperna. Efter personligt samtal med general Wahlgren, vet jag att han vad gäller den hemska incidenten, mordet som Lennart Rohdin refererar till, anser att FN-truppernas agerande inte var ett agerande som stod i överensstämmelse med deras instruktioner. Han fick nämligen i uppdrag att utreda frågan medan han fortfarande var befälhavare i Unifil.

Jag nämner gärna också för kammaren att jag i samtal med general Briquemont, när jag besökte Sarajevo för ungefär tio dagar sedan, fick höra hans egna ord över den beundran han kände för den nordiska FN-bataljonen i Bosnien. Dess ingripande i Vares förhindrade en större humanitär katastrof. Generalen sade faktiskt till mig att detta ingripande utgjorde något av en vändpunkt för Unprofor i Bosnien och att Unprofor nu är på väg att skaffa sig större respekt.

Anf. 39 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag är också övertygad om, efter att ha talat med FN-soldater från flera kontingenter där nere, att det skulle innebära en förbättring om svenska FN-soldater kunde ersätta både de brittiska och de franska FN-soldater som finns på plats och som har helt andra uppgifter. Men det är naturligtvis helt orealistiskt.

Det vi vet, och som utrikesministern också pekar på vad gäller förbudet mot överflygningar, är att man på både serbisk sida och kroatisk sida förstår maktspråk. Det har också kunnat noteras i samband med att varningar har riktats mot dem inför hotande massiva terrorangrepp på Sarajevo från bergen runt omkring. När tonen höjs och det görs trovärdigt att man avser att ingripa, tystnar de serbiska och kroatiska vapnen.

Det minsta som man kan begära är, om omvärlden inte klarar av att fullgöra detta effektivt, att vapenembargot hävs, så att bosnierna själva kan visa att de är jämbördiga motståndare. Jag tror inte alls att det skulle leda till mer strid, utan det skulle innebära större jämbördighet. Det skulle inte vara fritt fram för de serbiska och kroatiska trupperna, såsom det har varit hittills.

Anf. 40 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Denna fråga är oerhört svår, t.o.m. moraliskt svår. Jag vill samtidigt hänvisa till de skäl som jag för fram här. Min övertygelse är att ett upphävande av vapenembargot skulle leda till en snabb eskalering. Det skulle också leda till att serberna med sitt överläge skulle använda en sådan situation till att blockera vapentillförsel till de bosniska muslimerna.

Anf. 41 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Låt mig avslutningsvis säga att jag också tycker att det här är svårt. Hela konflikten är oerhört svår. För mig, som har varit engagerad i freds- och solidaritetsarbete i 20 år, är det oerhört svårt att tala för ett lyftande av ett vapenembargo, att tala för en mer kraftfull insats från världs-

samfundet. Men det finns ju inga alternativ längre. Vi tvingas erkänna detta faktum. Man måste ingripa för att få stopp på det som sker.

Det har visat sig att varje gång som rösten från omvärlden höjs, trappar aggressorerna ned sin verksamhet. De är inte opåverkbara utan i allra högsta grad realpolitiska.

Anf. 42 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det finns dock alternativ. Vi har tidigare resonerat om effekterna på Belgrad, när antydningar görs att sanktionsregimen och därmed dess effekter på kringliggande länder skulle hävas. Det finns ändå ett antal möjligheter i det internationella samfundets händer. Dessa måste fortsätta att användas i syfte att nå fram till någon form av fredsuppgörelse.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1993/94:241 om etnisk diskriminering

Anf. 43 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Martin Nilsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att inte etnisk diskriminering skall förekomma i nöjeslivet.

Enligt brottsbalken kan näringsidkare dömas för olaga diskriminering om de diskriminerar någon på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse. Detta gäller naturligtvis också dem som driver restauranger.

Martin Nilsson menar att ett sätt att hindra etnisk diskriminering på nöjesställen är att förändra utskänkningstillstånden, om klara misstankar om etnisk diskriminering föreligger. Redan nu har länsstyrelserna möjligheter att dra in utskänkningstillstånd om tillståndshavaren inte uppfyller de krav som ställs i gällande lag och föreskrifter. Om tillståndshavaren döms för olaga diskriminering kan denne mista sitt tillstånd, eftersom denne i sådant fall inte kan anses som lämplig att ha tillstånd till utskänkning.

I massmedierna beskrevs nyligen hur några Stockholmsrestauranger inte släppt in personer med utländskt bakgrund. Enligt uppgift har länsstyrelsen tillskrivit dessa restauranger och anhållit om förklaring. Länsstyrelsen avvaktar nu polisutredning och eventuell dom, innan vidare åtgärder vidtas.

Det finns alltså lagstiftning av det slag som Martin Nilsson efterlyser.

Regeringen ser självfallet allvarligt på alla former av diskriminering. I morgon lägger regeringen en proposition – Åtgärder mot rasistisk brottslighet och etnisk diskriminering i arbetslivet – på riksdagens bord. I propositionen föreslås dels införande av en särskild straffskärpningsgrund för sådana fall där ett motiv för brottet varit att kränka någon på grund av dennes etniska bakgrund och liknande, dels särskilda regler om förbud mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Ett av syftena med införandet av den särskilda straffskärpningsgrunden är att uppmärksamma aktörerna inom rättsväsendet på de brott som sker med rasistiska eller diskriminerande motiv.

Anf. 44 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag tackar kulturministern för svaret. Jag har ställt denna fråga därför att jag tror att etnisk diskriminering i nöjeslivet är en betydligt mer vanlig företeelse än vad som kanske t.o.m. skildrats i massmedierna.

Frågan är viktig. En sådan diskriminering är en kränkning för individen och ett brott mot människans lika värde i ett samhälle. Den är också segregande, eftersom den leder till att unga människor möts på olika ställen beroende på deras bakgrund och etniska ursprung. Det kan i sig leda till konflikter.

Det är viktigt att ta tag i detta problem. Regeringens budskap är självfallet viktigt, och jag hoppas att regeringen, med den proposition som i morgon skall läggas på riksdagens bord, sänder rätt signaler. Sådana signaler skulle vara bra.

Men den kritik som jag vill föra fram är att den lagstiftning som i dag finns har visats vara otillräcklig. Dessa brott – det är faktiskt brott det handlar om – har i väldigt stor utsträckning visat sig vara oerhört svårbevisbara.

De fall som nu granskas och utreds av Polisen, och som Länsstyrelsen i Stockholm senare skall bedöma, rör sig om situationer där massmedierna med hjälp av dolda TV-kameror har filmat brotten. Det är oerhört osäkert om ens sådant bevismaterial kommer att räcka.

Det här är en fråga där så många faktorer kan blandas in. Det kan exempelvis hävdas att den som blivit avvisad från en krog har varit onykter eller haft ovärdad klädsel. Det finns en mängd olika perspektiv som går att åberopa, utöver etnisk diskriminering. Därför är detta brott ett utmärkt exempel på svårbevisbara brott.

Vidare har vi kunnat se att vissa krogar har agerat på detta sätt upprepade gånger, och det verkar inte som om gällande lagstiftning inger någon direkt rädsla för att begå dessa brott. Jag har tagit upp möjligheten att dra in utskänkningstillstånd med mindre än att det faktiskt finns en fällande dom. Det kan hävdas att detta är svårt från rättssäkerhetssynpunkt. Men jag tycker att regeringen borde visa alternativa handlingsvägar för att minska omfattningen av detta allvarliga brott.

Anf. 45 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag uppskattar att Martin Nilsson har ställt denna fråga. Jag delar uppfattningen att det är en väldigt viktig fråga. Man kan tänka sig själv hur man skulle känna sig om man enbart på grund av sin hudfärg inte blir insläppt på olika ställen, dvs. vilken förödmjukelse det faktiskt skulle innebära!

Jag tror att det är viktigt att det som sker blir offentligt. Jag uppskattar mycket att medierna gör försök att visa dessa saker tydligt, t.ex. att när människor står i kö – en del vita, andra svarta – får de vita komma in men inte de svarta. Det är ganska uppenbart att det sker en selektering. Det går inte att säga att det är fullt i restaurangen, eftersom en del kommer in medan andra inte gör det. Jag tror mycket på att göra problemet tydligt och att det finns människor som är beredda att ta en diskussion och debatt om detta.

År 1998 skall Stockholm, här i Sverige, bli europeisk kulturhuvudstad. Jag skulle vilja påstå att det är inte mycket till kultur som kan erbjudas om män-

niskor som bor i landet men har en annan etnisk bakgrund – än mindre om det kommer turister från andra länder – inte kan komma in på restaurangerna i Stockholm. Nöjeslivets olika grenar tar på sig ett stort ansvar om Sverige skulle få rykte om sig att det inte går att komma in på olika näringsställen eller att delta i livet på olika nöjeslokaler.

Martin Nilsson tar upp frågan om människor skall straffas då man inte är säker på att de har begått ett brott. Det är en viktig grundprincip i vårt rättssystem att det skall vara bevisat att det har begåtts brott. Visst kan man känna sig frustrerad över att det ibland inte går att få fram bevis. Men det är viktigt att hålla på grundprincipen.

Anf. 46 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Jag instämmer i mycket av det kulturministern säger.

Men jag vill ändå påstå att detta är exempel på fall där det är svårt att få fram fällande domar. Vi vet inte resultatet av det aktuella fallet som visades i Rapport. Men de flesta människor av annat ursprung som går på krogen har inte dolda TV-kameror med sig. De är beroende av den vanliga vardagen.

Utgångspunkten bör vara att det inte är en mänsklig rättighet att få servera alkohol i vårt land. Det finns mängder av restauranger och krogar som på betydligt svagare grunder än etnisk diskriminering aldrig får utskänkningstillstånd. Jag begär inte ett svar av kulturministern nu. Men kulturministern kan kanske tillsammans med social- och justitieministern se över eller förändra gällande lagstiftning eller finna andra metoder för att komma till rätta med problemet. Det är frustrerande.

Anf. 47 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Hur gärna jag än skulle vilja tillmötesgå Martin Nilssons önskan om sanktioner även när brottet inte är bevisat, kan jag inte göra så. Jag vet också att det ibland är svårt att bevisa när det har begåtts brott i dessa fall.

Det kan vara en bra metod när man någon gång har blivit avvisad från ett ställe att faktiskt ta med sig vänner och bekanta. Då har man med sig vittnen som kan lägga fram bevis på att det förekommer diskriminering.

Jag tror att det finns även andra metoder och möjligheter. Det gäller att synliggöra de nöjesställen som betar sig på detta sätt, dvs. där det inte går att ta med sig alla sina bekanta beroende på att de har ett annat etniskt ursprung. Det blir en form av skandalisering. Det finns inte anledning att gå till sådana näringsställen där man inte kan ta med sig sina vänner och bekanta.

Anf. 48 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Vi är överens på den sista punkten. Flertalet av de politiska ungdomsförbunden – alla utom Moderata ungdomsförbundet – har tagit initiativ till en kampanj att bojkotta de krogar som diskriminerar på grund av etniskt ursprung.

Min poäng är fortfarande att jag inte tycker att det är en rättighet att i alla lägen få servera alkohol. När utskänkningstillstånd beviljas i ett första skede görs bedömningen inte utifrån att brott skulle ha begåtts utan det är endast

fråga om en strikt lämplighetsbedömning. Jag tycker att man i ett sådant fall skall kunna ompröva utskänkningstillståndet beroende på lämplighet under den tid som utskänkningstillståndet har funnits. Jag tycker inte att dagens lagstiftning ger utrymme för detta.

Jag vill tacka för svaret. Med gemensamma krafter skall vi förhoppningsvis lösa problemet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 49 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Frågesvaret under punkten 11 på föredragningslistan, fråga 1993/94:225, utgår.

10 § Svar på fråga 1993/94:231 om ökad byggverksamhet

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Magnus Persson har frågat statsrådet Bo Lundgren om vilka åtgärder regeringen ämnar vidta med anledning av en skrivelse från AMS och Boverket om ökad byggverksamhet. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

AMS har i en skrivelse till regeringen bl.a. föreslagit att medel på innevarande års anslag för arbetsmarknadspolitiska åtgärder disponeras om så att de kan användas för insatser för att stimulera sysselsättningen inom byggnadssektorn. Förslagen omfattar ROT-insatser för bostäder, för kommunala och landstingskommunala fastigheter samt bidrag för äldreboende. AMS och Boverket har senare presenterat ett förslag till utformning av ROT-stödet för bostäder.

Som jag sade i ett frågesvar förra veckan är jag medveten om problemen inom byggbranschen. I synnerhet bekymrar mig den höga arbetslösheten bland byggnadsarbetarna.

Skrivelserna bereds således för närvarande inom regeringskansliet. Det pågår också en diskussion i arbetsmarknadsutskottet om ett eventuellt tillskott av pengar till ROT-insatser. Därför är det för tidigt för mig att uttala mig om vilka åtgärder regeringen kan komma att vidta.

Anf. 51 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag ställde frågan var den skrivelse som berörda verk och myndigheter, Boverket och AMS, hade tillställt regeringen. Svaret skingrade inte dimmorna så alldeles solklart enligt min tolkning. Jag kom att tänka på ordspråket att medan gräset växer dör kon. Många med mig befارar detta.

Byggarbetslösheten ökar katastrofalt i landet. Börje Hörnlund sade i sitt svar att han i synnerhet är bekymrad över den höga arbetslösheten bland byggnadsarbetarna. Om så är fallet, herr talman, borde rimligen arbetsmarknadsministern vidta åtgärder mycket snabbt, för att inte säga om-

gående. Läget är faktiskt mer eller mindre förtvivlat. Jämtland redovisar en arbetslöshet på 38 %. I mitt hemlän, Värmland, är arbetslösheten 24–25 %. I länet som helhet är 10 925 personer, dvs. 8 %, öppet arbetslösa. Men bland byggjobbarna är arbetslösheten relativt sett tre gånger så hög, dvs. 24–25 %.

Herr talman! Situationen förvärras av att regeringen inte i klartext talar om när infrastruktursatsningen skall göras. Det framgår inte när länsflygfältet i Värmland skall få pengarna, när länsmuseet skall få pengarna och när Banverket skall starta sitt arbete mellan Charlottenberg och Kil, osv. Kan inte statsrådet ge närmare tidsangivelser för hur regeringen har tänkt sig det hela? Beställare, byggare och byggnadsarbetare vill ha besked – helst på julafton. Det är tydligen tänkt att det skall vara en viss tidsprecisering för när jobben skall göras.

Anf. 52 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det finns ju såväl ROT-stöd som beredskapsjobb att tillgå, och länsarbetsnämnderna betalar mellan 1 000 kr och, i vissa områden, upp till 2 500 kr per byggdagsverke.

När det gäller länsflygfältet uppvaktades jag i går av flygplatskommittén i Kristinehamn. I den frågan återstår finansieringsfrågan att diskutera, inte minst lokalt men naturligtvis också med Kommunikationsdepartementet och Luftfartsverket, och man vände sig till mig för att efterhöra möjligheterna att få medel från AMS-anslaget.

Något som jag vill nämna som mycket positivt och bra är att byggkostnaderna, som under den heta tiden t.ex. i nybyggnationen var uppe i 13 000 kr per kvadratmeter, i princip för både småhus och hyreshus, nu är nere på ca 10 000 kr per kvadratmeter. Därutöver bör nämnas att den sjunkande räntenivån gör det lättare att över huvud taget diskutera investeringsfrågor. Vår förhoppning är att räntan skall sjunka ytterligare ett par snäpp, så att såväl företag som enskilda vågar investera.

Anf. 53 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag kan förstå att Börje Hörnlund har problem med att försvara åtgärderna inom bostadssektorn, i det här fallet från bostadsministern, men det är ett faktum att byggarbetslösheten är katastrofal och galopperande. Börje Hörnlund har i varje fall i tidigare skeden gjort sig känd som ett statsråd med en regionalpolitisk inriktning. Vi har en bestämd känsla av att många av infrastruktursatsningarna har gått snett, i så måtto att de uppvisar en starkt koncentration till storstadsregionerna medan glesbygden och särskilt skogslänen har blivit de stora förlorarna.

Herr talman! Statsrådet borde rimligen nu kunna göra en analys av hur det här ser ut. Man kunde ge ROT-pengarna också en regionalpolitisk profil. Jag tror att jämtlänningar, värmlänningar, norrbottningar m.fl. förväntar sig att något skall ske. Det är ett sådant besked som jag skulle vilja ha.

Anf. 54 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Den höga nivån på byggarbetslösheten beror också på att byggarbetarkåren blev alldeles för stor under de överheta byggåren 1989–1991. Alla är väl i dag eniga om att den måste minskas, men det finns natur-

ligtvis en gräns för detta – om minskningen blir för stor uppstår flaskhalsar. Problemet är att det inte finns så många områden på arbetsmarknaden i dag som på allvar efterfrågar arbetskraft.

När det gäller infrastruktur som vägar och järnvägar har jag deltagit i framförhandlandet av fyra paket avseende småvägar, vilka har fått en mycket god fördelning. De stora projekten beslutas ju prioriteringsmässigt i stor utsträckning i denna kammare.

Anf. 55 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Regeringen har en viss beslutsvånda. När pressmeddelandet skickades ut tänkte många med mig att man kommer att fatta beslut om att inom kort ge byggherrar, byggtreprenörer och byggjobbare besked att vissa byggen skall sättas i gång under förhoppningsvis första halvåret nästa år, dvs. den allra bekymmersammaste tiden.

Fundera nu inte alltför länge, Börje Hörnlund, utan ge klara besked! Låt inte denna beredning hamna bakom de moderata statsråden, utan se till att verkligen ge klara besked! Det är vad vi förväntar oss, oavsett om vi bor i Stockholm, i Värmland eller i Jämtland och oavsett om vi är byggherrar eller tillhör någon annan kategori. Det är jobben som det gäller. Under kommande vintersäsong kommer kanske 45 000–50 000 byggarbetare att vara arbetslösa, och det är en otillständig situation.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1993/94:246 om administrationsavgifter i a-kassa

Anf. 56 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Britta Sundin har frågat mig om vilka åtgärder jag vidtagit för att administrationsavgifterna till de nuvarande arbetslöshetskassorna skall likställas med avgifterna till den föreslagna statliga arbetslöshetskassan.

Av propositionen om en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring (prop. 1993/94:80) framgår att regeringen under våren 1994 återkommer med mer detaljerade förslag, bl.a. angående hur administrationsordningen skall vara utformad. Ett beredningsarbete rörande denna fråga pågår inom regeringskansliet.

Avslutningsvis vill jag framhålla att jag kommer att kalla representanter för de fackliga centralorganisationerna och KAS-administrationen till överläggningar om hur konkurrensneutralitet skall uppnås.

Anf. 57 BRITTA SUNDIN (s):

Herr talman! Jag får tacka för svaret, som jag inte alls är nöjd med.

Regeringens proposition om försämringarna i a-kassan har mött en storm av protester över hela landet, av förståeliga skäl. Den förtjänar en stark kritik. Det är orimligt att, som regeringen föreslår, genomföra ytterligare försämringar för den grupp som redan har slagits ut från arbetsmarknaden och blivit arbetslös.

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

Jag var gäst på SIF-kongressen och hörde arbetsmarknadsministerns tal till den. Jag tog också del av den hälsning som arbetsmarknadsministern genom SIF:s förbundsordförande Inge Granqvist framförde, nämligen att administrationsavgifterna i den privata och i den kommande statliga a-kassan skall jämföras. Men hur det skulle ske fick vi inte veta. Inte heller det svar som jag har fått i dag ger någon klarhet om detta.

Jag vill ställa en direkt fråga till arbetsmarknadsministern: Står arbetsmarknadsministern kvar vid sitt löfte till SIF-kongressen? I propositionen föreslås ju att den statliga a-kassan till skillnad från de privata inte skall ta ut någon administrationsavgift. Jag har, som sagt, inte hört någonting om hur den uppgiften skall klaras. Hur har arbetsmarknadsministern tänkt lösa denna fråga?

Finns det några beräkningar av vad detta kommer att kosta? Staten har i dag inte några kostnader för administration av a-kassan. Vet arbetsmarknadsministern vilka kostnaderna kan bli? Hur stor beräknas t.ex. överströmningen bli från de privata kassorna?

Det finns en rad frågor att ställa i anslutning till den här propositionen. Jag tycker att det vore bättre att regeringen tog tillbaka den och gjorde ordentliga undersökningar innan beslut skall fattas i riksdagen.

Anf. 58 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Om Britta Sundin frågar om administrationsavgifterna och får till svar att vi kallar parterna till oss för att uppnå konkurrensneutralitet, att de centrala fackliga organisationerna därmed får inflytande över hur det läggs upp för att de själva skall förstå att det är konkurrensneutralt, tycker jag uppriktigt sagt att hon skall vara ganska nöjd med svaret.

Anf. 59 BRITTA SUNDIN (s):

Herr talman! Som jag ser det finns det två vägar att gå. I dag tar man ut 150 kr från de privata a-kassorna. Antingen kan man förbjuda dem att ta ut avgifter, så att det därigenom blir konkurrensneutralt, eller ta ut en avgift från den statliga a-kassan. Arbetsmarknadsministern måste väl ha haft någon tanke om detta när SIF-kongressen fick sitt löfte.

Jag frågar än en gång: Står arbetsmarknadsministern kvar vid sitt löfte?

Anf. 60 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag står kvar exakt vid det som jag här skrivit och det som jag meddelade ordföranden för SIF. Jag glömde faktiskt i mitt anförande att säga att jag skall se till att konkurrensneutralitet kommer att föreligga. Detta meddelades kongressen av förbundsordföranden efter det att jag hade lämnat den.

Anf. 61 BRITTA SUNDIN (s):

Herr talman! Jag tar detta som ett ytterligare löfte om att detta skall ske.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 62 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Hugo Bergdahl har frågat om regeringen avser att verka för att begränsningarna i laxfiskerätten i nedre delen av Torne älv avskaffas.

Förvaltningen av gränsälven till Finland sker enligt en konvention från år 1971 mellan Finland och Sverige. Konventionen gäller i Sverige som lag. I konventionen regleras bl.a. åtgärder som innebär byggande i vatten, som innebär vattenreglering eller som kan medföra förorening. I konventionen regleras också fisket. För fisket finns dessutom en stadga som är beslutad av de båda regeringarna. Verkställande myndighet är en särskild gränsälvskommission. Reglering av fisket är således en av flera av kommissionens uppgifter.

Svenska och finska staten har under ett antal år satsat åtskilliga miljoner kronor på åtgärder som syftar till att skydda den naturreproducerande laxen i älven. Bl.a. har man på svensk sida löst in ett antal fasta fiskerätter i älven.

Enligt min mening är nuvarande ordning vad gäller förvaltningen av fisket i Torne älvs fiskeområde ändamålsenlig. Därför är jag inte beredd att ta initiativ till någon ändring.

Anf. 63 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka jordbruksministern för svaret.

Under 1500-talet framtog den bryske Gustav Vasa markägarna och byborna boende utmed Torne älv laxfiskerätten. Staten lade beslag på laxfiskerätten, varefter man arrenderade ut fiskerätten till byborna mot en administrationsavgift.

I nuläget, alltså 1993, existerar det förhållandet att laxfisket är fritt för de tornedalingar som bor vid Torne älvs övre del. Men för markägare som bor vid den nedre delen av Torne älv, omfattande nuvarande Haparanda och Övertorneå kommuner, gäller att laxen och laxfiskerätten tillhör kronan, eller, som det vid andra tillfällen heter, staten.

Att staten utmed samma vattensystem, samma älvflöde, tillämpar helt olika regler för rätten till laxfiske beroende på vid vilken älvdel eller i vilken kommun man råkar bo är för mig och alla de människor som bor utmed Torne älvs nedre del ett helt oförklarligt förhållande. Det borde snarast rättas till, och det borde vara en uppgift för regeringen.

Herr talman! Jag vill också fråga jordbruksministern: Håller inte jordbruksministern med mig om att laxfiskerättsförhållandena utmed Torne älv av befolkningen kan upplevas som mycket orättvisa?

Anf. 64 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag kan delvis hålla med Hugo Bergdahl om att situationen vid Torne älv kan upplevas som orättvis. Samtidigt är detta, som jag sade i mitt svar, en gränsälv där systemet är reglerat i en konvention och där en gränsälvskommission har tillsynen. Med de problem som finns i dag tror vi att det här är ett lämpligt sätt att hantera frågan.

Själva rätten till laxfisket tilldömdes staten även senare än på Gustav Va-

sas tid. Ärendet var nämligen uppe i Högsta domstolen 1960. Där fick byborna rätt att fiska efter alla andra arter, men laxfisket skulle tillhöra staten.

Visserligen var detta hårda utslag inte enigt, men man har hanterat det på ett ganska snyggt sätt. Vi ser inte några direkta skäl att nu gå in och ändra på förhållandet.

Anf. 65 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Torne älv har alltid varit en fredens älv. Förhållandena mellan finländare och svenskar har man ordnat på ett fredligt sätt. Laxfisket fungerar på ett utmärkt sätt när det gäller övre delen av Torne älv. Men att det inte är riktigt och bra när det gäller nedre delen av Torne älv tror jag att även jordbruksministern väl känner till.

Frågan om vem som skall ha laxfiskerätten i nedre Torne älv har drivits i en långvarig juridisk process. Högsta domstolen fastslog slutgiltigt, med en rösts övervikt, att fiskevattnen i nedre Torne älv tillhör kronan när det gäller laxfisk.

Den orättvisa som nu existerar i den här frågan borde enligt min och många andras mening rättas till, och den uppgiften ankommer på regeringen, enligt mitt sätt att se.

Anf. 66 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Vi är överens på punkten om det hårda utslaget och att det inte var enigt. Jag är medveten om det förhållandet.

Men en fråga som i dag är viktig att se på är om det vore rimligt att avskaffa den begränsning i fisket som det nuvarande systemet innebär. Det tror vi inte är möjligt, beroende på att man bedömer att smoltproduktionen, föryngringen av laxen i Torne älv, inte är mer än 20 % av vad som skulle vara optimalt. På grund av problemen med den besvärliga sjukdomen M74 är smoltdöden i odlingarna nu 90 %. Därför ser vi det som svårt att ta bort de begränsningar av fisket som finns.

Anf. 67 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jordbruksministern kommer fram till frågan om fiskevård. Jag tror att ett av de riktigaste och viktigaste resultat man skulle nå om man tillämpade samma fiskeregler i nedre delen av Torne älv som i övre delen av Torne älv är en aktiv fiskevård. I en fiskevårdsförening skulle strandägarna säkert med liv och lust ställa upp. De har under århundraden varit med om att verka för bra lösningar.

Anf. 68 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Den inriktning som den nya fiskelagstiftningen och de förenklade fiskebestämmelserna har generellt i Sverige är just att vi skall ge de lokala fiskevattensägarna ett större inflytande. Därför har jag stor förståelse för de synpunkter som Hugo Bergdahl framför i det här sammanhanget.

För närvarande pågår ett arbete rörande vissa ändringar i gränsälvsoverenskommelsen, bl.a. mot bakgrund av att vi både i Sverige och i Finland har fått en ny lagstiftning. I de här ändringarna ingår också att se över fiske-

stadgan. När det är klart kommer förslag att tillställas de båda regeringarna. I det läget får naturligtvis den här frågan prövas på nytt.

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Anf. 69 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag är ändock någorlunda tacksam över det sista beskedet som jordbruksministern ger i den här frågan. Jordbruksministern har redovisat stor förståelse för att det här är ett problem för dem som bedriver laxfiske i Torne älv. Skillnaden mellan att vara boende i norra delen och att vara boende i södra delen innebär i dagsläget stora problem. Beträffande de justeringar som nu skall göras ställer jag stora förhoppningar på att jordbruksministern skall göra allt han kan för att rätta till det som är orättvist i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

13 § Svar på frågorna 1993/94:223 och 251 om mötesfriheten, m.m.

Anf. 70 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Bengt Hurtig har frågat mig om regeringen är beredd att vidta sådana åtgärder så att mötesfriheten kan upprätthållas.

Kjell Eldensjö har frågat mig om jag har några planer på förändringar som kan leda till lägre kostnader och mindre polisintensiva insatser vid demonstrationer.

Frågorna ligger nära varandra. Jag avser därför att svara på dem i ett sammanhang.

Varje medborgare är i regeringsformen gentemot det allmänna tillförsäkrad mötesfrihet och demonstrationsfrihet. Det skall därför föreligga särskilt starka skäl för att förbjuda en demonstration.

Regeringen har dels den 23 september, dels den 29 november i år prövat beslut att förbjuda demonstrationer den 30 november. Den första prövningen gällde ett beslut fattat av polismyndigheten i Lund och den andra ett beslut fattat av polismyndigheten i Stockholm. Regeringen har i båda fallen funnit att det inte förelagat tillräckliga skäl för att förbjuda demonstrationerna och ändrat besluten. Genom att sammankomsterna begränsades till tid och plats på sätt som skedde och genom den omfattande polisinsatsen kunde demonstrationerna genomföras.

Vissa demonstrationer har under senare år uppenbarligen dragit till sig enskilda och grupper som inte är ute för att uttrycka sin åsikt, utan som enbart har som mål att ställa till skada. Omfattande skadegörelse blir därför oftast följden av dessa demonstrationer, och detta är mycket oroande. Rikspolisstyrelsen har nu i samråd med länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län tagit initiativ till en arbetsgrupp med uppgift att utvärdera polisens åtgärder när det gäller att upprätthålla lag och ordning vid demonstrationer. Arbetsgruppen kommer, vad jag har erfart, bl.a. att ta upp polistaktiska och utrustningstekniska frågor.

Mot bakgrund av detta anser jag inte att det för närvarande finns skäl för regeringen att vidta några ytterligare åtgärder när det gäller att upprätthålla mötesfriheten.

Inte heller finns det anledning för regeringen att nu gå in på frågor om kostnader och polisinsatser vid demonstrationer. Jag vill avvakta resultatet av arbetsgruppens utredning innan jag tar ställning till om det behövs åtgärder från regeringens sida på de områden som frågeställarna har berört.

Anf. 71 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Frågan ställdes ju den 25 november, och regeringens sista beslut fattades den 29 november. Frågan ställdes med anledning av den oro som fanns för att man skulle förbjuda en demonstration i Stockholm. Det är alldeles uppenbart att demonstrationsfriheten har ett mycket starkt stöd i regeringsformen.

Jag uppskattar de åtgärder som regeringen vidtog när den beslöt att den här demonstrationen skulle få hållas. Det visade sig ju också att den gick att genomföra utan att det inträffade några stora katastrofer. Jag tackar för svaret.

Anf. 72 KJELL ELDENSJÖ (kds):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Min fråga är föranledd av att folk i allmänhet frågar sig om dessa massiva polisuppbåd, kravallstaket osv. är en vanlig syn som vi skall se i TV framöver. Kan vi hantera den här frågan på ett annat sätt så att vi slipper de stora massiva polisuppbåden? Den här typen av demonstrationer har ju blivit allt vanligare under senare år.

Kostnaderna är ju varje gång betydande för samhället. Då kan man ju fråga sig hur stora kostnader och vilka polisiära resurser vi egentligen har möjlighet att sätta in i dessa sammanhang. Enligt min mening är det viktigt att samhället, och kanske framför allt Justitiedepartementet och polisen, utarbetar strategier för hur man i framtiden skall hantera dessa frågor på bästa kostnadseffektiva sätt. Risken finns ju tyvärr för att de här problemen kommer att öka. Tendensen är åtminstone sådan nu.

Under senare tid talas det dessutom om bombhot och liknande i samband med den här typen av demonstrationer. Justitieministern hänvisar till en arbetsgrupp som är tillsatt. Det är i och för sig bra att det snabbt har tillsatts en arbetsgrupp som jobbar med dessa frågor, men jag skulle ändå vilja fråga om justitieministern kan tänka sig någon åtgärd som kan minska polisens insatser och få ner kostnaderna för samhället i samband med den här typen av demonstrationer.

Anf. 73 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag skall inte konkret gå in på polisens sätt att arbeta. Jag är övertygad om att polisen klarar det bättre. Jag vill dock göra några påpekanden som jag tycker är viktiga i den här debatten.

Det ena är kopplat till det Kjell Eldensjö helt korrekt beskriver med bombhot och annat som har förekommit i samband med demonstrationer. Det är viktigt att komma ihåg att det inte är de legalt demonstrerande som sysslar med bombhot. Som jag sade i mitt svar är det olika grupper som utnyttjar dessa tillfällen. Om vi plockar bort dessa tillfällen kan vi vara överty-

gade om att dessa ligister kommer att hitta andra tillfällen för att syssla med sin omstörtande verksamhet.

Ett annat viktigt påpekande i den här diskussionen, som vi kanske lätt glömmer bort, är vilka polisens uppgifter egentligen är i det svenska samhället. Vi talar ofta om en uppgift – det är en viktig uppgift –, nämligen polisens uppgift som brottsförebyggande och trygghetsskapande faktor i samhället. Men polisen har också en annan mycket viktig uppgift. Polisen är vårt inre försvar mot dem som vill störta vår demokrati. Precis som vi har vårt traditionella försvar mot yttre fiender, är polisen vår medhjälpare mot de inre fienderna.

Där ligger för mig mycket av svaret på de frågor som kommer upp när det gäller kostnaderna. Kan vi över huvud taget ge upp det här försvaret? Svaret på den frågan är nej.

Anf. 74 KJELL ELDENSJÖ (kds):

Herr talman! Jag ser också den här konflikten framför mig. Polisen har båda dessa uppgifter att sköta. När det gäller det brottsförebyggande arbetet är vi alla överens om att vi skall försöka att vända brottskurvan och få den att gå nedåt och öka människors trygghet. Att vi då måste sätta in jättestora polisinsatser när det gäller den här typen av verksamhet med demonstrationer och liknande tar ju pengar och resurser från den andra verksamheten. Det är just den ekvationen som jag tycker är mycket svår att få att gå ihop i en tid när vi också har sparkrav på polisen.

Anf. 75 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag ser ju likaväl som andra detta problem. Jag tycker att vi nu med några dagars distans skall titta tillbaka och se att den 30 november i år klarade svensk polis de problem som trots allt uppkom på ett mycket bättre sätt än tidigare år.

Vi har alla ett ansvar. Om vi blickar tillbaka under senare år har det, även om det kanske inte har varit riktigt tydligt, funnits litet grand av en glorifiering av de personer som utnyttjar och missbrukar tillfällena och bildar en svans till dem som med all rätt för fram sina synpunkter. Det är där vi alla måste samverka i våra olika roller. Med en bas i det trots allt något så när lyckade resultatet från i år tror jag att vi kommer att få en bättre utveckling genom våra gemensamma satsningar, bl.a. genom att visa avsky för missbruket.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1993/94:224 om rasistiska demonstrationer

Anf. 76 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att polis och åklagare skall ägna ökad uppmärksamhet åt viss typ av brottslighet som kan förekomma i samband med nynazistiska

demonstrationer, nämligen hets mot folkgrupp och bärande av politiska uniformer.

Berith Eriksson har ställt sin fråga till mig mot bakgrund av rapporter i pressen om att polisen vid en demonstration som ägde rum i Göteborg den 21 november i år varken ingripit mot rasistiska slagord eller mot att delta-garna bar likformig klädsel av visst slag.

Som Berith Eriksson väl känner till får jag som justitieminister inte uttala mig om polisens agerande i ett enskilt fall. Rent allmänt kan emellertid sägas att polisen självklart skall ingripa mot brott som kommer till dess kännedom, om inte brottet med hänsyn till omständigheterna är så obetydligt att reglerna om rapportteftergift bör tillämpas.

Vid sådana demonstrationer som Berith Eriksson syftar på har polisen ofta en mycket svår uppgift när det gäller att upprätthålla ordningen. Detta beror inte minst på den benägenhet att ta till våld som finns bland såväl dem som sympatiserar med demonstranterna som dem som försöker hindra demonstrationens genomförande. Polisens agerande måste ses i ljuset härav. Att identifiera och gripa en enskild som ropat slagord i en större folksamling under nu angivna förhållanden kan naturligtvis vara mycket svårt.

Detta innebär på intet sätt att brott med rasistisk prägel bör tolereras, varken i samband med demonstrationer eller i andra sammanhang. Tvärtom är det regeringens uppfattning att sådan brottslighet skall bedömas strängt. Regeringen har i förra veckan också beslutat att lägga fram en proposition till riksdagen med bl.a. ett förslag till ändring i brottsbalken, som innebär att ett rasistiskt eller liknande motiv för ett brott skall utgöra en särskild straffskärpningsgrund och alltså föranleda strängare straff än annars. Detta kan enligt min mening inte tolkas som annat än en klar signal från regeringen, att brott av denna typ inte kan accepteras utan skall bekämpas med kraft av de rättsvårdande myndigheterna.

När det gäller förbudet mot politiska uniformer måste man dock komma ihåg att detta, såsom lagen är utformad, är neutralt i den meningen att förbudet är oberoende av politisk inriktning. Bestämmelsen har inte tillämpats på många år och det saknas vägledande domstolsavgöranden om vilken typ av kläder, förutom uniformer och armbindlar, som omfattas av förbudet. Svårigheten att tillämpa denna lagstiftning, som tillkom på 30-talet, skall ses bl.a. mot bakgrund av de mer reklambetonade företeelser i form av t-shirts, overaller, slipsar och liknande som förekommer inom alla partier i dag. Med hänsyn till vad som förekommit vid vissa demonstrationer under senare tid har förbudet dock fått förnyad aktualitet. Det finns därför skäl att noga följa utvecklingen.

Avslutningsvis får jag konstatera att det förslag som regeringen beslutat lägga fram väl bör vara ägnat att skapa den uppmärksamhet åt rasistisk brottslighet som Berith Eriksson efterlyser i sin fråga.

Anf. 77 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Det var just händelserna och debatterna runt demonstrationerna i Göteborg som föranledde min fråga. Jag hänvisade i min fråga till den lag från 1947 – alltså inte från 1930-talet – som förbjuder politisk uniformering vid

politiska demonstrationer. Jag undrar om justitieministern vet om den någonsin har tillämpats. Jag vill läsa upp lagen eftersom den är mycket kort: "Bärande av uniform eller liknande klädedräkt, som tjänar att utmärka bärarens politiska meningsriktning," – det kan alltså inte handla om reklamaktiga saker – "vare förbjudet. Förbud som nu sagts avser jämväl uniformsdel, armbindel eller annat därmed jämförligt i ögonen fallande kännetecken."

Vid den här demonstrationen var demonstranterna likadant klädda med svartpolerade marschkängor, svarta byxor, svarta bomberjackor, svarta mössor med politiska emblem, svarta rånarluvor och politiska symboler på ärmarna.

Åtminstone delar av den här klädseln har uppfattats av VAM:arna själva, och av andra människor, som ett politiskt kännetecken. Mot bakgrund av att man under ett antal år har diskuterat om det behövs större lagrum och att justitieministern i dag sade att ytterligare lagstiftning kommer, är det då inte vettigt att först pröva vad de lagar som vi har står för? Det är mycket viktigt i det här sammanhanget.

Anf. 78 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Den nuvarande lagen har sin grund i lagstiftning på 1930-talet, vilket är anledningen till att jag nämnde den i svaret. Lagen har inte varit föremål för prövning på många år, men det finns en del tidigare avgöranden som tydligt markerar att uniformer och armbindlar omfattas av förbudet. Formuleringen är också sådan att det säkerligen finns skäl att föra diskussioner om huruvida detta är en lag som passar i dagens situation.

Berith Eriksson nämnde att t-shirts och liknande kläder naturligtvis inte skall innefattas. Men det är faktiskt ingen självklarhet om man ser på formuleringen av lagtexten. T-shirts markerar många gånger mycket tydligt politisk tillhörighet.

Den typ av uniformering som vi kan se i t.ex. VAM-grupperna är en uniformering som består av klädespersedlar som i sig inte är att betrakta som uniformspersedlar och som man faktiskt kan se även på personer som inte försöker ge uttryck för en politisk tillhörighet eller säger sig propagera för någon politisk inriktning. I detta fall uppstår mycket svåra gränsdragningsproblem. Vi måste noga följa utvecklingen för att se om det finns skäl för oss att göra justeringar i det lagförslag som vi i regeringen har lagt fram.

Anf. 79 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Först och främst anmärkte jag på ordet "reklambetonat". I lagrummet står det också "politisk uniformering", vilket naturligtvis även kan vara t-shirts. Jag tror att andra, demokratiska demonstranter skulle avstå från reklambetonad och enhetlig klädsel, om de visste att det skulle vara möjligt att använda den här lagen mot en organisation som VAM.

När det gäller frågan om hets mot folkgrupp har vi mer erfarenhet av lagföring. Såvitt jag förstår var det inte någon enskild person som under demonstrationen ropade "judesvin". Det skedde enligt vittnen unisont. Jag undrar om inte justitieministern anser att vi måste försöka använda de lagrum som redan finns, och se i vilken utsträckning de räcker.

Anf. 80 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Med förbudet och straffbestämmelserna rörande hets mot folkgrupp är det som med alla regler – och det med rätta – att de kopplas till individen. Det kan vara många individer som gör sig skyldiga till samma brott, men det är aldrig ett kollektiv som sådant, utan individerna i gruppen har ett individuellt ansvar. Jag tror säkert att Berith Eriksson och jag är överens om att det individuella ansvaret är viktigt.

Som jag sade i mitt svar kan det, vid stora demonstrationer som vid den i Göteborg, ofta uppkomma bevisproblem. Men regeln har under senare år tillämpats vid ett antal tillfällen.

Anf. 81 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag håller med justitieministern i båda fallen. Ansvaret skall vara kopplat till individerna. Även om man vid ett tillfälle inte lyckas fånga in alla individer som begår en brottslig handling bör man försöka få så många lagföringar som möjligt, för att stävja denna mycket oroande utveckling.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1993/94:232 om besparingar inom polisväsendet

Anf. 82 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Riksdagen har, på grund av regeringens proposition om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin, beslutat att 545 miljoner kronor skall sparas inom Justitiedepartementets område över en treårsperiod.

Regeringen ger i planeringsdirektiven och regleringsbrevet för polisväsendet förutsättningarna för hur rationaliseringsarbetet skall bedrivas. Av planeringsdirektiven framgår att besparingarna på polisens område i huvudsak bör avse administrativa funktioner och att man bör undvika att göra nedskärningar i den redan ansträngda polisverksamheten. Detta vilar på uttryckliga uttalanden från riksdagens sida.

Länsstyrelsen ansvarar såsom högsta polisorgan i länet för att polisens verksamhet i länet bedrivs enligt gällande föreskrifter och riktlinjer och inom ramen för tilldelade medel. I detta ligger ett ansvar för de rationaliseringar som erfordras mot bakgrund av statsmakternas beslut om besparingar på polisens område och om en oförändrat hög ambitionsnivå inom polisverksamheten. Som högsta polisorgan bestämmer länsstyrelsen också om organisatoriska och administrativa frågor inom polisen, t.ex. om länets indelning i polisdistrikt.

Rikspolisstyrelsen har regeringens uppdrag att följa rationaliseringsarbetet och redovisa det fortlöpande arbetet till regeringen vid sex tillfällen t.o.m. budgetåret 1995/96. Länsstyrelserna har den 1 juli i år redovisat sina rationaliseringsplaner till Rikspolisstyrelsen, och av den första redovisningen framgår att det finns rationaliseringsvinster att göra inom polisen på ett antal områden utan att den operativa polisverksamheten blir lidande.

Frågan hur många polisdistrikt som skall finnas i ett län är av stor betydelse.

delse när det gäller möjligheterna att uppnå det aktuella sparmålet, och innan en länsstyrelse skall besluta om förändring av distriktsindelningen skall samråd ske bl.a. med Rikspolisstyrelsen. Flera länsstyrelser har valt att rationalisera verksamheten bl.a. genom organisationsförändringar som gör det möjligt att minska ner antalet chefer och anställda som arbetar med rent administrativa uppgifter. Andra åter har valt samverkan och samordning som instrument i sitt rationaliseringsarbete.

Hittills har länsstyrelserna i Jönköpings, Gävleborgs samt Göteborgs och Bohus län fattat beslut om att länet skall utgöra en enda polismyndighet. Flera länsstyrelser, t.ex. i Östergötlands, Södermanlands och Älvsborgs län, har beslutat att genomföra distriktssammanslagningar för att därigenom minska antalet polisdistrikt. Andra län har valt att bibehålla nuvarande organisation, t.ex. Uppsala län. En stor del av länsstyrelserna har emellertid ännu inte kommit så långt i sitt arbete att de tagit ställning till organisationsfrågorna.

Sammanfattningsvis är det länsstyrelserna som har det yttersta ansvaret för att rationaliseringsarbetet genomförs inom ramen för det beslutade sparbetinget. Rikspolisstyrelsen skall öva tillsyn över rationaliseringsarbetet och ge råd och stöd, men de åtgärder som länsstyrelserna avser att vidta är inte beroende av godkännande från Rikspolisstyrelsens sida. Regeringen följer rationaliseringsarbetet bl.a. på grundval av Rikspolisstyrelsens redovisningar. Självfallet är regeringen beredd att underlätta rationaliseringsarbetet genom regelförändringar eller på andra sätt om detta skulle visa sig behövt.

Anf. 83 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på min fråga. Av svaret framgår mycket klart att det är länsmyndigheterna som har ansvaret för att de av riksdagen beslutade besparingarna skall genomföras.

Min frågeställning består egentligen av två delar.

Den ena rör det rent polismässiga, nämligen att en del rapporter gör gällande att man inte uppnår de av riksdagen beslutade sparmålen. Jag tror att justitieministerns beskrivning på den punkten är något positiv i den meningen att problemen underskattas. Jag tror att problemen är större än som framgår av svaret. När man tvingas göra neddragningar är det viktigt att polisverksamheten ute i länen verkligen blir effektiv, och det är beklagligt om man nu ute i länen inte lyckas uppnå det målet.

Den andra delen av min frågeställning är: Vad händer om inte detta mål uppnås? Riksdagen har ju klart uttalat att det är på administrationen som tyngdpunkten inom besparingarna i första hand skall ligga. Vilka konstitutionella möjligheter finns det att få detta att verka i den anda och i enlighet med de mål som riksdagen har uppsatt? Av svaret framgår att det inte finns någon sådan möjlighet. Emellertid uppstår det ju problem när en instans, riksdagen, fattar ett beslut som andra instanser ute i länen skall genomföra. Har justitieministern några funderingar kring hur det här skall genomföras?

Anf. 84 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Också jag är medveten om att det förändringsarbete som nu pågår inte sker utan gnissel. Självfallet är jag medveten om att vi kan hamna

i en situation då de av regering och riksdag angivna sparmålen, kombinerade med de av oss angivna målen för verksamheten, inte samtidigt kommer att uppnås. Det är också detta som tas upp i slutet av mitt svar. Vi skall fortlöpande få information om hur rationaliseringsarbetet fortskrider, och om de av regering och riksdag uppsatta målen inte nås har vi självfallet lagstiftningsinstrumentet att använda oss av.

Jag tycker att det skulle vara tragiskt om vi hamnade i den situationen. Eftersom förutsättningarna runt om i vårt land är så varierande, är det väsentligt att vi ger möjligheten att skapa en varierad organisation. Att ge möjlighet är emellertid också att ge ett ansvar, och kan man inte ta det ansvaret, tvingas vi naturligtvis att ge centrala diktat. Jag tror på den decentraliserade modellens personer och det ansvar som dessa kan ta och säkerligen också, efter litet problem initialt, kommer att ta.

Anf. 85 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Det var ett befriande klarläggande som justitieministern här lämnade. I slutet på svaret sägs det visserligen att regeringen följer rationaliseringsarbetet och är beredd att underlätta detta ute i länen men att regeringen har möjlighet att gå vidare om detta rationaliseringsarbete till slut i några län ändå inte ger önskat resultat.

Jag instämmer i att det skulle vara olyckligt om vi tvingades tillämpa lagstiftning. Ansvaret är tungt, men jag utgår från och hoppas att flera län snarast tar det ansvar som de har fått från riksdag och regering och att detta hot – om jag får uttrycka mig på det viset – om lagstiftning och diktat inte skall behöva tillämpas. Det senare vore utomordentligt olyckligt, och det bäddar dåligt för en fortsättning på ett samarbete som har börjat på ett ganska tillfredsställande sätt.

Anf. 86 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag skulle vilja lägga till ett ord. Jag talade i mitt förra inlägg om att länen får ta ett ansvar, men de bör också ta till vara möjligheten att utforma en för den egna regionen bra polisiär verksamhet.

Anf. 87 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag vill understryka att det finns län som redan nu har tagit till vara denna möjlighet, och jag tror att det är mycket goda initiativ, som kan ge väldigt goda resultat. Det är inte bara av ondo att göra ingripanden i organisationen. Det kan också föra med sig ett större intresse och göra att man kan uppnå de uppsatta målen på ett annat men kanske minst lika bra sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1993/94:255 om nedläggning av brottsutredningar

Anf. 88 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Torgny Larsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta med anledning av en utveckling mot att allvarliga brott förblir ouppklarade.

Det är av mycket stor vikt för tilltron till hela rättssystemet att begångna brott utreds och att de skyldiga ställs till svars för sina gärningar. Att utreda brott är inte bara fråga om personalresurser utan också i lika hög grad en fråga om kompetens, utbildning, metoder, m.m.

Regeringen anslag i regleringsbrevet för polisväsendet för budgetåret 1993/94 60 miljoner kronor för en särskild satsning på det kriminalpolisliära området med syfte bl.a. att effektivisera förundersökningsförfarandet.

Rikspolisstyrelsen har nyligen inkommit med en preliminär redovisning av hur medlen skall användas. Av redovisningen framgår bl.a. att Rikspolisstyrelsen dels avser att utveckla en ny avancerad kriminalpolisutbildning för poliser som utreder kvalificerad brottslighet, dels utveckla datorstödet vid förundersökningar, dels utveckla de kriminalpolisliära arbetsmetoderna.

Den satsning som regeringen gjort på det kriminalpolisliära området kommer med största säkerhet att leda till en mer effektiv verksamhet och därmed en förhoppningsvis högre uppklaringsprocent.

Anf. 89 TORGNY LARSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Vi är överens om att det givetvis inte är bra att så många brott inte klaras upp.

Anledningen till min fråga framgår av svaret. Det har visat sig att ett antal allvarliga brott inte har gått att klara upp. Det har varit attentat riktade mot kända personer – t.ex. Unni Brandeby, Ingrid Segerstedt Wiberg och Hagge Geigert – men också attentat i Kungsträdgården i Stockholm och mot Stockholms central.

Det gemensamma för dessa brott är att det handlar om främlingsfientlighet. Det är synnerligen allvarligt att personer som engagerar sig för att bekämpa främlingsfientlighet blir utsatta och att det inte går att hitta gärningsmännen. Det är med utgångspunkt i detta som jag har ställt min fråga.

I det svar som justitieministern har gett anges exempel på åtgärder som säkert är bra i och för sig. Det justitieministern säger andas en optimism, men jag undrar hur pass välgrundad den egentligen är.

Justitieministern säger bl.a. i slutet av svaret att dessa åtgärder med största säkerhet kommer att leda till en mer effektiv verksamhet och därmed förhoppningsvis en högre uppklaringsprocent. Vad bygger justitieministern denna optimism på?

Anf. 90 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Denna optimism bygger jag på kunskapen om vissa brister i den verksamhet som har bedrivits under ett antal år. Bl.a. har den tekniska utrustningen varit mycket eftersatt. En hel del av de 60 miljoner som anslags som särskilda medel under innevarande år skall användas för att förbättra den tekniska utrustningen. Det gäller främst datorisering, som är viktig ur förundersökningssynpunkt. Det är en grund för min optimism.

Den andra grunden är något vi lätt glömmer bort när vi talar om uppklaringsprocent. Även om uppklaringsprocenten för brott av typen bombhot, olaga hot, falskt larm, och brott mot liv och hälsa har sjunkit under en tioårsperiod, kan vi konstatera att antalet uppklarade brott ökat under samma tioårsperiod, och faktiskt ökat rätt så kraftigt. Trots resursbrist har polisen i sitt

utredningsarbete blivit mer effektiv. Det tragiska är att antalet brott har ökat snabbare än polisens uppklaringsmöjligheter.

Det är detta som ger mig skäl till den optimism som jag ger uttryck för: bättre utrustning, bättre utbildning och den metodutveckling som redan har bedrivits inom polisen, och som har gjort att man i dag numerärt klarar upp betydligt fler brott än för tio år sedan.

Anf. 91 TORGN Y LARSSON (s):

Fru talman! Framtiden får utvisa om denna optimism är befogad eller inte. Det kan varken justitieministern, jag eller någon annan säga med säkerhet, även om man kan diskutera tendenser. Men handlar det inte också om hur polisen bör prioritera sina insatser? Jag menar att brott av denna typ är allvarliga. De bör högprioriteras. Har justitieministern någon åsikt i den frågan?

Anf. 92 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Prioriteringar sker genom markeringar i straffskalorna. Jag blir ofta kritiserad för att jag – om än inte på många punkter – har föreslagit höjda straffsatser, vilket även riksdagen beslutat om. Det är just för att markera att jag ser allvarigare på vissa brott än vad den tidigare straffrättsliga lagstiftningen ger uttryck för.

I detta sammanhang finns det skäl för mig att påpeka att regeringen för en vecka sedan lagt fram en proposition där vi markerar att rasistiska inslag i brottsliga handlingar skall kvalificera brottet som ett grovt brott. Därmed hamnar det högre upp i straffskalan, och därmed blir det högre prioriterat i polisens arbete.

Anf. 93 TORGN Y LARSSON (s):

Fru talman! Jag ber än en gång att få tacka för svaret. Eftersom vi får anledning att fortsätta meningsutbytet i debatten om nästkommande fråga om polisaktionen i Alsike kloster, tänker jag återkomma till en viss koppling som jag tycker är intressant. Jag nöjer mig så länge med detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1993/94:256 om polisaktionen i Alsike kloster

Anf. 94 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Torgny Larsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att inte händelser liknande den som inträffade när polisen beredde sig tillträde till Alsike klostrets lokaler för att söka efter personer som skulle tas i förvar enligt utlänningslagstiftningen skall upprepas.

Frågan om lagreglering av polisens möjligheter att ingripa i kyrkolokaler och liknande utrymmen har behandlats utförligt år 1989 i en proposition om vissa tvångsmedel (prop. 1988/89:124 s. 59 ff.). Frågan aktualiserades då – liksom nu – mot bakgrund av att polisen berett sig tillträde till kyrko- och

klosterlokaler för att söka efter utlänningar som skulle tas i förvar enligt utlänningslagstiftningen.

Enligt gällande lagstiftning ges inga särskilda restriktioner för polisingripanden i kyrko- eller klosterlokaler. Således gäller polislagens bestämmelser för en sådan åtgärd som Torgny Larsson tar upp i sin fråga. I 20 § polislagen (1984:387) regleras vilka befogenheter polisen har när det gäller att genomföra husrannsakan i andra fall än då åtgärden föranleds av misstanke om brott. Sålunda får en polisman – för att söka efter någon som med laga stöd skall omhändertas – bereda sig tillträde till den eftersöktes bostad eller annat utrymme som tillhör eller disponeras av honom eller henne. Detsamma gäller i fråga om en lokal som är tillgänglig för allmänheten. Om det finns synnerliga skäl att anta att den eftersökte uppehåller sig hos någon annan, får polisen bereda sig tillträde även dit. Endast om det föreligger fara i dröjsmål, får husrannsakan företas utan föregående beslut av polismyndigheten.

I 8 § polislagen finns två allmänna principer som gäller för polisingripanden, nämligen behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Av dessa principer följer att ingripanden skall göras på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Om tvång måste tillgripas, skall detta ske endast i den form och den utsträckning som behövs för att det avsedda resultatet skall uppnås.

I den nämnda propositionen uttalade dåvarande justitieministern att det inte kan komma i fråga att införa något slags frizoner, där polisingripanden över huvud taget inte skulle få ske. Jag delar den uppfattningen. Det kan nämligen i ett samhälle som vårt inte finnas behov av att anordna en fristad för personer som är misstänkta för brott eller som eftersöks enligt annan lagstiftning. Självfallet måste – så långt det är möjligt – hänsyn tas till kyrko- eller klosterlokalens helgd vid eftersökandet av en person som skall gripas eller omhändertas. Tvångsåtgärder av det aktuella slaget måste således hanteras med försiktighet och omdöme. Men jag anser att behövliga hänsyn till kyrko- eller klosterlokalens helgd bör kunna tas inom ramen för proportionalitetsprincipen i polislagen.

Som Torgny Larsson känner till ankommer det på andra myndigheter än regeringen att granska huruvida polisen i ett enskilt fall har överträtt sina befogenheter. Jag skall alltså inte redovisa några synpunkter på hur polisen har löst sina uppgifter i Alsike. Jag kan emellertid mot bakgrund av den debatt som förekommit efter händelsen dra slutsatsen att det i praktiken fortfarande uppfattas som svårt att dra gränsen mellan tillåtna och otillåtna förfaranden. Jag utgår från att Polisrättsutredningen i sitt pågående arbete om tvångsmedel uppmärksammar frågeställningen så att ytterligare klarhet kan vinnas.

Anf. 95 TORGNY LARSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det som var positivt i svaret var det sista som blev sagt, nämligen att justitieministern utgår från att Polisrättsutredningen uppmärksammar frågeställningen i sitt pågående arbete om tvångsmedel så att ytterligare klarhet kan vinnas.

Däremot tycker jag inte att den föregående beskrivningen var lika positiv. När jag lyssnade till justitieministern och när jag snabbt läste igenom svaret

fick jag intrycket att det inte är någon nämnvärd skillnad för polisen att gå in i en bostad, en allmän lokal eller en kyrka. Justitieministern säger, vilket också framgår av lagstiftningen, att det inte går att medge något slags frizon. Jag håller med så långt att det inte kan vara rimligt att något territorium i Sverige skall undandras svensk lag.

Frågan är på vilket sätt ingripanden skall göras. Jag vill erinra om att Svenska ekumeniska nämnden, 1988 eller möjligen 1989, begärde att det skulle vidtas åtgärder för att möjligheten till tvångsingripanden skulle begränsas i kyrkolag. Från kyrkornas sida har man således inte begärt ett totalt förbud. Frågan är besvärlig. För många människor, inte minst för människor från andra länder, är kyrkorummet heligt. Det fordras mycket stor känslighet och försiktighet när man gör ingripanden på sådana ställen. Det är inte konstigt att det förs en så pass intensiv debatt. Ämnar justitieministern, utöver det nu sagda, vidta andra åtgärder för att liknande incidenter skall kunna undvikas i framtiden?

Anf. 96 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! I mitt svar pekar jag bl.a. på de allmänna principer som gäller för polisningripanden. En princip är att man skall väga åtgärdens syfte mot själva verkställandet av åtgärden. Det är i och för sig svaret på Torgny Larssons fråga.

Som svar på den direkta frågan sysslar Polisrättsutredningen just nu med frågan om tvångsmedel. Departementet är självfallet involverat i detta utredningsarbete. Som jag sade finns det skäl för oss att analysera situationen för att se om förtydliganden behöver göras inför framtiden.

Jag nämnde också i mitt svar att denna fråga inte är ny för kammaren. Den har varit föremål för diskussion tidigare. Jag vet att Torgny Larsson har motionerat i den här frågan. Jag vill också påminna om att moderata och folkpartistiska företrädare i riksdagen har haft ett särskilt yttrande i samband med utskottsbehandlingen. Då markerades just de behov av förtydliganden som jag också för fram i mitt svar på frågan.

Anf. 97 TORGNY LARSSON (s):

Fru talman! Den regering som satt 1989 uttryckte att polisen i första hand skall vända sig till kyrkoherde, församlingsföreståndare eller den person som har ansvar för kyrkobyggnaden eller klostret i fråga. Den personen får då förmedla kontakt med flyktingarna och kan kanske bidra till att ingripandet sker på ett mindre dramatiskt sätt. Gäller detta fortfarande? Är detta också den nuvarande regeringens uppfattning?

Anf. 98 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Nu kommer vi in på den diskussion som jag i mitt frågesvar pekade på att jag inte kan gå in på. Hur vi än för den här diskussionen kommer den att kopplas till den aktuella händelsen i förra veckan.

Jag vill på nytt hänvisa till de principer som jag nämnde – och då i första hand proportionalitetsprincipen. Principerna kan naturligtvis ge olika konkreta resultat i olika situationer. Det är dock hela tiden fråga om att de tvångsåtgärder man vidtar måste vara försvarliga.

Anf. 99 TORGNY LARSSON (s):

Fru talman! Tycker inte justitieministern att det ger konstiga signaler ut i samhället att polisen när det gäller människor som engagerar sig mot främlingsfientlighet och som blir utsatta för attentat inte lyckas finna gärningsmän och klara upp brotten? Däremot gör man ganska stora insatser för att gå in i ett kloster. Som "vanlig svensk" undrar man varför det är så. Vore det inte rimligare om polisen satsade sina resurser på ett annat sätt och försökte tillämpa en mera ömsint och mänsklig hantering gentemot flyktingar?

Prot. 1993/94:38

7 december 1993

Svar på frågor

Anf. 100 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Nu har vi fått en koppling till den förra frågan. I den efterföljande diskussionen om den föregående frågan sade jag att polisen under de senaste tio åren successivt har klarat upp fler och fler brott av den typ som vi här talar om. I många fall är problemet att man har så ytterst liten bevisning. Ofta rör det sig om ett enstaka brev, som i sig utgör ett allvarligt brott. I övrigt har man ingen bevisning som gör det möjligt att klara upp fallet. När det gäller de flesta fall som inte har lösts är förundersökningen fortfarande aktuell.

Anf. 101 TORGNY LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill bara göra en avslutande kommentar. Jag tycker inte att jag fick ett tillfredsställande svar på min fråga. Det är väl ändå skillnad om polisen går in i en bostad, en allmän lokal eller ett kyrkorum? Rent känslomässigt måste väl polisen vara oerhört mycket försiktigare när den går in i ett kyrkorum?

Anf. 102 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Utan att diskutera en enskild händelse vill jag säga att den här typen av bedömningar ligger i proportionalitetsprincipen.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1993/94:233 om Tullens kontrollområde

Anf. 103 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Kenneth Lantz har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att utöka Tullens kontrollområde i Sverige. I frågan berör Lantz Tullens befogenheter att kontrollera resande för att stoppa illegal införsel till Sverige av bl.a. narkotika och vapen. Lantz anser att Tullen gör ett gott arbete vid gränsstationerna och att ett ännu bättre arbete skulle bli följden av om Tullen skulle få göra tillslag var som helst i landet utan att först gå till åklagare.

Jag delar Kenneth Lantz uppfattning att Tullen i dag gör ett gott arbete med att stoppa illegal införsel, inte minst avseende narkotika och vapen. Tullen får i dag kontrollera varor som förs in i landet utan att någon grad av misstanke om smuggling eller oegentligheter i övrigt behöver föreligga. En tulltjänsteman har rätt att undersöka bl.a. handresgods och handväskor som

en resande medför. Under vissa förhållanden kan kroppsvisitation verkställas.

Dessa befogenheter medger långt gående ingrepp i den personliga integriteten som dock kan tålas just därför att dessa befogenheter är begränsade till gränsöverskridandet. Att befogenheter skulle ges till Tullen eller någon annan myndighet att utan misstanke, eller på mindre misstanke än vad som krävs för ett polisingripande, utföra kontroller var som helst i landet vill jag inte medverka till.

Vid ett medlemskap i EG ändras möjligheterna att utföra kontroller vid den s.k. inre gränsen. En analys av vilka konsekvenser detta medför har genomförts av den s.k. gränskontrollgruppen som nyligen lämnade sin slutrapport. I rapporten nämns särskilt två områden där det finns ett behov av övervakning av varurörelser över den inre gränsen, nämligen narkotika och illegala vapen. Där föreslås att viss kontroll skall utföras i anslutning till gränsen av tull och polis i nära samverkan. Regeringen har den 2 december lämnat direktiv till fortsatt utredning i enlighet med gränskontrollgruppens förslag.

Anf. 104 KENNETH LANTZ (kds):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret, även om jag kanske inte helt delar hans uppfattning.

Jag skulle vilja fördjupa mig litet just kring den del som vi inte riktigt är överens om. Kanske kan vi finna någon gemensam ståndpunkt.

Sannolikheten att Tullens personal skulle resa landet runt för att visitera folk utan skälig misstanke om innehav av vapen eller droger ser jag som ganska liten. I Danmark är det däremot möjligt för tulltjänstemännen att göra detta. Där anser man också att detta är angeläget.

Även resurserna sätter stopp för att tulltjänstemännen skulle kunna resa runt på detta sätt. Därför tror jag att den risken är tämligen liten. Jag tror också deras yrkes stolthet gör att de inte åker runt och visiterar folk utan att det finns någon konkret misstanke.

Jag vill fråga statsrådet om han ämnar vidta andra åtgärder för att förenkla för polis och tull att göra tillslag då det finns klara indikationer på olagligt innehav av vapen och droger.

Anf. 105 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är viktigt att slå fast att det här är fråga om åtgärder som såväl tull som polis kan involveras i. Det är inte enbart en tullfråga eller en polisfråga. Det rör sig om samverkan.

Det är självklart att endera av dessa myndigheter måste ingripa om det finns en befogad misstanke om att ett brott har begåtts. Detta kan också ske i samverkan. Det har vi diskuterat i olika sammanhang.

Jag tror inte att våra uppfattningar ligger så långt ifrån varandra. Med utgångspunkt från frågan vill jag notera att detta också är ett integritetsproblem. Jag tror att vi är överens om att vi i en kommande situation, när gränskontrollmöjligheten inte exakt ser ut som i dag, måste fundera kring hur detta på djupet skall hanteras, med utgångspunkt från såväl Tullens möjligheter, kunskap och kompetens som Polisens.

Detta håller på att utredas. Vi har fått en första skiss och har nu gett direk-

tiv till en fördjupad utredning från Justitiedepartementets sida vad gäller dels den yttre gränsen, dels den inre gränsen. Jag förutsätter att vi kommer att få fram lösningar som t.o.m. kommer att förbättra möjligheterna till ingripande, jämfört med hur situationen för närvarande är.

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

Anf. 106 KENNETH LANTZ (kds):

Fru talman! Jag delar statsrådets åsikter om detta. Jag skulle dock vilja ställa ytterligare en fråga angående åklagaren, som naturligtvis kan hjälpa tulltjänstemannen att komma vidare vid en eventuell visitering.

Finns det möjlighet att förenkla relationen mellan tull och åklagarmyndigheterna, så att det blir enklare för tulltjänstemännen i de fall då det finns klara indikationer?

Anf. 107 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Detta är en fråga som snarare berör justitieministerns beredningsområde än mitt. Visserligen har jag ansvar för Tullen som sådan. Men hur relationen mellan tull, polis och åklagarmyndigheterna skall hanteras tror jag är en fråga som närmare berör justitieministern, även om det handlar om samverkan mellan oss båda.

Jag vill inte gärna diskutera frågan om åklagarmyndigheternas hållnings-sätt. Jag vill bara ytterligare en gång konstatera att vår ambition är att med de tillgängliga resurserna få så bra effektivitet som möjligt. Därvid skall vi naturligtvis också i framtiden utnyttja och ta till vara Tullens kompetens och kunskap på det sätt som är möjligt.

Anf. 108 KENNETH LANTZ (kds):

Fru talman! Avslutningsvis vill jag aktualisera samarbetet mellan tull och polis. Jag tror att det i hög grad är på gång. I svaret står det också nämnt att regeringen har lämnat direktiv till fortsatt utredning. Jag önskar att dessa frågor verkligen belyses.

Nere i Skåne, inte minst i Helsingborg, finns det uppenbara problem. Misstänkta personer har lyckats passera närområdet vid gränskontrollen, och Tullen har så att säga förlorat bytet. Det har sedan varit för komplicerat att gå vidare via åklagaren. Det är dessa indikationer som är underlag till mina frågor.

Anf. 109 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag känner ganska väl till problemen även på västra sidan om Skåne, östskåning som jag är.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1993/94:247 om Gota Bank

Anf. 110 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Mot bakgrund av att den utländske anbudsgivaren på Gota Bank har fallit bort har Rolf L Nilson frågat mig om jag tills vidare kommer

att stoppa försäljningen av banken. Enligt hans mening är det sannolikt att konkurrensen kommer att minska på den svenska bankmarknaden om någon av de kvarvarande anbudsgivarna får köpa banken.

Jag vill erinra om att det i första hand är Bankstödsnämnden som har att hantera frågan om en försäljning av Gota Bank. Att nu avbryta försäljningsprocessen för att i framtiden eventuellt kunna sälja till någon annan köpare än dem som för närvarande är aktuella skulle emellertid varken gynna Gota Bank eller vara av någon avgörande betydelse för konkurrensen på den svenska bankmarknaden. Det skulle skapa en större ovisshet om bankens framtid och troligen medföra ytterligare stora kostnader för staten. Det bör också påpekas att om staten inte ställt upp och räddat Gota Bank, så skulle den i sin helhet redan ha varit borta från marknaden.

För övrigt är inte Gota Banks vara eller inte vara den enda faktor som avgör konkurrensen på den svenska finansiella marknaden. Som Rolf L Nilson säkert känner till har ett antal företag under den senaste tiden presenterat planer på att starta bankverksamhet. När EES-avtalet träder i kraft kommer dessutom utländska banker och andra kreditinstitut att kunna bedriva verksamhet här i Sverige på ett enkelt sätt. Båda dessa omständigheter kommer att främja konkurrensen på den svenska marknaden.

Anf. 111 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Bo Lundgren för svaret.

Jag vet att Bo Lundgren på många olika sätt har uppmärksammat och kommenterat bristen på konkurrens inom den svenska finansvärlden och det svenska banksystemet.

Staten fick Gota Bank på sig som en konsekvens av bankkrisen. Det var inget planerat köp som gjorde att staten blev ägare till Gota Bank. Därför är det rimligt att staten vid ett lämpligt tillfälle försöker göra sig av med banken. Detta bör då ske på ett sådant sätt att det stimulerar det svenska banklivet och kommer bankkunderna till godo. I den nu uppkomna situationen är risken mycket stor att en försäljning till Handelsbanken, S-E-Banken eller Nordbanken får precis motsatt verkan.

Denna fråga har uppmärksamats av konkurrensövervakande myndigheter. De ser med intresse på vad som håller på att hända. Det har från många håll påpekats att det finns risk för en minskad konkurrens. Visserligen blir det lättare att starta nya banker, men under ett par år framöver får man väl räkna med att detta kommer att ske i ganska liten skala. Dessutom är Gota Banks relativt stora regionalt utspridda kontorsnät mycket attraktivt.

En ägare som inte är smittad av den svenska bankmiljön och som självständigt driver en konkurrenslinje, i förhållande till de stora banker vi har i dag, gör nytta i banksystemet och gynnar bankkunderna.

Anf. 112 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt oss först göra klart något som tydligen börjar glömmas av vissa. När man läser en del referat från en konferens i går förefaller det som om finanskrisen bara var någonting som råkade hända. Det är allvarligt om man redan så här snart börjar bagatellisera det som inträffade: de misstag

som gjordes såväl av den politiska ledningen som av de dåvarande bankledningarna. Jag tror att det är farligt att göra det.

Vi måste se det som nu händer i skenet av vad som faktiskt har inträffat. Det är klart att detta också skapar problem för konkurrensförhållandena. Det finns en rädsla hos olika institut för att över huvud taget konkurrera. Det är en naturlig, men oönskad, effekt som vi försöker bryta genom de åtgärder som en ganska enig riksdag har beslutat om. Jag tror att dessa åtgärder har betytt ganska mycket för att det nu skall bli en bra konkurrens.

Vi skall inte heller bagatellisera vad de små nischbankerna ändå skulle kunna åstadkomma. Det går inte att bedriva en räntesättningspolitik som utgår från att varje segment konkurrerar. Det spiller ju över på resten av segmenten. Det är svårt för vissa typer av företag och vissa typer av privatpersoner att man regionalt eller på annat vis har en speciell konkurrens med mycket lägre utlåningsränta och högre inlåningsränta. Vi måste ha konkurrens även med avseende på helheten hos de nischbanker som kommer fram. Det skall vi inte glömma.

Det är uppenbart att Gota Bank skulle lida av fortsatt ovisshet. Man skall inte överskatta den roll som Gota Bank skulle kunna spela, men man skall inte heller förakta – jag tror inte heller Rolf Nilson gör det – de mycket stora problem som det innebär att leva i ovisshet ytterligare en tid om möjligheterna att t.ex. behålla kompetensen i banken. Jag är ganska övertygad om att konkurrensen kommer att öka. Vi skall göra allt vi kan för att skapa goda förutsättningar för ökad konkurrens inom den finansiella sektorn. Inte minst har enligt min uppfattning en privatisering av Nordbanken betydelse i det sammanhanget. Vi skall inte hålla Gota Bank i ovisshet. Det är inte bra för konkurrensen.

Anf. 113 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Det har kommit väldigt klara markeringar, bl.a. från de anställda på Gota Bank, att man har önskat sig den utländske ägaren såsom framtida ägare. Man ville starta något nytt, och man trodde att man på så vis på bästa sätt skulle kunna slå vakt om arbetstillfällena och driva en framgångsrik bankverksamhet.

Jag delar de anställdas uppfattning. Jag tycker att det är olyckligt att denna möjlighet har fallit bort. Jag tycker också att det är olyckligt – fastän jag inte känner till omständigheterna – att även Lundberg, som lade in ett bud som jag tolkar såsom en regionalbanksidé, föll bort. Det är mycket troligt att Bankstödsnämnden hade goda skäl för att sortera bort dessa tänkbara ägare, men från konkurrenssynpunkt och med tanke på en regionalt förankrad bank är det dåligt att just den utländske budgivaren och den regionala idén har fallit bort.

Anf. 114 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag har all respekt för problemen och känslorna hos de anställda på Gota Bank. Vid samtal med dem vid några tillfällen har jag konstaterat att jobben utan statens insatser hade varit förlorade för länge sedan. Det viktiga är att få en bra struktur på marknaden genom de möjligheter

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

som finns. Även i det sammanhanget är det angeläget att de anställda känner trygghet och får någon form av besked.

Jag hade gärna sett en utländsk ägare till Gota Bank. Det har i pressen förekommit en del idéer om intressanta köpare, idéer som fullkomligt saknade substans. Det har funnits en anbudsgivare, som dock har dragit sig tillbaka. I detta fall har Bankstödsnämnden haft skäl för att göra sina värderingar av spekulanterna också i andra avseenden. Det gäller ju trots allt att i viss utsträckning ta hänsyn till skattebetalarnas legitima intresse av att få en bra slant tillbaka, i alla fall så mycket som möjligt. Även dessa aspekter har spelat in. Det visar litet grand på de problem som finns för Gota Bank, om man inte rätt snart kommer till ett avslut beträffande vad som skall gälla.

Anf. 115 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Bo Lundgren hänvisade till ett seminarium som Bankföreningen anordnade för några dagar sedan. Därifrån finns i dag ett referat i Dagens Industri, där Arne Mårtensson i Handelsbanken, Björn Fredberg i S-E-Banken och Hans Dahlberg tydligen säger att det är för lätt att öppna bank i Sverige i dag. Jag tolkar detta på samma sätt som Bo Lundgren gjorde. Det är snarast ett uttryck för en rädsla för konkurrens. Det skrämmer mig då litet att en av de tre banker som dessa personer företräder kommer att ta över Gota Bank. Det bådär inte gott för konkurrensen framöver mellan storbankerna. Jag beklagar att Bo Lundgren inte drar samma slutsats som jag gör, att det vore bättre att skjuta upp försäljningen en tid och göra ett nytt anbudsförfarande och försöka få en försäljning som stimulerar konkurrensen bättre än i dag.

Anf. 116 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Med största sannolikhet skulle Gota Bank inte må bra av ytterligare en period i ovisshet. Då skulle förutsättningarna bli ändå sämre att få en aktör som gick in och tog den del som var oberoende av de tre som i dag kvarstår i anbudsgivningen.

Man skall inte överskatta vad Gota Bank skulle kunna klara i den konkurrenssituation som råder för närvarande. På samma sätt skall man inte underskatta bankens möjligheter att konkurrera på sina segment och därmed dra till sig stora delar av den marknad som de nu aktuella bankerna faktiskt har. Det vore mycket bra med en ökad konkurrens. Självfallet skall krav ställas på bankerna på seriositet, finansiell styrka och mycket annat. Detta undersöks av Finansinspektionen innan regeringen ger tillstånd. Jag kan lova Rolf L Nilson att jag så länge jag har detta ansvar skall verka för och se till att konkurrensbetingelserna är så goda som möjligt på denna marknad liksom på så många andra.

Anf. 117 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att våra uppfattningar när det gäller försäljningen går isär. Jag hoppas att Bo Lundgren även såsom menig riksdagsledamot i framtiden kommer att vaka över konkurrensfrågorna.

Fru talman! Jag hade ju tänkt mig att i ytterligare rätt många år vara i denna funktion. På det viset kan vi ha fortsatta meningsutbyten, där jag fortfarande slår vakt om konkurrensen.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1993/94:245 om konkurrenslagen och samarbetet i ekonomiska föreningar

Anf. 119 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Kjell Ericsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att undanta samarbete inom ekonomiska föreningar från förbudet enligt 6 § konkurrenslagen.

Konkurrenslagen värnar om konkurrens på lika villkor och gäller oavsett om det är fråga om aktiebolag, ekonomiska föreningar, stiftelser, offentliga företag etc. Att en näringsgren organiserar sin verksamhet på ett visst sätt kan inte få innebära att den inte omfattas av konkurrenslagen. Å andra sidan måste reglerna utformas med hänsyn till speciella förhållanden inom vissa ekonomiska föreningar. Vi måste utgå från det vi vill uppnå med lagen, nämligen samhällsnyttan.

Konkurrenslagen tar sikte på konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning som skadar samhällsekonomin och ytterst konsumenterna. Detta är ett viktigt inslag i regeringens politik.

Regeringen har som en av sina främsta uppgifter att stärka svensk ekonomi genom att skapa förutsättningar för tillväxt och konkurrens. Detta gäller självklart även svenskt jord- och skogsbruk, och jag vill framhålla att avsikten aldrig har varit att konkurrenslagen skall tvinga s.k. primärföreningar att upphöra med sin verksamhet.

Att statsmakterna har en principiellt positiv syn på att enskilda jordbrukare samverkar i primärföreningar framgår redan av förarbetena till den nya konkurrenslagen. Den bedömning som gjordes vid lagens tillkomst var att lagens regler om undantag skulle kunna tillämpas på jordbrukets primärföreningar. Konkurrensverket har nyligen i en skrivelse till regeringen redovisat att det enligt verkets uppfattning inte är möjligt när det gäller sådan samverkan inom jordbruks- och trädgårdsnäringen.

Regeringen prövar nu skyndsamt och positivt vilka förtydliganden i lagstiftningen som kan behövas för att primärföreningarna inom jordbruket skall kunna verka på det sätt som riksdagen redan har uttalat sig för.

Anf. 120 KJELL ERICSSON (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Orsaken till att jag ställde den är den tolkning som Konkurrensverket har gjort av den nya konkurrenslagen. Enligt verket skulle det vara praktiskt taget omöjligt att bevilja jordbrukets primärföreningar undantag från konkurrenslagen, vare sig det gäller gruppundantag som regeringen kan bevilja eller individuella undantag som Konkurrensverket självt har befogenhet att besluta om.

Denna tolkning gör det omöjligt för primärföreningarna att bedriva någon verksamhet efter den 1 januari nästa år.

När vi behandlade denna fråga i riksdagen, var det inte meningen att jordbrukets ekonomiska föreningar skulle misskrediteras, vilket nu blir fallet. Inom t.ex. EG tillåter man ekonomiska föreningar att samverka inom jordbrukskooperationen. I näringsutskottets betänkande 1992/93:NU17, som gäller detta ärende, skrev vi också in att "frågan om t.ex. jordbrukets möjligheter till en EG-anpassning bör behandlas inom ramen för jordbrukspolitiska överväganden". Meningen var inte att de svenska föreningarna skulle misskrediteras gentemot sina konkurrentländer.

På samma sida i utskottsbetänkandet, s. 16, står det även: "Utskottet instämmer dock i regeringens uppfattning att hänsyn bör tas till jordbruksnäringens speciella natur vid tillämpningen av bestämmelserna om undantag." Jag tycker att detta klart visar riksdagens inställning i frågan. Jag tolkar näringsministerns svar på samma sätt.

För att det inte skall råda någon missuppfattning vill jag fråga: Den uppkomna situationen med tolkningen att det skulle råda förbud mot primärföreningar kan väl näppeligen överensstämma med regeringens syn när det gäller fri företagsamhet, näringsfrihet och rättssäkerhet?

Anf. 121 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Precis som Kjell Ericsson säger var min och även utskottsledamöternas uppfattning att förarbetena var mycket tydliga. Men de har uppenbarligen inte varit tydliga nog på en punkt. Självklart skall vi förtydliga dem genom att framlägga en proposition till vårriksdagen med ikraftträdande den 1 juli nästa år.

Det innebär med andra ord att man skall se till att det går att ha den här typen av primärföreningar. Avsikten har inte varit att lagen skall lägga några hinder i vägen för det. Däremot skall man självfallet upprätthålla lagens grundläggande krav, nämligen ett förbud för *missbruk* av marknadsdominerande ställning respektive *skadliga* konkurrensbegränsningar.

Svaret på Kjell Ericssons frågor är med andra ord att de förtydliganden som har ansetts erforderliga kommer att göras så snart det låter sig göras. I mellantiden finns det goda möjligheter att avvakta genom en enkel kontakt med Konkurrensverket.

Anf. 122 KJELL ERICSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för de klarläggandena.

Jag vill bara fråga en sak till. Berörs även skogsägarföreningar av förbudet mot samverkan? Kommer man i så fall att även i det fallet undanröja hindren för att skogsägarna skall kunna samverka? Jag hoppas att näringsministern genom klarlägganden och lagändringar ger hela föreningsrörelsen inklusive skogsägarföreningarna rätt att bedriva sin verksamhet.

Anf. 123 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det har ansetts onödigt. Skogsägarföreningarna är inte marknadsdominerande utan ganska små i förhållande till dem som inte är organiserade i skogsägarföreningar – jag tänker på bolagsskog, kyrkoskog, m.m.

Skogsägarföreningarnas verksamhet kan väl hanteras genom de förarbeten som finns. Det är förtjänstfullt inskrivet, inte minst av näringsutskottet här i riksdagen. Därmed kan deras problem lösas inom ramen för Konkurrensverkets nuvarande befogenheter. Det är en blankett som skall fyllas i med argumenten för att man inte är att anse som marknadsdominerande. Därmed kan man klara det på ett förhållandevis obyråkratiskt och smidigt sätt. Men det är ändå en del av tillämpningen av lagen.

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

Anf. 124 KJELL ERICSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för de här svaren.

Det har varit en del oro ute i leden för att det här inte skulle fungera fr.o.m. den 1 januari. Men är det så att det inte krävs några ändringar för att skogsägarföreningarna skall kunna fortsätta sitt arbete är det bra. Men det är också bra om det klarläggs ordentligt så att informationen kan gå ut till dem som berörs av det här.

Anf. 125 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att lagen fungerar från den 1 januari. Inför själva ikraftträdandet krävs det vissa sådana byråkratiska beteenden som jag har nämnt. Skogsägarföreningar måste alltså komma in med en blankett för att markera att det inte är någon skadlig konkurrensbegränsning som man avser att åstadkomma när man arbetar tillsammans i föreningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1993/94:230 om landstingen som huvudmän för gymnasieutbildning

Anf. 126 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Berit Löfstedt har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att elever som tagits in av landsting på Barn- och fritidsprogrammet skall kunna slutföra sin utbildning hos landstingen och erhålla giltiga avgångsbetyg från gymnasieskolan.

Enligt skollagen får landstingen anordna utbildning endast på sådana nationella program som avser naturbruk och omvårdnad. Någon möjlighet för regeringen att medge dispens från denna bestämmelse finns inte.

Regeringen lämnade mot denna bakgrund den 1 juli en ansökan från Svenska kommunförbundet om rätt för landstingen att under en övergångstid anordna Barn- och fritidsprogrammet utan åtgärd.

Enligt vad jag har erfarit har Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet och berörda huvudmän haft överläggningar i frågan och därvid enats kring att kommunen som huvudman anordnar utbildningen. Med huvudmannaskapet följer alla de skyldigheter som författningsenligt åligger huvudmannen. Det innebär bl.a. att utbildningen skall ledas av en rektor som är anställd av kommunen. Rektor utövar pedagogisk ledning och alla andra författningsenliga rektorsuppgifter, t.ex. utfärdande av betyg.

Den situation som har uppstått nu i höst får självfallet inte på något sätt

drabba eleverna. Jag anser att det är fullt möjligt för de berörda att lösa de problem som finns. Jag har också erfarenhet att i de flesta av de berörda länen har detta redan skett och överenskommelser träffats om hur frågan löses i enlighet med de riktlinjer som Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet kommit överens om.

Anf. 127 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga. Jag har ställt den av omsorg om de ungdomar som i god tro har börjat på de här utbildningarna. Det är oerhört väsentligt för dem att de inte råkar illa ut därför att kommunerna och landstingen inte i tid har lyckats reda upp sina mellanhanden.

Jag ser med glädje att de olika kommunförbunden och huvudmännen har haft överläggningar och funnit modeller för lösning av det här problemet. Det kan ibland ta ganska lång tid att byta huvudman – det är ju det som det här handlar om. Det kan skapa oro, påverka kvaliteten och liknande. Ett landsting kan t.ex. ha många olika kommuner att klara ut relationerna med. Jag är glad att statsrådet och jag är överens om att inte ungdomarna som har tagits in på de här utbildningarna skall drabbas – det vill jag gärna säga.

Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Ask. Om det faktiskt tar olika lång tid, om det på något ställe uppstår svårigheter att lösa problemen inom rimlig tid, är statsrådet Ask då beredd att vara lyhörd och hjälpa till? Det skulle t. ex. kunna gälla att ge någon form av dispens. Jag kan inte säga exakt vilken hjälp man kan komma att behöva, men hjälp kan ibland behövas för att klara ungdomarnas situation.

Anf. 128 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Svaret på den frågan är naturligtvis ja. Vi har tidigare i något undantagsfall varit tvingade att vidta extraordinära åtgärder för att hålla eleverna skadeslösa när byråkratin har krånglat till det.

Men i det här fallet är det höstens intagning som är problemet. Det dröjer i varje fall en tid innan det skall ges avgångsbetyg. Det finns nu en överenskommelse och riktlinjer, som Kommunförbundet och Landstingsförbundet är överens om. Där är de viktiga utgångspunkterna dels att kommunen i enlighet med reglerna fullt ut skall ta över huvudmannaskapet, dels att en lösning av den akuta situationen skall vara till gagn för verksamheten. I riktlinjerna skriver man också att detta under inga förhållanden får drabba eleverna, vare sig när det gäller rätten till god utbildning, rätten till giltiga betyg, rätten till studiehjälp eller på annat sätt.

Alla involverade är besjälade av att lösa detta på ett för eleverna positivt sätt. Jag utgår därför från att det inte skall vara något problem. Skulle problem dyka upp förelår jag att kommunerna vänder sig till departementet eller Skolverket.

Anf. 129 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Jag tackar för det. Jag var inte ute för att snärja statsrådet i den här frågan, och jag tycker att det är ett oerhört gott besked till landstingen och kommunerna. Man skall ju lösa lokalproblem, man har saker ge-

mensamt och man skall dela boet på ett förståndigt sätt, och ibland tar sådana saker längre tid än man kanske inledningsvis räknar med.

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

22 § Svar på fråga 1993/94:234 om riksväg 40

Anf. 130 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Lars Björkman har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att intentionerna i riksdagsbeslutet om investeringar i trafikens infrastruktur skall uppfyllas.

Bakgrunden är att Lars Björkman erhållit information om att byggstarten av riksväg 40 har senarelagts på grund av otillräcklig medelstilldelning.

Av regeringens proposition om investeringar i trafikens infrastruktur framgår att utbyggnaden av vägsystemet i första hand bör ske på E 4 söder om Gävle, riksväg 40 och E 6 söder om Göteborg. Vidare framhöll regeringen att andra angelägna investeringar är motorvägsutbyggnaden på E 18/E 20 och riksväg 45 mellan Göteborg och Vänersborg, liksom en ny förbindelse på väg E 4 över Ångermanälven.

Vägverket har i remissutgåvan av den nationella väghållningsplanen redovisat att en utbyggnad av riksväg 40 på delen Landvetter–Borås kan påbörjas någon gång under perioden 1994–1996. Delen Borås–Jönköping kommer att byggas ut under perioden 1997–2003. Det slutliga förslaget till nationell väghållningsplan skall redovisas för regeringen senast den 31 januari 1994. Regeringen skall därefter godkänna planen.

Riksdagen har anvisat en kostnadsram för utbyggnaden av vägnätet för de kommande tre budgetåren. Denna kostnadsram är drygt 17,1 miljarder kronor. Genom riksdagens initiativ våren 1993 om tidigareläggning av investeringar i trafikens infrastruktur startades investeringar för totalt 3 062 miljoner kronor. Dessa investeringar kommer att ta en stor del av kostnadsramen för byggande av vägar i anspråk de närmaste åren. Därmed påverkas vilka projekt som kan inrymmas i de av riksdagen anvisade årliga ramarna.

Det är Vägverkets ansvar att, utifrån de riktlinjer och de resurser som riksdag och regering har anvisat, upprätta detaljerade planer för när i tiden utbyggnaden av olika delar av vägnätet skall ske.

Anf. 131 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Jag är självfallet medveten om att det är Vägverket som har ansvar för att följa upp de politiska beslut som fattas och att varken ministern, departementet eller riksdagen kan detaljstyra verksamheten. Därom är vi fullständigt överens.

Det framgår av ministerns svar att det såväl i regeringens proposition som i det utskottsbetänkande som ledde till riksdagens beslut mycket tydligt står att ett av de objekt jag tar upp, riksväg 40, skall ligga i framkant.

Det inger en viss förvåning att i kontakter med Vägverket få veta att det

sannolikt inte finns utrymme för att starta projektet förrän i slutet av den första treårsperioden, dvs. 1996.

Jag har vid samtal med regionchefen fått ett löfte om att man skall titta över prioriteringen för att se om det finns utrymme för projektet. Jag är egentligen ute efter att tala om principen. Riksdagen fattar entydiga beslut om hur arbetet skall bedrivas, men antingen skickar regeringen inte med tillräckligt mycket pengar, eller så följer Vägverket en annan prioriteringsordning än den som beslutet innebär. Det är bakgrunden till frågan.

Jag vill fråga ministern om det är rimligt att verken tolkar de beslut som fattas så godtyckligt att ett av de viktigaste projekten hamnar i den senare delen av beslutsperioden, trots att riksdagen uttryckt att det skall genomföras i framkant av perioden. Är det så man kan tolka sådana här beslut?

Anf. 132 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det pågår en remissbehandling av Vägverkets förslag till väghållningsplan. Det är det förslaget som har kommit under Lars Björkmans ögon. Jag har också fått brev, bl.a. från Borås kommun, om detta.

Det är alldeles riktigt att det står i propositionen att de vägar som jag räknade upp i mitt svar är de som bör byggas ut i första hand. Lars Björkman frågar om det är rimligt att verken tolkar beslut så här godtyckligt.

Jag vill påminna Lars Björkman om det jag säger implicit i mitt svar. Det som har förändrat ritningarna något är ett utskottsinitiativ i trafikutskottet. Utskottet bestämde sig i våras för att sätta i gång ett antal startfärdiga projekt, vilka i och för sig ligger längre fram i Vägverkets tänkta planer, men som då var helt färdiga att starta. Det var projekt som kostade drygt 3 miljarder kronor. Dessa projekts igångsättande har gjort att strukturen på det förslag till väghållningsplan som nu är ute på remiss ser något annorlunda ut.

Det är snarast riksdagen som har varit godtycklig, om Lars Björkman tillåter att jag säger så, i förhållande till de planer som regeringen presenterade i sin infrastrukturproposition.

Anf. 133 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Det vore förmätet av mig att säga att den ena eller den andra parten har tolkat rätt eller fel. Jag tycker att det initiativ som riksdagen tog var riktigt vid det tillfälle det togs. Initiativet var känt vid det tillfälle som utskottets hemställan gick till riksdagen, så det borde i och för sig ha kunnat pareras i rimlig tid.

Nu är vi ändå i den situationen att många förväntar sig att de löften som avgavs efter det viktiga beslut riksdagen fattade i juni månad, inte minst av Vägverket självt, skall infrias. Inte bara innebyggarna i regionen utan även entreprenörer med mycket stor maskinkapacitet som har haft rimliga förväntningar på att få utnyttja maskinparkerna i projekten är mycket besvikna.

Projektet skall genomföras i en region där arbetslösheten inte bara är genomsnittlig utan ligger över landets snitt. Det tyder på att det av många skäl är riktigt att tidigarelägga projektet.

Anf. 134 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det var av just det skäl som Lars Björkman nu tog upp som riksdagen vid ett tidigare tillfälle bestämde sig för att tidigarelägga ett antal andra projekt.

Vi kan ändå konstatera att det står skrivet i remissmaterialet att utbyggnaden av de 37 kilometer väg som går mellan Landvetter och Borås skall påbörjas någon gång mellan 1994 och 1996. Låt oss hoppas att det sker i början av perioden.

Anf. 135 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag delar gärna den förhoppningen. Ministern visar en positiv inställning. Jag skall gärna ta med mig detta besked hem till regionen och säga att vår gemensamma tolkning är den, att "i framkant" måste innebära att projektet påbörjas i den främre delen av perioden 1994–1996. Med den tolkningen är jag nöjd.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på frågorna 1993/94:240 och 243 om Öresundsbron

Anf. 136 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Martin Nilsson har ställt två frågor till mig. Den första frågan är om den svenska regeringen delar uppfattningen att juridiska hinder finns för att avbryta Öresundsbroprojektet om den ekonomiska eller miljömässiga prövningen ger ett negativt resultat. Den andra frågan är om regeringen kan garantera att ett fullföljande av Öresundsbroförbindelsen inte kommer att kosta skattebetalarna något. Jag avser att besvara frågorna i ett sammanhang.

De svenska och danska staterna har sedan år 1991 ett avtal om att gemensamt anlägga och driva en fast förbindelse över Öresund. I avtalet föreskrivs att förbindelsen skall gå mellan Kastrup och Limhamn med en sänktunnel under Drogden och en högbro över Flintrännen, samt att den slutliga utformningen skall ske med hänsyn till vad som är ekologiskt motiverat, tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt så att skadliga verkningar av bron förebyggs.

För närvarande pågår en prövning av förbindelsen i regeringen enligt vattenlagen och naturresurslagen. Avgörande i denna prövning är att den s.k. nollösningen vad gäller vattengenomströmningen mellan Östersjön och Kattegatt kan säkerställas. I Danmark görs samtidigt en prövning av de slutliga villkoren för utformningen av förbindelsen. I avtalet anförs att Sverige och Danmark är överens om att de prövningar som skall ske enligt respektive stats lagstiftning för utförandet av Öresundsförbindelsen kan leda till avvikelser från vad som sägs i en bilaga till avtalet om Öresundsförbindelsens sträckning och tekniska utformning. Sådana avvikelser kan komma att göras för att tillgodose högt ställda miljökrav på utformningen av förbindelsen.

Beträffande kostnaderna för Öresundsförbindelsen erinrar jag om att för-

Prot. 1993/94:38

7 december 1993

Svar på frågor

bindelsen enligt avtalet skall finansieras med trafikantavgifter och att inget av länderna skall behöva skjuta till några budgetmedel.

Inför avtalets tillkomst studerades förbindelsens ekonomi noggrant, och omfattande beräkningar och känslighetsanalyser gjordes. Öresundskonsortiet, som har i uppdrag att bygga och driva kust-till-kust-delen av förbindelsen, har följt upp och förnyat dessa beräkningar och gjort en grundlig översyn av de ekonomiska förutsättningarna för förbindelsen. Konsortiet anser, mot bakgrund av de prognoser som i dag gäller, att ekonomin för den gemensamma kust-till-kust-delen av förbindelsen samt de svenska anslutningarna är mycket god.

Konsortiets bedömningar grundar sig bl.a. på de förutsättningar som riksdagen beslutade om år 1991 med anledning av avtalet med Danmark om Öresundsförbindelsen. Inför beslutet om avtalet försäkrade man sig nämligen från svensk sida om att ge de svenska anslutningarna en rimlig omfattning i syfte att skapa goda förutsättningar för projektets ekonomi. Därför lade man i Sverige in mindre omfattande anslutningsanläggningar i projektet än i Danmark.

Mot bakgrund av de begränsningar som omgärdar avtalet samt de beräkningar som konsortiet presenterat rörande projektets ekonomi anser jag att projektet ligger inom de ekonomiska ramar som riksdagen beslutat. Jag står därför fast vid min uppfattning om att ett fullföljande av den av riksdagen beslutade Öresundsförbindelsen inte kommer att belasta skattebetalarna.

Anf. 137 MARTIN NILSSON (s):

Fru talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret.

Jag tycker att detta är en viktig fråga. Förbindelsen har inte minst diskuterats ur miljösynpunkt, men även ur andra synpunkter. Några av dem vill jag ta upp i denna debatt.

Den första frågan gällde om det är juridiskt möjligt att avbryta projektet. Frågan härrör från en artikel där den danska regeringens synpunkter kring projektet refererades. Regeringen uttalade att den såg väldigt negativt på att avbryta projektet och att det skulle vara väldigt svårt.

Exempelvis finns i dag en artikel om Öresundsbron i Dagens Nyheter som lyder ungefär så här: Om den svenska regeringen säger till den danska regeringen att miljöprövningen inte tillåter den föreslagna kombinerade förbindelsen utan vill pröva andra lösningar, så rymts det inom avtalet. Det bör inte utlösa ett skadeståndskrav. En sådan lösning skulle kunna vara tunnelalternativet.

Det är ungefär vad kommunikationsministern också säger i sitt svar. Frågan är vad som händer i det läge man upptäcker att bron inte klarar miljöprövningen. Därom vet vi ingenting i dag. Vi vet att Koncessionsnämnden har sagt nej. Vi vet att åtminstone ett parti inom den borgerliga regeringen har sagt nej till en bro. Vi vet att det råder splittring även inom andra partier.

Frågan är vad som händer om det visar sig att bron inte klarar prövningen och om det inte blir ekonomiskt lönsamt att bygga tågtunneln, vilket den borgerliga regeringen hela tiden har hävdat att det blir. Vad blir då alternativet? Alternativet blir förstås att inte bygga någonting. Det är mot den bakgrunden man skall diskutera om det finns skadeståndskrav eller inte.

Sedan kostnaden, där det finns en rad olika beräkningar. Det anmärkningsvärda är att såväl den förutvarande som den nuvarande regeringen har utgått från konsortiets egna beräkningar. Frågan är om beräkningsgrunden är den mest kloka. Såvitt jag har förstått har regeringen inte låtit oberoende revisionsbyråer granska beräkningarna i just detta fall såsom man har gjort i andra fall exempelvis Arlandabanan eller Televerket. Är regeringen beredd att göra detta nu?

Anf. 138 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Just nu pågår den förmodligen mest omfattande miljöprövning av ett infrastrukturprojekt som någonsin har genomförts i detta land och i Danmark. Det är en oerhört noggrann och heltäckande prövning som omfattar alla tänkbara aspekter på projektet. Det är regeringens ambition att den med största möjliga noggrannhet skall genomföras fullt ut.

När nuvarande regering bildades fastlades i regeringsdeklarationen att det avgörande var att denna förbindelse klarade nollösningen, nämligen att det inte skulle få innebära någon påverkan av vattnets möjlighet att strömma från Kattegatt in i Östersjön. Till den delen finns nu ett stort antal remissvar som övervägs i regeringskansliet. Vi kommer inom en snar framtid att lägga fram regeringens syn på detta i form av ett regeringsbeslut.

När det gäller kostnaderna vill jag säga att konsortiet inte är ett bolag som kan se lättsinnigt på detta med ekonomin. Följaktligen har sex olika konsultkonsortier tagits in. Vart och ett har från sina egna utgångspunkter fått göra ekonomiska kalkyler och beräkningar. Samtliga dessa sex konsultkonsortier har kommit fram till att detta projekt kan genomföras inom de ramar som är fastlagda.

Jag kan också berätta för Martin Nilsson att vi inom regeringen, under ledning av Finansdepartementets ekonomer, gör en helt egen utvärdering av detta. Därigenom kommer vi att ha mycket ordentligt på fötterna den dag vi fattar beslut även i den delen.

Anf. 139 MARTIN NILSSON (s):

Fru talman! Det finns ett gammalt citat som lyder: Som man frågar får man också svar.

Det har gjorts ett antal olika beräkningar för detta. Jag skall inte säga vilken som är den rätta. Men rent personligt ser jag en ganska stor och uppenbar konflikt mellan somliga beräkningar som hamnar på 12 miljarder kronor och andra som hamnar på 95 miljarder kronor, en summa som exempelvis Miljöförbundets beräkningar hamnade på. Liksom Miljöförbundet har gjort kan man inkludera exempelvis miljökostnader och rent samhällsekonomiska kostnader. Jag tror att skillnaden ändå var mellan 12 och 60 miljarder kronor, om man bara ser strikt till byggkostnaderna.

Även om Finansdepartementet nu ser över detta är det anmärkningsvärt att regeringen inte låter oberoende utländska revisionsbyråer göra ordentliga granskningar, vilket man tidigare har gjort i olika sammanhang som exempelvis i fråga om Arlandabanan och Televerket. Uppenbarligen har regeringen nu inte för avsikt att göra en sådan granskning.

Vi vet ju inte om brobygget blir miljövänligt, så förhoppningsvis kommer inget förslag att läggas fram av regeringen.

Anf. 140 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Låt mig bara konstatera att Martin Nilsson hävdar att det inte har förekommit oberoende och utländska bedömningar. Jag vill då bara upplysa om att det bland dessa sex konsultkonsortier finns utländska konsultföretag. Såvitt jag förstår är samtliga också oberoende.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1993/94:248 om stuverimonopolet

Anf. 141 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Bo G Jenevall har frågat mig om jag har vidtagit några åtgärder för att upphäva stuverimonopolet.

Jag vill inledningsvis nämna att det inte finns någon lag eller förordning om stuverimonopol i Sverige. Genom en kombination av fackligt agerande och överenskommelser på arbetsmarknaden har man åstadkommit en ordning som innebär att det i praktiken endast finns ett stuveriföretag i varje hamn.

Frågan om det s.k. stuverimonopolet berör huvudsakligen arbets- och konkurrensrättens områden. Den nya konkurrenslagen är inte tillämplig på överenskommelser mellan arbetstagare och arbetsgivare avseende lön eller andra anställningsvillkor. Den omfattar inte heller fackförbund.

Däremot omfattas stuveribolagens verksamhet av konkurrenslagen. Mitt förslag är att den som anser sig drabbad av någon form av konkurrensbegränsning från ett stuveribolag bör vända sig till Konkurrensverket för att få den frågan prövad.

Anf. 142 BO G JENEVALL (nyd):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret, även om det i mitt tycke inte är tillfredsställande. Jag vet inte om det är jag eller kommunikationsministern som är felinformerad.

Grunden för det s.k. stuverimonopolet ligger i en ILO-konvention, nr 137, som har ratificerats av regeringen. I dessa arbeten sades det för cirka 20 år sedan att den skulle vara högst temporär – högst en tioårsperiod. Jag vill påstå att detta i allra högsta grad är något som ligger inom kommunikationsministerns ansvarsområde. Detta bör behandlas skyndsamt, inte minst med hänsyn till att den nuvarande ordningen starkt hindrar den tekniska utvecklingens möjligheter att förbättra sjötransporternas såväl tidsmässiga som kostnadsmässiga situation.

Jag har fått dessa uppgifter från, som jag tror, sakligt håll. Jag hoppas att de är riktiga, eftersom de var utgångspunkten för den fråga som jag har ställt.

Anf. 143 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är alldeles riktigt som Bo G Jenevall säger, att det här är fråga om en ordning som naturligtvis begränsar effektiviteten i hamnarna. Detta tror jag att vi är helt överens om. Frågan är bara om detta är något som är åtkomligt genom lagstiftning.

Det finns mycket som vi inte gillar, men som vi trots det inte kan ingripa mot genom lagstiftning. Det tror jag är en av de bärande ideologiska principerna i Bo G Jenevalls politiska parti.

Det förtjänar naturligtvis att framhållas att en fördjupad diskussion i dessa frågor bör föras. Jag tycker att frågan på intet sätt bör vara avförd i och med detta. Jag har redovisat saken. Det är fullt möjligt att driva frågan vidare där den hör hemma beträffande de delar som Bo G Jenevall tar upp.

Anf. 144 BO G JENEVALL (nyd):

Fru talman! Det låter hoppfullt. Jag hoppas att kommunikationsministern kommer att titta närmare på frågan. När det gäller de förhållanden som jag har påpekat finns det möjligheter för regeringen att agera. Problemet skulle då kunna undanröjas.

Ingen annan grupp än hamnarbetarna har ett konventionsbundet skydd för trygghet av anställning i samband med teknik- och samhällsutveckling. Därför antar jag att detta bara är början av en förnyad behandling i ärendet.

Anf. 145 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Den ordning som gäller i dag går ganska långt tillbaka i tiden, närmare bestämt till sekelskiftet. Det fanns t.ex. en stuveriordning – en överenskommelse som gjordes redan 1908 mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Redareföreningen – som nog har gett upphov till en del av den här debatten.

Men detta handlar om ett antal olika aspekter som berör olika departement. För närvarande finns inget arbete på gång i denna del, utan jag rekommenderar dem som känner sig drabbade att i första hand vända sig till Konkurrensverket för att få frågan prövad.

Anf. 146 BO G JENEVALL (nyd):

Fru talman! Jo, jag har uppmärksammat i svaret att frågan kan tas upp även i Konkurrensverket, och jag tycker att det är alldeles utmärkt. Men med en dåres envishet återkommer jag till det jag har sagt om konventionen. Enligt min uppfattning är det möjligt för kommunikationsministern att ta ett initiativ, och det ser jag fram mot.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1993/94:252 om privatisering av Swebus

Anf. 147 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Olle Schmidt har frågat mig om regeringen planerar att privatisera Swebus.

Prot. 1993/94:38

7 december 1993

Svar på frågor

Swebus AB ägs i dag av Swedcarrier AB, ett bolag som är helägt av affärsverket SJ.

SJ har i dag ett bemyndigande att avyttra aktier, fastigheter m.m. i affärsverket och Swedcarrierkoncernen för högst 5,2 miljarder kronor. Knappt hälften av detta bemyndigande har i dagsläget utnyttjats.

En eventuell avyttring av Swebuss är således ett beslut som styrelsen i Swedcarrier och ytterst i SJ-koncernen har att fatta. Enligt vad jag erfarit är en avyttring av Swebus i dagsläget inte aktuell.

Anf. 148 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Möjligen är jag något förvånad över att det är kommunikationsministern som svarar. Jag hade ställt frågan till näringsministern, som ju ansvarar för regeringens privatiseringsplaner. Jag får väl säga att jag inte blev vare sig mycket klokare eller speciellt mycket nöjdare av kommunikationsministerns svar.

Swebusgruppen, där bl.a. Wasabuss ingår, finns inom Swedcarrier. Det är, som kommunikationsministern sade, ett dotterbolag till SJ. Man har 2 500 bussar och är Nordens största bussföretag. Swebus dominerar marknaden i Sverige med 27 % – det vet kommunikationsministern. Närmaste konkurrent är Linjebuss, som har 10 % av marknaden. Detta är förhållandet före Linjebuss förvärv av Malmö Lokaltrafik.

Jag fick häromveckan reda på att Swebus hämtat hem huvuddelen av Blekingetrafiken. Staten konkurrerade med andra ord ut bl.a. privata Linjebuss. Jag riktar ingen kritik mot dem som har upphandlat, men nog är väl detta noterbart.

Fru talman! Jag tycker att man i den här församlingen skall säga att det arbete som kommunikationsministern i övrigt har drivit när det gäller avmonopolisering och avreglering förtjänar beröm. Syftet är just att få till stånd bättre konkurrensvillkor och pressa kostnaderna. Det har varit bra. Kostnaderna har i många fall kunnat pressas, med upp till 10–15 %. När det gäller Linjebuss i Malmö är det fråga om 20 %. Vi måste fortsätta med detta. Jag tror att kommunikationsministern och jag är överens om det.

Jag är övertygad om att många kommuner för närvarande tvekar att upphandla bussverksamhet, beroende på att Swebus intar en så dominerande ställning. De tvekar att överlåta ett kommunalt monopol – om jag får uttrycka mig så – till ett statligt monopol. Därför tycker jag att kommunikationsministern i dag skall ta tillfället i akt att svara på frågan: Vad tycker kommunikationsministern och regeringen om det här? SJ tillhör ju regeringen.

Anf. 149 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Min grundläggande princip är att det är oerhört viktigt att staten som ägare till konkurrensutsatt verksamhet inte har andra avkastningskrav än vad privata ägare har. Vi kan då titta på resultaträkningen för Swebus och konstatera att man har en avkastning som är jämförbar med andra operatörer. Man har under 1992 en räntabilitet på eget kapital på 11,5 % och på sysselsatt kapital på 12 %. Detta, i kombination med en soliditet på 18 %,

är värt att notera. Det finns ingenting i detta material som tyder på att Swebus skulle dumpa marknaden. Tvärtom är det så att SJ-ledningens vilja att ha Swebus är att man vill ha en avkastning som också stöder järnvägsverksamheten i det nuvarande omstruktureringskedet.

Jag är inte alls främmande för att den dagen kommer – när affärsverket SJ har kapitaliserats, när vi har fått en helt slimmad verksamhet – då det blir aktuellt att också avyttra Swebus. Som framgår av mitt svar har SJ i dag ett bemyndigande av riksdagen att avyttra bl.a. Swebus och andra verksamheter inom Swedcarriergruppen för högst 5,2 miljarder. Man har utnyttjat hälften. När den mycket kompetenta koncernledningen anser det lämpligt kan en utförsäljning av Swebus också bli aktuell.

Anf. 150 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag tror inte heller att Swebus är ett företag som inte sköts bra. Problemet är möjligen att det finns hinder på vägen för att ytterligare privatisera marknaden. Kommuner har ju uttalat en påtaglig rädsla för att upphandla sin verksamhet.

Jag läste i en artikel – som jag förmodar att kommunikationsministern också har läst – i Svensk Lokaltrafik att Kommunförbundets ordförande säger att det borde vara fullständigt naturligt för regeringen att, som ett ytterligare led och som nästa steg, se till att Swebus privatiseras. Det kan finnas en rädsla för att Swebus köps upp av någon annan, stor konkurrent. Men jag tror att marknaden mycket väl skulle kunna svälja ytterligare ett bussföretag. Linjebuss blev en raket på börsen efter börsintroduktionen.

Varför inte ytterligare pröva detta? Varför överlåta hela ställningstagandet till SJ? Regeringen och kommunikationsministern måste ju tycka någonting själva i det här fallet, när konkurrensen riskerar att snedvridas.

Anf. 151 TALMANNEN:

Jag får erinra om de tidsregler som gäller.

Anf. 152 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag tror att Swebus i dagsläget är en bra operatör på marknaden. Om man får tro Olle Schmidt ger Swebus kommunerna alltför konkurrenskraftiga erbjudanden. Det är inte någonting som de som upphandlar skall vara rädda för. Genom konkurrenslagstiftningen är det fullt möjligt att pröva varje upphandling och få belyst om det finns sådana element som inte är förenliga med den mycket omfattande konkurrenslagstiftningen.

Jag upprepar att jag inte utesluter att det kan uppstå ett läge där det blir aktuellt att sälja ut Swebus till marknaden. Jag tror att vi också skall vara vaksamma inför att det behövs en stor, kompetent operatör, som har stor driftsfördelar, som kan gå in och ta av de mycket stora kontrakt som är aktuella, uppfylla dem och se till att marknaden successivt växer för privata operatörer.

Anf. 153 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag blir litet orolig över vad kommunikationsministern nu säger. Det kan inte vara regeringens och kommunikationsministerns uppgift

att försöka kontrollera marknaden på det sättet. En part håller på att bli alltmer dominerande på den svenska bussmarknaden, och det ger en snedvriden konkurrens. Det skapar på sikt en monopolartad situation. Det är det som kommunerna är oroliga för – i varje fall vissa politiker i kommunerna. Regeringen och vi har anledning att vara bekymrade över detta.

Frågan om staten skall subventionera olika verksamheter har inte med detta att göra. Därför tycker jag att kommunikationsministern bör vara intresserad av – han antyder också detta – att se till att Swebus kommer ut på den öppna marknaden så fort som möjligt. Annars kan situationen mycket snabbt bli en helt annan.

Anf. 154 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Frågan om Swebus ägarskap avgörs för närvarande av Swed-carriers styrelse, och ytterst är det koncernledningen inom SJ som har ansvaret. Man har bemyndigande att sälja ut, men i dag är det inte aktuellt. Jag utesluter emellertid inte att det kommer att bli aktuellt framöver.

Anf. 155 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag skall bara göra en kort kommentar. Det är väl ändå ytterst ägaren som har det slutgiltiga ansvaret. Ägaren av SJ är väl i det här fallet staten och regeringen. Såvitt jag förstår har kommunikationsministern svarat på min fråga av det skälet att ansvaret för SJ vilar på kommunikationsministern. Det är följaktligen inte helt oväsentligt vad kommunikationsministern och staten som ägare tycker i den här frågan.

Anf. 156 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Regeringen har inte minst inom Kommunikationsdepartementets område genomfört ett stort antal avregleringar. De marknader som kommunikationsmarknaderna består av är av tradition oerhört monopolinriktade, med mycket liten konkurrens. Därför håller vi nu på att på bl.a. järnvägsområdet, teleområdet och postområdet stifta ramlagar. På samma sätt håller vi på att avreglera långväga busstrafik. När marknaderna har fått sina totala spelramar, kan det också bli aktuellt med att sälja ut Swebus.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1993/94:261 om Dennispaketet

Anf. 157 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Eva Zetterberg har frågat mig vilka investeringar i Dennispaketet som regeringen kommer att påskynda respektive avslå.

Bakgrunden till frågan är att regeringen har aviserat att en proposition om finansieringen av väglederna i Dennispaketet skulle föreläggas riksdagen under hösten 1993.

Först vill jag säga till Eva Zetterberg att utbyggnaden av ett antal projekt i Dennispaketet redan pågår. Det gäller bl.a. utbyggnaden av Roslagsbanan, moderniseringen av tunnelbanan, utbyggnaden av dubbelspåret mellan Älv-

sjö och Västerhaninge och utbyggnaden av motorvägen på väg E 18 mellan Söderhall och Rösa. Under innevarande år har regeringen beräknat att utbetala 712 miljoner kronor i bidrag till Stockholms läns landsting för finansieringen av de projekt som SL ansvarar för. Totalt har regeringen beslutat att enligt viss tidsplan utbetala 2 440 miljoner kronor till s.k. SL-investeringar. Dessa medel inkluderar även planering och utbyggnad av snabbspårvägen mellan Gullmarsplan och Alvik.

Det är viktigt att komma ihåg att Dennispaketet baseras på en regional överenskommelse, där även statliga myndigheter deltagit i arbetet. För att de i paketet ingående delarna skall kunna genomföras behövs ett antal beslut från regering, riksdag och berörda kommuner.

Riksdagen såg, vid sitt ställningstagande våren 1991, positivt på de uppgörelser som träffats. Riksdagen hävdade att ett fullföljande av uppgörelserna leder till att en angelägen utveckling främjas så att trafiken kan utvecklas och miljöproblemen bemästras. Man bedömde också att överenskommelsernas utgångspunkter rimmade väl med de trafikpolitiska beslut som riksdagen tidigare fattat. Man uttalade att det därför är angeläget att uppgörelserna kan genomföras. För att möjliggöra ett fullföljande av överenskommelserna anvisade riksdagen sammanlagt 5,5 miljarder kronor till de tre storstadsregionerna, varav 3,5 miljarder kronor till Stockholmsregionen.

Regeringen arbetar för närvarande med utformningen av de finansiella förutsättningarna för de avgiftsfinansierade vägprojekten. Så snart regeringens arbete är klart kommer ett förslag till finansiering att överlämnas till riksdagen för godkännande.

Anf. 158 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag vill först tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Jag vill börja med att fråga kommunikationsministern om han har tagit del av orden "Ur tid är leden". Det mottot har aktionsgruppen mot Dennispaketet haft och har för sitt arbete. Min uppfattning är nämligen den att det tycks ha fått genomslag även hos kommunikationsministern, eftersom man efter den stora manifestation som ägde rum i Stockholm den 17 november dragit tillbaka propositionen om Dennispaketet. Jag skulle gärna vilja ha den saken bekräftad av kommunikationsministern.

Jag vill fortsätta med frågan om propositionen. I slutet av svaret säger kommunikationsministern att man kommer att överlämna ett förslag till riksdagen. Kan vi alltså förvänta en proposition under våren, och kommer man i så fall att fullfölja det ursprungliga Dennispaketet i dess helhet?

I min fråga tog jag upp kollektivtrafikdelen i paketet. Jag bedömer det som mycket angeläget att den delen av Dennispaketet blir genomförd. Kommunikationsministern påpekar att en del av projekten har påbörjats. Det är ändå väldigt små delar som satsas på kollektivtrafiken jämfört med den totala kostnaden för Dennispaketet. Finns det inte fler delar? Upprustningen av tunnelbanan sker ändå i väldigt liten skala jämfört med behovet. Vid utvecklingen av bussarna har man i tillgänglighetsfrågan och miljöfrågan inte kommit så långt. Miljöbussar tas fram i Stockholms innerstad, men i väldigt liten utsträckning i Stockholms kranskommuner. Finns det inte här anledning att göra betydligt mer från regeringens sida, om man nu delar uppfatt-

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

ningen att det är viktigt att ta fram de delar av Dennispaketet där man faktiskt är överens?

Anf. 159 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Som jag sade i mitt svar kommer regeringen att under hösten förelägga riksdagen ett förslag till finansiering av väglederna i Dennispaketet.

Nu säger Eva Zetterberg att det är små delar som handlar om kollektivtrafiken. Jag har ändå räknat upp utbyggnaden av Roslagsbanan, moderniseringen av tunnelbanan, utbyggnaden av dubbelspåret mellan Älvsjö och Västerhaninge, snabbspårvägen mellan Gullmarsplan och Alvik, för att nu nämna några.

Det som finansieras av samhället – från riksdagen, från Stockholms läns landsting osv. – är de delar som handlar om kollektivtrafiken. Vägdelen skall ju finansieras av trafikanterna.

Däremot är regeringen nu i full färd med att utvärdera förslaget till finansiering. Vi kommer att förelägga riksdagen förslag till statliga lånegarantier på de delar där vi är absolut övertygade om att de avgifter som tas av trafiken också kan täcka kapitalkostnaderna samt bekosta drift och underhåll av dessa vägleder.

Anf. 160 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Då har kommunikationsministern inte sett de kostnader som faller på miljöområdet, det som kommande generationer får betala om hela Dennispaketet fullföljs.

Jag vill gå tillbaka till frågan om kollektivtrafiken. Jag håller med om att det är väldigt bra att investeringarna därvidlag kommit i gång därför att de förbättrar kollektivtrafiken i Stockholms län. Det gör också att fler människor inte behöver ta bilen till sitt arbete. Men frågan om vägdelen i Dennispaketet kvarstår. Utbyggnaden av Österleden och Västerleden är hårt kritiserad. Som kommunikationsministern nyss nämnde deltar statliga myndigheter i detta arbete. En statlig myndighet, Naturvårdsverket, har klart sagt ifrån att verket anser att regeringen bör ompröva förslaget till Dennispaketet vad gäller vägdelen. Hur ser man från regeringens sida på det i dag?

Anf. 161 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Eva Zetterberg antyder att jag inte skulle ha sett den del som handlar om miljöområdet. Jag undrar om Eva Zetterberg verkligen har satt sig in i vad det här stora trafikpaketet egentligen handlar om och hur det kommer att påverka trafikmiljön i Stockholmsregionen. Jag blir tveksam när jag hör henne.

Vad det handlar om är att man lägger en avgift på den trafik som skall använda Ringen för att ta sig in i innerstaden, och man utnyttjar dessa pengar för att frigöra vissa vägmedel till kollektivtrafikanläggningar. Samtidigt gör man en historisk satsning på kollektivtrafiken.

Det här kommer att minska trafiken innanför Ringen med upp till 30 %. Det kommer att innebära en klart förbättrad infrastruktur och tillgänglighet för kollektivtrafiken i en stad som redan i dag har ett av världens bästa kol-

lektivtrafiksystem. Jag undrar verkligen om Eva Zetterberg har satt sig in i miljödelen av projektet.

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

Anf. 162 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att kollektivtrafikdelarna är väsentliga. De förbättrar miljösituationen i Stockholm – om vi nu bara ser till Stockholmsdelen.

När det gäller de andra delarna – utbyggnaden av Västerleden och Österleden – finns det forskare som hävdar att det inte förbättrar för miljön. Rent ekonomiskt kommer utbyggnaden att bekostas genom biltullar och annat. Men den skada som man åsamkar miljön lär däremot inte kunna klaras på det viset.

Naturvårdsverket har uttalat sig i denna fråga och krävt en omprövning. Det måste väl regeringen ta hänsyn till.

Jag vill också fråga kommunikationsministern om den utfrågning som trafikutskottet hade begärt och där man från kommunikationsministerns departement ansåg att det inte fanns någon anledning att ha en sådan när nu ingen proposition kom. Finns det verkligen inte anledning att skärskåda de olika delarna i just miljöhänseende?

Anf. 163 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är fullständigt felaktigt att Kommunikationsdepartementet skulle ha velat förhindra att trafikutskottet håller en hearing. Det är trafikutskottet som på egen hand har tagit ställning till att det kanske inte är fullt så meningsfullt att hålla en hearing om en proposition som ännu inte är avlämnad. Att propositionen ännu inte är avlämnad kanske Eva Zetterberg kan tycka är bra, eftersom det nu pågår en mycket noggrann prövning av bärkraften i dessa olika projekt. Det sker alltså en prövning som innebär att bara de delar som klarar av att bära sina kostnader kommer att finnas med i förslaget till de kreditgarantier som staten förmodas ställa upp med.

Anf. 164 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag hoppas att det förslag som kommer till riksdagen bara innehåller de delar som det finns en klar acceptans för och som innebär att man ser det som förbättringar för miljön att genomföra investeringar i kollektivtrafiken. Det är de delar som kommunikationsministern talar om och de ytterligare delar som faktiskt är möjliga att genomföra i Stockholmsområdet, med stor acceptans från allmänhet och alla miljövännar.

Anf. 165 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Låt mig bara säga att regeringen har att hålla sig till vad riksdagen har sagt. Det är de ramar som vi har. Riksdagen har sagt att det handlar om att uppnå huvudsyftet med överenskommelsen. Det är den prövning som nu genomförs.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på frågorna 1993/94:229 och 235 om husläkare

Svar på frågor

Anf. 166 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Göthe Knutson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att ge möjlighet att hindra läkare som gjort sig skyldiga till dokumenterad felaktig behandling eller på annat sätt agerat klandervärt att etablera sig som husläkare.

Hans Karlsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förhindra att olämpliga läkare etablerar sig som husläkare.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Husläkare omfattas av samma tillsynsbestämmelser och sanktionsmöjligheter som andra läkare och annan hälso- och sjukvårdspersonal. Bestämmelserna om detta finns i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonal m.fl. (den s.k. tillsynslagen). Det är Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) som efter anmälan av Socialstyrelsen beslutar om återkallelse av legitimation. För att detta skall kunna ske krävs att läkaren är uppenbart olämplig att utöva yrket eller att han på grund av sjukdom e.d. inte kan utöva det tillfredsställande. Om en läkare fått sin legitimation återkallad kan han självfallet inte etablera sig som husläkare.

HSAN kan också besluta om disciplinära påföljder – erinran eller varning – efter anmälan från en patient eller Socialstyrelsen. En sådan åtgärd mot en läkare innebär inget hinder för honom att etablera sig som husläkare i den mån han uppfyller bestämmelserna i lagen (1993:588) om husläkare. Att en läkare sagts upp från eller inte fått fortsatt förordnande för tjänst hos sjukvårdshuvudmannen innebär heller inte i sig något etableringshinder.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att landstinget enligt husläkarlagen kan bestämma att husläkarna skall rapportera till landstinget om sin verksamhet och att de skall samverka med andra inom vård- och rehabiliteringsområdet. Det ingår alltså som en del av husläkarnas grundåtagande oavsett driftsform att medverka till att den egna verksamheten följs upp såväl kvantitativt som kvalitativt.

Som en följd av husläkarreformen har också kvalitetssäkringsarbetet inom hälso- och sjukvården intensifierats. Bl.a. har riksdagen anvisat särskilda medel för detta.

Den enskildes möjlighet att fritt välja en husläkare bland dem som finns tillgängliga och har utrymme att ta sig an fler personer är ett centralt inslag i husläkarreformen. Den enskilde skall också när som helst kunna byta husläkare. Detta, i kombination med den närmare knytning som finns mellan patient och läkare genom husläkarreformen, förstärker patientens ställning inom hälso- och sjukvården väsentligt.

Mitt svar till Göthe Knutson och Hans Karlsson är alltså att jag inte nu finner anledning att föreslå regeringen några särskilda åtgärder för att inskränka läkares möjlighet att etablera sig som husläkare inom ramen för gällande bestämmelser. Jag vill också erinra om att Husläkardelegationen, där bl.a. Hans Karlsson ingår som ledamot, har till uppgift att följa utvecklingen och bedöma effekterna av husläkarreformen. Delegationen skall uppmärksamma regering och riksdag på behov av eventuella förändringar.

Anf. 167 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar sjukvårdsministern för svaret. Det var Svenska Dagbladet som måndagen den 29 november i en artikel berättade att invånarna i Stockholms län riskerar att välja en husläkare som anses vara olämplig. Flera sådana läkare har, med hänvisning till etableringsfriheten, anmält sig som husläkare och finns med på de listor som har skickats ut. Detta var alarmerande upplysningar för många.

Dagen därpå, tisdagen den 30 november, hade Svenska Dagbladet en lika stor artikel. I ingressen till den berättades att ett tiotal olämpliga läkare, trots etableringsfriheten, har sällats bort från husläkarsystemet i nordöstra sjukvårdsområdet. Det var alltså en annan vinkling på den artikeln, vilket är fullt tillåtet. Där stod: "– Sådana läkare vill vi inte ha här", säger ordföranden i nordöstra sjukvårdsstyrelsen.

Den senaste artikeln i Svenska Dagbladet på detta tema har rubriken "Duktig doktor kan utestängas". Där kommer den andra sidan av problematiken fram, dvs. frågan om vilka misstag en läkare skall ha gjort sig skyldig till för att sällas bort, fortfarande med hänsyn till den lag vi har, som talar om etableringsfrihet.

Jag läser i Svenska Dagbladets artikel att landstingets beslut att offentliggöra vilka blivande husläkare som prickats av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd nu får hård kritik. Chefsöverläkare Ulf Hallum i Stockholms sjukvårdsområde säger att även duktiga läkare kan göra misstag, men att man inte kan få ta deras levebröd från dem för det. Han säger att det t.ex. kan handla om att följa upp utskrivning av läkemedel i den kontroll som skall utövas. Rötäggen finns inte alltid med i ansvarsnämndens register, säger han, och föreslår att det inrättas en speciell grupp etc. Jag frågar: Har sjukvårdsministern synpunkter på detta?

Anf. 168 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Bakgrunden till denna frågeställning har Göthe Knutson redogjort för, så den hoppar jag över. Jag konstaterar att statsrådet i sitt svar säger: "HSAN kan också besluta om disciplinära påföljder – erinran eller varning – efter anmälan från en patient eller Socialstyrelsen. En sådan åtgärd mot en läkare innebär inget hinder för honom att etablera sig som husläkare i den mån han uppfyller bestämmelserna i lagen (1993:588) om husläkare. Att en läkare sagts upp från eller inte fått fortsatt förordnande för tjänst hos sjukvårdshuvudmannen innebär heller inte i sig något etableringshinder."

Som slutkläm på hela svaret säger statsrådet att han inte nu finner anledning att föreslå regeringen några särskilda åtgärder med anledning av de problem som har lyfts fram. Jag kan konstatera att detta är ett av de problem som finns vid genomförandet av husläkarreformen. Vi har en rad andra problem, som vi också har kommit i kontakt med i Husläkardelegationen. De handlar om listproblematik, marknadsföring, konkurrensneutralitet och dessa "olämpliga" husläkare. Frågan infinner sig naturligtvis: Vilket har det största skyddsvärdet i detta sammanhang? Är det läkarnas rätt att fritt etablera sig eller är det patienternas rättighet att kunna lita på de läkare som finns och att om de nu bestämmer sig för en husläkare, skall de veta att den

läkaren inte har varit utsatt för repressalier i form av varningar, uppsägning eller annat?

Anf. 169 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Det vi nu diskuterar är en aspekt av en av de största sjukvårdsreformerna som vi har genomfört i vårt land, en sjukvårdsreform där en av delarna handlar om en stor maktförskjutning från vårdgivarna, i detta fall läkarna, till patienterna. Vi kommer om några år att ha kanske 4 300 eller 4 400 husläkare i Sverige. Deras utbildningslinje kommer att vara bland de längsta i Europa, och de kommer att vara mycket kvalificerade för denna uppgift. Patienterna kommer i praktiken att ha mycket stora möjligheter att byta husläkare. Dessutom intensifierar vi kvalitetssäkringsarbetet.

Fru talman! Utöver detta kan man naturligtvis diskutera om man skall ha ytterligare åtgärder för att säkerställa att kvaliteten blir ännu högre. Jag vill påpeka att det faktum att en läkare någon gång kan ha fått en prickning från Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd inte självklart betyder att han eller hon är olämplig som läkare, vare sig som anställd av landstinget eller privatpraktiserande. Det är självklart att det bland de många läkare vi har inom landstinget, varav det stora flertalet är utomordentligt duktiga, finns personer som har fått anmärkningar någon gång från Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

Sanningen är väl den att det även bland läkare finns de som är mer eller mindre bra, precis som inom alla andra yrkesgrupper. Det som skiljer denna yrkesgrupp från många andra är att vi har speciella instrument för att övervaka, som är mer långtgående än för de flesta yrkesgrupper. Det mest långtgående är förstås att ta bort legitimationen för vederbörande. Sker detta har läkaren varken möjlighet att bli anställd av något landsting i Sverige eller att etablera sig som privatpraktiserande på detta område.

Jag tycker att Hans Karlsson, i sin långvariga kamp mot husläkarsystemet, nu använder sig av argument som han skulle ha svårt att använda vad gäller möjligheten att bli anställd hos ett landsting, om man någon gång har blivit kritiserad av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

Anf. 170 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Eftersom jag hör till dem som har röstat fram husläkarsystemet är jag naturligtvis angelägen om att det blir så bra som möjligt, när det nu skall tillämpas. Detta ärende har två sidor, som vi tidigare konstaterade. Jag vill peka på att det i Svenska Dagbladets artikel den 29 november skrivs att man vid en granskning av listorna har hittat tre läkare som även finns med på en lista över "problemläkare", som upprättats av Försäkringskassan i Stockholm. Där har man alltså en spärr.

I den senaste artikeln i Svenska Dagbladet konstaterar chefsöverläkare Ulf Hallum att beslutet från sjukvårdsområdets sida är mycket beklagligt och att de flesta läkare blir anmälda en två gånger under sitt liv.

Anf. 171 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag tycker inte att jag fick något svar på min fråga om vilken grups intressen som var mest angelägna att ta till vara, om det var patienter-

nas eller läkarnas intressen. Göthe Knutson har pekat på olika sidor i denna problematik. Jag skall lyfta fram ytterligare en. Det gäller det faktum att det faktiskt finns patienter som har ett intresse av att söka sig till husläkare som är generösa med att skriva ut intyg, hjälpa till med vederbörliga handlingar för förtidspension och annat. Detta är en fråga mer ur samhällets synvinkel, hur man kan komma åt detta.

Jag kan inte finna motiv för att statsrådet inte är beredd att se över reglerna så att man skulle kunna införa en spärr som på ett bättre sätt än nu sorterar ut dem som är direkt olämpliga. Med det menar jag inte den som vid något tillfälle har fått en prickning, utan den som är direkt olämplig.

Anf. 172 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag har aldrig någonsin ifrågasatt Göthe Knutsons intresse för att husläkarreformen skall bli så bra som möjligt. Däremot tillät jag mig att kommentera att Hans Karlssons inställning i denna fråga är känd för riksdagen sedan gammalt.

Jag tycker att jag försökte ta upp det som Hans Karlsson tog upp genom att beskriva att vi i vårt land har ett system med övervakning av läkare. Vi har ett system som innebär att patienterna får välja att byta läkare om de är missnöjda, att vi utvecklar kvalitetssäkringen m.m. Det som Hans Karlsson får bestämma sig för i denna dialog är om han över huvud taget vill införa hårdare regler för avstängning av läkare. Skall vi ha hårdare bestämmelser när det gäller att ta bort legitimationer? Skall vi ha lägre beviskrav för att ta bort legitimationer? Skall vi ha hårdare regler för om personer på nytt skall få anställning inom sjukvården eller etablera sig inom det närmaste året eller de två tre närmaste åren? Problemet att det finns en och annan av landets 25 000 läkare som är olämpliga för sin uppgift, har mycket litet att göra med husläkarfrågan.

På sluttampen för Hans Karlsson in frågan om det kan finnas husläkare som patienterna är nöjda med men inte samhället. Jag hoppas jag får möjlighet att återkomma till den frågan.

Anf. 173 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag tänker inte förlänga denna debatt särskilt mycket. Jag vill bara konstatera att det finns en rad frågetecken runt husläkarlagen och dess tillämpning och reformens genomförande. Vi får säkert anledning att återkomma till en diskussion om denna fråga. Det kanske t.o.m. dyker upp flera bekymmer på vägen.

Anf. 174 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Husläkarlagen antogs av riksdagen i maj månad i år och innebär en mycket stor förändring för patienterna i vårt land, framför allt genom att deras ställning förstärks kraftigt gentemot vårdgivarna och genom deras möjlighet att själva välja vårdgivare.

Dessutom har det enligt beslut inrättats en speciell husläkardelegation. Dess uppgift är att följa utvecklingen, för att under de närmaste tre åren komma underfund med hur husläkarlagen kan bli ännu bättre.

Frågan om läkare som är olämpliga av andra skäl än att patienterna haft

grundad anledning till missnöje med dem, tillhör det inom försäkringssystemet som det finns anledning att generellt se över. Jag tillbringade en del av dagen i går med att på en försäkringskassa i landet diskutera de generella problem som finns med generösa sjukskrivningar. I många fall handlar det bl.a. om sjukskrivningar utförda av läkare som arbetar på våra sjukhus. Det är alltså inte bara fråga om den grupp som Hans Karlsson gärna ger sig på, nämligen privatläkarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1993/94:257 om rökförbud i skolor

Anf. 175 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Göthe Knutson har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att förtydliga reglerna om rökrum inomhus och förbud mot rökning på skolgårdar för både elever och lärare.

Jag vill då ge en kort bakgrund beträffande rökvanorna hos barn och ungdomar samt en beskrivning av de lagar som gäller för skollokaler och andra lokaler för barn- och ungdomsverksamhet.

Rökning anses vara en av vår tids största orsaker till ohälsa. De negativa konsekvenserna är särskilt stora hos barn och ungdomar. Rökning totalt sett har minskat vilket framför allt beror på att en allt större del av de uppväxande generationerna förblivit rökfria och att den genomsnittliga åldern för rökdebut förskjutits uppåt. Under 1970-talet minskade andelen rökare bland barn och ungdomar kraftigt. Årliga undersökningar av skolelevernas drogvanor tyder dock på att rökningen under slutet av 80-talet åter ökat bland barn och ungdomar.

Enligt 2 § tobakslagen är tobaksrökning förbjuden i lokaler som är avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn och ungdom. Av specialmotiveringen till denna paragraf framgår att det inte krävs att det vid tillfället pågår skolverksamhet för att bestämmelsen skall vara tillämplig. Det framgår också att även expeditioner, korridorer, trappor och toaletter omfattas. Även utrymmen som är upplåtna enbart för personalen omfattas av förbudet. Det finns emellertid enligt 6 § i den lagen möjlighet att inrätta särskilt avsatta rökrum upplåtna enbart för personalen. Det uttalas dock i förarbetena till lagen att det naturligtvis är angeläget att ventilationen anordnas så att utrymmen utanför ett rökrum hålls rökfria.

Den nu gällande lagen omfattar inte några utomhusområden. Regeringen har i propositionen om tobakslagen uttalat att systemet med rökutor inte är lämpligt.

Regeringen har dessutom nyligen lämnat en proposition om vissa ändringar i tobakslagen till riksdagen. I propositionen föreslås bl.a. att även skolgårdar i framtiden skall omfattas av rökförbudet.

Jag anser således inte att det föreligger några tveksamheter om vad som gäller beträffande rökförbud i skollokaler enligt lagen. Vidare framgår av tobakslagen och den proposition som regeringen nyligen har – på grundval

av riksdagens begäran om ändring i tobakslagen – förelagt riksdagen, vad som i framtiden avses gälla beträffande rökning på skolgårdar.

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

Anf. 176 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för detta utförliga svar. Det är utomordentligt bra att det blir ett allmänt rökförbud på skolgårdar. Men det gäller nu att inte försvåra situationen för rökande lärare och annan personal i skolan.

Det är en mänsklig rättighet för dem som är rökare att åtminstone i anslutning till sin arbetsplats kunna få njuta av nikotinet.

I det fall som jag har åberopat, nämligen det i Grums kommun i Värmland – väl medveten om att statsrådet inte går in i det enskilda fallet – föreligger ett förslag från arbetsutskottet i Skolstyrelsen om att förbjuda rökning i ett befintligt, utomordentligt bra, rökrum med ventilation. I stället skall lärarna jagas ut på skolgården.

Lärarna vill gärna vara föredöme för eleverna och inte stå ute bland dem och röka. Lärarna ber därför att få röka i rökrummet.

Alternativet blir, om möjligheten att röka i rökrummet stoppas, att lärarna måste gå till allmän väg. I det här fallet är det åtminstone 150 m till en sådan. Att lärarna tvingas stå där till allmänt beskådande vore inte bra.

Om jag tolkar statsrådet rätt, är det 6 § tobakslagen som det handlar om. Enligt den bör skolor upplåta rökrum efter konstens alla regler och reglementen.

Anf. 177 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Göthe Knutson kan inte göra den tolkning som han nyss gjorde, dvs. att den sjätte paragrafen i lagen skulle innebära en rekommendation för skolorna att inrätta rökrum. Däremot talar paragrafen om att det är fullt möjligt. Inte vare sig den nuvarande lagen eller den kommande kommer att reglera den frågan. Det som regleras i den kommande lagen kommer att vara mer restriktivt än i den nuvarande lagen, dvs. just att den enskilde skall kunna slippa rök på sin arbetsplats – rätten att inte drabbas av andras rök.

Om det skall finnas rökrum eller inte på en arbetsplats för personalen är i praktiken redan nu en fråga för arbetsgivaren och kommer att vara det även i framtiden. Oavsett om det är fråga om en privat eller en allmän arbetsgivare – som det tydligen är i det konkreta exemplet – är det arbetsgivaren som har att bedöma frågan.

Fru talman! Vi har inte i samband med framtagandet av lagen gjort bedömningen att riksdagen skall ta på sig ett större ansvar än hittills för vad som måste förekomma på arbetsplatserna.

Anf. 178 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag förstår av statsrådets svar att det inte är fråga om att rekommendera rökning på arbetsplatsen. Låt oss först göra en jämförelse. Den sjukhusanställda kan gå ut i friska luften. Det föreligger inte något förbud att röka utanför sjukhuset. Men lärare skall där det ligger en skolgård

mellan den allmänna platsen och skolhuset tvingas ut i naturen för något som jag anser vara en rättighet.

Jag har en annan synpunkt. Det kan inte vara fel om en vald skolstyrelse ser till att det finns ett rökrum inne i skolan eller i en särskild lokal intill mot bakgrund av den tvångsförvisning ut i naturen som jag har nämnt här.

Anf. 179 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Om Göthe Knutson med fel i sin sista mening menar att det är olagligt att göra så, är svaret att om ventilationen är ordnad är det fullt lagligt.

Anf. 180 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Då vill jag gärna tolka det så att statsrådet tycker att det är rimligt att man där det finns ett rökrum i, eller i anslutning till, en skola bör kunna få använda det.

Anf. 181 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Göthe Knutson har, tror jag, tre gånger i denna diskussion velat tolka det jag säger. Det vore möjligen ännu bättre om han höll sig till det jag har sagt.

Anf. 182 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag kommer förvisso att hålla mig till saken. Men jag tycker definitivt illa om när det blir olika tolkningar av en lag på olika ställen i landet. Det är inte bara en jämlikhetsfråga, utan det är också en rättvisefråga. Det är illa om man överlåter en lag som ger kommunalmän och skolledning på olika håll möjligheter att utfärda olika lokala bestämmelser. Jag är litet orolig för detta.

Anf. 183 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Låt mig för undvikande av alla missförstånd slå fast följande. Det är inte fråga om att tobakslagen på denna punkt är oklar eller öppnar sig för olika tolkningar. Sådana lagar förekommer förvisso, men så är inte fallet denna gång. Redan innan tobakslagen trädde i kraft den 1 juli, vid tillämpningen av den nuvarande tobakslagen och vid de ändringar som riksdagen eventuellt skall besluta om i framtiden hade och har en arbetsgivare möjlighet att förbjuda rökning i sina egna arbetslokaler. Möjligheten har inte ändrats. Däremot har man för säkerhets skull betonat i lagen att det i de situationer där rökning är förbjuden med tanke på barn och ungdom skall vara möjligt att avsätta rökrum.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1993/94:222 om tillgången på läkare vid sjukhem

Anf. 184 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! My Persson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att garantera läkartillgång på alla sjukhem där sjuka gamla människor vistas.

Bakgrunden till frågan är genomförandet av ÄDEL-reformen, som innebär att kommunerna numera har ett samlat ansvar för långvarig service, vård och omsorg till äldre och handikappade. Men detta ansvar omfattar inte insatser av läkare. My Persson menar att effekterna av detta beslut nu börjat visa sig genom att läkartillgången på somliga sjukhem decimeras och att man i många kommuner inte är klar över hur läkartillgången i framtiden skall lösas.

Av Socialstyrelsens hittillsvarande utvärdering av ÄDEL-reformen framgår att det allmänna omdömet om ÄDEL-reformen är positivt. När det gäller den av kommunerna övertagna sjukhemsverksamheten finns det dock som tidigare stora skillnader i kvalitet och innehåll mellan olika sjukhem. Vissa sjukhem erbjuder undermålig boendestandard och otillfredsställande medicinsk vård.

Jag kan dock inte finna att Socialstyrelsens uppföljning och utvärdering av ÄDEL-reformen ger underlag för att påstå att läkarinsatserna vid sjukhemmen skulle ha minskat på sjukhemmen som en följd av reformen. I sin senaste årsrapport säger styrelsen bl.a. att läkarinsatser aldrig har "utgjort något volymmässigt större inslag i sjukhemsverksamheten. En jämförelse med data över läkartid per boende från början av 1980-talet visar att någon förändring ej skett."

Detta innebär självfallet inte att situationen är tillfredsställande. Socialstyrelsen har i sin utvärderingsrapport bl.a. framhållit att huvudmännen måste förbättra samverkan och kvaliteten i eget boende och i de särskilda boendeformerna, dvs. även i sjukhemmen. Regeringen har också nyligen föreslagit riksdagen att staten skall lämna ett stimulansbidrag om 50 miljoner kronor för att utveckla och säkra kvaliteten såväl i de mer hälso- och sjukvårdsinriktade delarna som när det gäller samspelet mellan sociala och medicinska insatser. Avsikten är att, om riksdagen bifaller regeringens förslag, medlen skall finnas tillgängliga fr.o.m. den 1 januari 1994 och användas till utvecklingsarbete inom sådana områden som rör kvaliteten i äldreboenden, bl.a. rehabilitering, samverkan mellan huvudmännen vid övergången från somatisk akutsjukvård till särskilda boendeformer och den geriatriska klinikfunktionen.

Jag vill i sammanhanget också nämna att husläkarreformen, som kommer att genomföras i landet under åren 1994–1995, innebär att sjukvårdshuvudmännen senast vid utgången av denna period skall ha organiserat den öppna vården så att alla som är bosatta inom respektive sjukvårdsområde får tillgång till och kan välja en husläkare. Därmed kommer även de gamla och sjuka människor som bor på sjukhem att vara garanterade tillgång till läkare.

Anf. 185 MY PERSSON (m):

Fru talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret på en fråga som oroar mig mycket. Jag kan också knyta an till den utvärdering som Socialstyrelsen har gjort. Socialstyrelsen tar upp frågan om läkarresurser och påstår sig vara oroad. Socialstyrelsen säger att eftersom läkarinsatserna har en stor betydelse för medicinsk säkerhet och kvalitet kommenteras emellertid frågan. På vissa håll har bristande läkarinsatser skapat problem när det gäller kvaliteten och omhändertagandet av den enskilde.

Jag vill också nämna Socialstyrelsens geriatriska expert Henrik Bjurwill, överläkare vid Sabbatsbergs geriatriska klinik. Han hävdar att han blir förskräckt när han hör att man tubbar på den medicinska kompetensen, samtidigt som svårt sjuka patienter läggs över på sjukhem. ÄDEL-reformen var bra i många stycken, men många kommuner har inte förstått vilken vård som bedrivs på sjukhemmen. Det får inte bli så att de gamla inte får adekvat medicinsk vård.

För att ytterligare påvisa oron, som är utbredd i landet, kan jag upplysa om att de medicinskt ansvariga sjuksköterskorna nu börjar slå larm här och där. Jag har själv märkt detta när jag har varit ute i landet. De har sagt att de upplever att de får ett för stort medicinskt ansvar när de inte har läkare att lita sig emot såsom tidigare.

Jag tycker att detta är ett stort problem som vi i riksdag och regering måste fokusera. Vi måste hjälpa till att hitta lösningar. Uppenbart är att kommunerna ställer sig tveksamma till vad de skall göra. Jag återkommer till husläkarreformen som statsrådet pekade på, även om jag inte tror att den löser alla problem. Jag skulle önska att vi kunde ha ett samtal kring om det finns någon annan möjlig lösning för att hjälpa kommunerna på traven att få ordning på problemet hur läkartillgången skall säkras på ett bra sätt i framtiden.

Anf. 186 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig först konstatera att vi är helt överens om att läkarinsatserna brister på sina håll. Jag framhåller också det i mitt frågesvar. Där emot finns det ingenting som tyder på att det har blivit en försämring efter ÄDEL-reformen. Situationen är ganska likartad när det gäller läkarinsatser.

Jag vet inte om det är många kommuner som är tveksamma om hur de skall hantera situationen. Jag tror att läkartillgången är ganska säkrad. Där emot kan det möjligen finnas kommuner som ännu inte har förstått att läkarinsatserna kan komma att behöva ökas på en del sjukhem, även jämfört med hur det såg ut när de låg under landstingen.

My Persson har i sin fråga åberopat en rapport från Göteborg som hon kallar för Katz-rapporten. Jag har haft tillfälle att titta på rapporten. Jag har inte läst vartenda ord i rapporten, men jag har dock gått igenom rapporten för att se om där fanns något stöd för påståendet att det finns personer som saknar kvalificerad sjukvård.

Något sådant stöd finns dock inte i rapporten. Vad som framhålls i denna är såvitt jag förstått, om jag inte har missat någon detalj i den, framför allt behovet av omvårdnadspersonal. Det finns personer på sjukhemmen som har stort behov av sådan personal dygnet om. Det är detta som man lägger den största vikten vid i denna rapport.

My Persson efterlyser också konkreta insatser. Jag redovisade en sådan insats i mitt frågesvar, nämligen det förslag som vi har förelagt riksdagen om särskilda projektpengar för att se hur man kan förbättra bl.a. samarbetet mellan huvudmännen. Vad det handlar om på detta område är ju att landstingen och kommunerna skall samverka på ett bättre sätt.

Herr talman! Det har nog trots allt skett en försämring. Man kan läsa sig till det. Man kan också när man är ute i landet höra att läkartillgången har minskat på vissa håll, t.ex. från tre läkare till en.

Svar på frågor

Vad gäller Katz-rapporten är det inte explicit omvårdnad som man pekar på utan också på ren sjukvård. Man har undersökt 2 000 sjukhemspatienter. På den punkten har vi inte riktigt samma uppfattning.

Jag är glad över projektpengarna, men jag tror inte att de problem som vi nu diskuterar löses med pengar. Jag tror att det mer handlar om policyn. Jag tycker därför att det är litet allvarligt att vi inte gemensamt skulle kunna komma fram till någon inriktning för kommunerna så att vi kan hjälpa dem med att lösa problemen.

Vad gäller husläkarsystemet finner jag stöd i Socialstyrelsens utvärdering. Man säger där att husläkarsystemet kan medföra rätt stora svårigheter, inte minst för personalen på sjukhemmen, om den skall samverka med ett stort antal husläkare. Jag har själv en tänkbar lösning, som jag kanske kan få återkomma till senare.

Anf. 188 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag måste göra ytterligare ett inlägg, åtminstone för att My Persson skall få tillfälle att återkomma.

Katz-rapporten, som åberopades i frågan, handlar inte om behovet av läkarinsatser, utan tar upp något helt annat. Man har utgått från det som kallas Katz ADL-index, som gäller "activities of daily living". Det är ju något annat. Det handlar om födointag, badning, på- och avklädning o.d. För detta krävs inte läkarinsatser utan typiska omvårdnadsinsatser. Det är detta som har bedömts i rapporten från Göteborg. Man har där använt Katz ADL-index för att bedöma dessa behov.

Jag vet inte om det i någon liten formulering i rapporten också sägs något om behov av rena läkarinsatser, men det är inte det som rapporten huvudsakligen handlar om.

Herr talman! Efter detta får väl My Persson utveckla sina förslag beträffande husläkarna.

Anf. 189 MY PERSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få återkomma till Katz-rapporten. Vi kan kanske tillsammans studera den. Jag tycker att statsrådet låter litet uppgiven.

För att komma med litet beröm vill jag säga att det skall hållas en hearing den 13 december om äldrevården, bl.a. med utgångspunkt i avgiftssättningen, vilket jag tycker är mycket bra. Mitt förslag är att man ger Socialstyrelsen i uppdrag att – precis som man skulle utreda avgiftssättningen vid sjukhem och i äldreboende för att få den så rättvis som möjligt mellan kommunerna, varefter statsrådet skulle vidta åtgärder – också utreda läkartillgången vid sjukhemmen och vad man kan göra för att avhjälpa eventuella brister. På detta sätt kan man få ett bra underlag.

Ett sådant mandat har Socialstyrelsen inte haft vid utarbetandet av den årsrapport nr 2 om utvärderingen av ÄDEL-reformen som vi nu bl.a. disku-

Svar på frågor

terar. Det vore i varje fall ett försök att konstruktivt göra någonting åt detta stora problem ute i landet.

Anf. 190 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag uppfattar nog Socialstyrelsens uppdrag att följa upp ÄDEL-reformen så att man är helt fri att framföra den typ av rekommendationer och synpunkter som My Persson talar om. Jag skall gärna diskutera med Socialstyrelsen att den kanske skall studera denna fråga särskilt, men jag tror att man tolkar sitt uppdrag så att man har detta mandat.

Anf. 191 MY PERSSON (m):

Herr talman! Att höra detta gör mig lycklig, men jag måste få återge något ur årsrapporten.

I den framhålls att ÄDEL-reformen inte innebär att läkarresursen överfördes till ett kommunalt ansvar. I uppföljningen av ÄDEL-reformen ingår därför heller inte något särskilt arbete med fokus på läkarförsörjningen inom äldre- och handikappomsorgen.

Därefter kommer det som jag refererade förut, att man eftersom läkarinsatserna har stor betydelse för medicinsk säkerhet och kvalitet ändå kommenterar frågan. Man tar ett eget initiativ, men har inte formellt fått ett sådant uppdrag. Det skulle glädja mig mycket om man formellt skulle kunna ge ett sådant till Socialstyrelsen. Jag tror att det skulle hjälpa oss ett stycke på vägen. Det skulle inte bara hjälpa våra kommuner utan framför allt också många mycket gamla och sjuka människor.

Anf. 192 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Vi är helt överens om att gamla och sjuka människor skall få hjälp. Jag utgår från att Socialstyrelsen, som man hittills gjort, kommer att följa upp detta. Jag skall, som jag sagt, tala med Socialstyrelsen om detta och höra om den har förstått sitt uppdrag på något annat sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1993/94:226 om stöd till hiv-drabbade familjer

Anf. 193 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Chatrine Pålsson har frågat mig om jag avser vidta åtgärder för att möta de sociala behov som uppstår för hiv-drabbade familjer.

Som frågeställaren påpekar har samhällets insatser för hiv-positiva i hög grad inriktats på den medicinska vården.

Den Stockholmsstudie frågeställaren hänvisar till visar att många barn till hiv-smittade mödrar även har en svår social situation med bristande eller ingen kontakt med fäder och släkt. De har ofta flykting/invandrarbakgrund eller är barn till mödrar som missbrukar. Det finns här ett stort behov av sociala hjälpinsatser.

Låt mig först konstatera att vi i Sverige har en gynnsam situation att arbeta utifrån när det gäller stödet till drabbade familjer. Vi har en välutbyggd häl-

so- och sjukvård och socialtjänst. Vi har dessutom i ett tidigt skede satsat mycket resurser för att kunna vara steget före med en hög beredskap både allmänt och när det gäller individuella fall. Vi har därför lyckats bromsa utvecklingen bättre än vad vi kunde befara.

Enligt min mening kan hiv-drabbade familjers och deras barns behov tillgodoses inom ramen för hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Det är i ett samarbete mellan dessa och frivilliga organisationer som Noaks ark och Röda korset som metoder för att möta familjers särskilda behov måste utvecklas. Detta sker redan i dag främst på initiativ av dem som länge arbetat med problematiken.

När det sedan handlar om att söka, samla och sprida kunskap både inom och utom landet är det en uppgift främst för Folkhälsoinstitutet. I institutets arbete med hiv/aids-frågor är hiv-positiva och deras anhöriga ett av fyra prioriterade områden. Folkhälsoinstitutet planerar ett aktivt samarbete med frivilliga organisationer för att utveckla stödet till drabbade familjer. Institutet samarbetar härvid också med skolan. Vidare kommer Folkhälsoinstitutet att ha kontakt med det europeiska forumet. Vi har således redan en övergripande verksamhet av den karaktär som frågeställaren efterlyser.

Anf. 194 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret. Vi vet ju att dessa behov tyvärr kommer att öka. Storstäderna har naturligtvis de största behoven, och för dem finns också en uppbyggd strategi. Min fråga till socialministern är: Hur går det på de mindre orterna, och hur kan man där lösa dessa problem? Jag ser det så att det behövs en kompetens och en policy. Detta är inte några enkla frågor, eftersom de spänner över ett mycket brett spektrum.

Jag vill fråga socialministern om inte detta arbete, som är under uppbyggnad, är mest inriktat på storstäderna.

Anf. 195 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jo, det är alldeles riktigt att hiv-smittan framför allt har slagit till i de stora städerna. De dominerande problemen finns i Stockholm och i viss utsträckning i Göteborg och i Malmö. Det har därför varit naturligt att koncentrera en del av de centralt initierade resurserna på de stora städerna. Men det är självklart att i den utsträckning som hiv sprids utanför de stora städerna behövs det insatser också där.

Låt mig bara få nämna att man i Stockholm just har bildat en arbetsgrupp med representanter för sjukvården och socialtjänsten för att se hur man kan samverka och samordna resurser på detta område. Där finns sedan några år tillbaka också ett särskilt daghem för hiv-positiva barn. Det är ett exempel på socialtjänstens insatser på detta område.

Anf. 196 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Herr talman! Det är ju alldeles utmärkt och mycket positivt. Jag vill verkligen understryka att Folkhälsoinstitutet gör ett fantastiskt bra arbete och att det nu har tagit upp detta som ett prioriterat område. Men man behöver kan-

ske också sprida ut arbetet något mera i landet för att få större kompetens och för att mera kunna se till helheten.

Under många år har ju specialistvården i Sverige varit inriktad på medicinsk vård och teknik. Omsorg och helhetssyn har inte riktigt ansetts vara en specialitet. Jag tycker att detta är ett område som borde utvecklas så att man får en strategi, en policy för hela vårt land, genom vilken man kan möta behoven på detta område.

Anf. 197 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Den ambitionen finns med all säkerhet både hos Socialstyrelsen och hos Folkhälsoinstitutet, som utformar olika typer av material som man ställer till olika personalgrupper och andra intresserades förfogande. Ambitionen finns där.

Sedan skall vi ha klart för oss att det särskilt på orter där det är ovanligt att hiv förekommer naturligtvis är svårt att utveckla någon specialistkompetens i egentlig mening. Men jag tror att de kan lära en hel del av de storstäder där vi har mer erfarenheter, framför allt Stockholm.

Anf. 198 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Herr talman! Mina sista frågor till socialministern i den här omgången blir: Hur ser socialministern på vad Sverige kan bidra med ur ett EG-perspektiv och hur vi kan ge och ta? Vi vet ju att det är många länder som har en otroligt stor problematik här, hur kan vi i Sverige hjälpa dem med den erfarenhet vi får?

Anf. 199 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Förmodligen genom att berätta hur vi har gjort. För några år sedan, när de första larmrapporterna kom, hade man anledning att känna en betydande pessimism inför framtiden. Många såg framför sig att den här epidemin skulle sprida sig i mycket, mycket större omfattning än som faktiskt har skett.

Man får nog säga att de svenska insatserna har varit ganska framgångsrika. Det handlar om informationsinsatser och sjukvårdande insatser samt i viss mån om insatser från socialtjänst och naturligtvis från frivilliga organisationer. Det viktigaste vi kan göra tror jag är att delge dem våra egna erfarenheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1993/94:237 om arbetsersättningen till förstånds-handikappade

Anf. 200 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Eva Zetterberg har frågat mig vad regeringen tänker göra för att det även för handikappade skall löna sig att arbeta. Bakgrunden till frågan är vissa uppgifter som rör den s.k. habiliteringsersättningen inom Stockholms läns landsting.

Utvecklingsstörda m.fl. personer har för närvarande rätt till daglig verksamhet genom omsorgslagen (1985:568). Sådan verksamhet tillhandahålls främst genom särskilt anordnad dagcenterverksamhet. Men den dagliga verksamheten har under senare år utvecklats och ofta kompletterats med utflyttad verksamhet, där grupper av deltagare utför uppgifter i arbetslivet hos olika arbetsgivare.

Huvudmännen för verksamheten, som regel landstingen, utger viss ersättning till den som deltar i daglig verksamhet, s.k. habiliteringsersättning. Syftet med habiliteringsersättningen är att stimulera den enskilde att delta i verksamheten. Nivån på ersättningen bestäms av landstingen själva.

Rätten till daglig verksamhet ingår också i den nya lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade som träder i kraft den 1 januari 1994. Av statsfinansiella skäl omfattas dock endast omsorgslagens nuvarande personkrets av rätten till daglig verksamhet. Som jag framhöll i propositionen (1992/93:159) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förordar jag att huvudmännen ger habiliteringsersättning även efter den nya lagens ikraftträdande.

Jag vill dock framhålla att daglig verksamhet inte skall uppfattas som en anställningsform. Det är inte frågan om avlönat arbete, och syftet är inte heller att producera varor och tjänster. Därför skall inte den ersättning som den enskilde erhåller betraktas som lön utan just som habiliteringsersättning. Däremot kan den dagliga verksamheten vara en viktig förberedelse för ett förvärvsarbete.

Att ha ett arbete är av mycket stor betydelse för alla människors livskvalitet och delaktighet i samhällslivet. Därför är det naturligtvis mycket viktigt att vidta alla tänkbara åtgärder för att funktionshindrade personer skall kunna komma ut i arbetslivet.

Arbetsmarknadsverket har i dag också en bred uppsättning av arbetsmarknadspolitiska åtgärder till sitt förfogande. Många av dem är helt förbehållna sökande med funktionshinder. Bland dessa kan nämnas t.ex. anställning med lönebidrag, anställning inom Samhall och andra stödformer. I anslutning till verket finns arbetsmarknadsinstitut för yrkesinriktad rehabilitering med specifik inriktning på funktionshindrade personer. Det är viktigt att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för funktionshindrade fortsätter att utvecklas. När en funktionshindrad person får förvärvsarbete, genom någon stödform eller på annat sätt, är det en självklarhet att han eller hon skall ha lön på samma villkor som andra.

Jag vill slutligen poängtera att det är angeläget att arbetsgivare engagerar sig i att ge arbete åt personer med funktionshinder. Här kan Svenska McDonald's AB vara ett bra exempel. De har en plan att anställa 2-3 personer med funktionshinder vid varje McDonald's restaurang i Sverige med början vid ca 10-15 restauranger hösten 1994.

Anf. 201 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min fråga och konstatera att de insatser Arbetsmarknadsverket och enskilda arbetsgivare gör är mycket bra. De exemplen är viktiga. Jag vill först börja med att fråga soci-

alministern: Hur tänker regeringen lyfta fram exemplet McDonald's för att visa hur man kan gå före?

Men, som socialministern är väl medveten om, är det ett fåtal personer med funktionshinder och framför allt med förståndshandikapp som har möjlighet att få ett avlönat arbete. Jag är väl medveten om att det är daglig verksamhet vid dagcenter som är den sysselsättningsform som de flesta förståndshandikappade har möjlighet att få. Det är självfallet bra att det finns en lag som ger rätt till detta. Den inriktning som man har på många ställen är dessutom mycket bra. Det finns möjlighet till varierat arbete.

Av den förståndshandikappade själv uppfattas dock denna sysselsättning som arbete. Han eller hon har inte möjlighet att få något annat. Detta blir den här personens arbete. Man uppfattar alltså bidraget som lön. I Stockholms läns landsting har man precis fattat beslut om att avgiften för lunchen, som ligger på 38 kr, är densamma som bidraget som betalas ut för varje dag. Detta uppfattas naturligtvis av många förståndshandikappade som att det inte lönar sig att arbeta.

Anf. 202 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Den sisnämnda känslan är lätt att förstå. Det är naturligtvis ingen tillfällighet att habiliteringsersättningen och det man tar ut för maten råkar vara samma belopp. Jag kan väl förstå den känslan.

Jag tycker dock att det är viktigt att göra skillnad mellan habiliteringsersättning och lön för utfört arbete. Jag tycker att ambitionen skall vara att få ut fler och fler personer med olika former av handikapp, även utvecklingsstörda, på det jag skulle vilja kalla riktiga jobb, alltså ute i företag.

Jag tycker att initiativet från McDonald's är mycket intressant i sammanhanget. Bakgrunden är att McDonald's i USA sedan flera år tillbaka har en policy att på varje restaurang ha minst två personer anställda som är funktionshindrade på något sätt. Jag var i USA förra hösten och besökte McDonald's och diskuterade det här. De fick berätta om sina erfarenheter. När jag kom hem tog jag kontakt med McDonald's i Sverige och undrade om det inte kunde vara en god idé att de gjorde som sina amerikanska storebröder. Det är alltså nu på gång, vilket jag ser mycket positivt på.

Men det räcker naturligtvis inte att McDonald's gör detta. Vi måste få fler företag att ställa upp på det sätt som McDonald's gör. Jag har varit i kontakt med bl.a. Svenska arbetsgivareföreningen för att diskutera om vi tillsammans skulle kunna gå ut och försöka övertyga företag om att göra liknande insatser. Det finns i varje fall ett positivt intresse från arbetsgivarna för detta. Jag hoppas att det skall materialiseras så småningom i någon form av rekommendation eller information till företagare runt om i Sverige.

Det blir naturligtvis också lättare när man kan se de konkreta resultaten av McDonald's-satsningen. Den första restaurangen i Sverige, i Sundsvall, har anställt två utvecklingsstörda nu. Så projektet är på gång, inte bara på papperet, utan också i verkligheten. Det kommer att vara en god förebild när vi skall försöka övertyga fler arbetsgivare att ställa upp.

Anf. 203 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag tycker som sagt att exemplet är mycket gott. Jag hoppas att socialministern i sina strävanden med Arbetsgivareföreningen fortsätter

att ta fram den möjligheten, att visa på att detta inte är omöjligt, som många arbetsgivare föreställer sig.

Jag anser naturligtvis också att det är viktigt att fortsätta arbetet med att överlag se till att förståndshandikappade kan få riktiga jobb.

Men tillbaka till frågan om de förståndshandikappade i Stockholms län. Jag undrar om socialministern har varit i kontakt med någon av dem som omfattas av det här beslutet. Jag blev på ett tidigt stadium i höstas uppvaktad av en person från ett dagcenter i Stockholm som hade oerhört svårt att förstå detta, som kände mycket liten motivation att fortsätta arbetet och uppfattade detta som en klar nedvärdering. Jag är på det klara med att det inte handlar om det. Men vi måste trots allt ta de förståndshandikappades egna uppfattningar på allvar. Jag undrar därför om Bengt Westerberg själv har varit i kontakt med några ledamöter i Stockholms läns landsting och kunnat prata igenom den här frågan och förhoppningsvis kunnat få någon förändring till stånd.

Anf. 204 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Nej, jag har inte haft några sådana direkta kontakter. Jag känner till detta från brev och på andra sätt. Jag har inte diskuterat det direkt med de förståndshandikappade.

Regeringen kan inte gå in och påverka detta. Det är landstinget som har att fatta de här besluten. Vi kan ha åsikter om det som jag kan framföra till partivänner och andra i Stockholms läns landsting, men det är en landstingskommunal fråga. Vi har inga planer på att regeringen skall gå in och reglera detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1993/94:239 om förmånerna vid föräldraledighet

Anf. 205 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Kent Olsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att inte "dubbla" förmåner skall utgå vid föräldraledighet.

Kent Olsson har ställt frågan mot bakgrund av att en förälder som arbetar kan ta ut föräldrapenning under semestern för vård av barn. Detta innebär att föräldern under denna tid har både semesterlön och föräldrapenning. Det kan enligt Kent Olsson inte vara meningen med lagen att dubbel ersättning skall utgå för att vara hemma med sina barn.

Låt mig först säga att jag delar frågeställarens uppfattning att det är otillfredsställande att föräldraförsäkringen medger ett överutnyttjande i vissa fall. Den nu beskrivna situationen är exempel på sådant överutnyttjande.

Bl.a. i syfte att belysa olika situationer, där en förälders uttag av föräldrapenning mer styrs av önskemålet att ge familjen en inkomstförstärkning än av att ta del i vården av barnet, har en arbetsgrupp inom Socialdepartementet fått i uppdrag att göra en översyn av vissa frågor inom föräldraförsäkringen. I arbetsgruppens direktiv anges att det företrädesvis rör sig om uttag av föräldrapenning under tid då föräldern ändå skulle vara ledig från sitt för-

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

värvsarbete. Som exempel nämns den situationen att den av föräldrarna som har högst inkomst tar ut föräldrapenning under veckosluten, medan den andra föräldern utnyttjar föräldrapenningen under veckans övriga dagar. Om förstnämnda förälder tar ut en fjärdedels föräldrapenning på fredag eftermiddag kan han eller hon få hel föräldrapenning under lördag och söndag.

Ett annat exempel som nämns är då ena föräldern har semester med semesterlön och samtidigt uppbär föräldrapenning från försäkringen. Enligt direktiven skall arbetsgruppen bedöma omfattningen av dessa former för uttag av föräldrapenning och lämna förslag till sådana ändringar som motverkar att föräldraförsäkringen utnyttjas på sätt som nämnts. Förslagen skall redovisas under januari 1994. I övrigt skall arbetsgruppen lämna förslag till vissa förbättringar inom den tillfälliga föräldrapenningen.

Slutligen kan jag nämna att samma arbetsgrupp i en delrapport (Ds 1993:87) har redovisat två metoder att öka fädernas uttag av föräldrapenning. Den ena metoden går i debatten under benämningen "pappamånad".

Anf. 206 KENT OLSSON (m):

Herr talman! Låt mig först tacka socialministern för svaret. Det är tillfredsställande att socialministern och jag har samma uppfattning i det här fallet. Jag ser svaret på min fråga som mycket positivt.

Det är många som har reagerat på att de här möjligheterna till överuttag finns. Det gäller både det sätt som jag nämner och det som socialministern tog upp i svaret, dvs. under helgerna.

När kan vi förvänta oss en förändring av detta? När kan vi förvänta oss en proposition? Man har vetat om de här problemen under en längre tid. Då borde en förändring ha kunnat komma till stånd tidigare. Det är inte bra när vi ger möjligheter för människor att utnyttja ett system där vi vet om att det finns brister.

Systemet ger ju en bra möjlighet för människor att vara tillsammans med sina barn, framför allt för papporna. Det är fel att det är möjligt att utnyttja systemet på det här viset.

Socialministern och jag har litet olika uppfattningar kring detta med "pappamånad", men det är viktigt att man inte tar ut ledigheten på grund av ekonomiska skäl. När kan vi förvänta oss att det kommer en proposition som ändrar dessa förhållanden?

Anf. 207 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag kan inte svara på det i dag. Den här gruppen skall vara klar under januari månad. Sedan kommer vi att arbeta så snabbt som möjligt. Jag skulle gissa att det kommer att krävas åtminstone någon form av remissförfarande innan vi kan återkomma till riksdagen med förslag. I bästa fall kan det ske under våren, men jag kan inte garantera detta i dag.

Anf. 208 KENT OLSSON (m):

Herr talman! Jag tycker att det låter positivt om jag får stryka "i bästa fall". Jag tycker att det bör vara en målsättning att få en sådan förändring åtminstone till den 1 juli nästa år. Socialministern är ju ändå medveten om

de två exempel som är framtagna. Det finns möjligheter att utnyttja lagen på fel sätt.

Det är i och för sig bra med remissförfarande, men det innebär ju att det ges möjligheter att fortsätta att utnyttja systemet under den långa tid som kommer att gå, om det inte kommer någon proposition till våren. Jag hoppas verkligen att det kommer en proposition då. De två exempel som nämnts är ju så klara. Detta borde gå att förändra relativt snabbt.

Anf. 209 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är möjligt att exemplen är klara. Det är vi säkert överens om. Men vi har ännu inte sett vilka möjligheter det finns att gå in och begränsa missbruket. Det kan komma att kräva en sådan reglering att det är nödvändigt att inhämta synpunkter och ge en rimlig remisstid för detta.

Frågan har uppmärksammats tidigare, precis som frågeställaren säger, men man har hittills inte kunnat hitta något sätt att lagligt komma förbi det här missbruket. Jag kan inte garantera att vi kommer att hitta lösningar på problemet. Arbetsgruppen har fått i uppdrag att lämna sådana förslag. Jag hoppas att vi skall kunna lösa frågan så snabbt som möjligt.

Anf. 210 KENT OLSSON (m):

Herr talman! Jag uppfattar socialministerns svar som positivt. Jag hoppas verkligen att man kan lösa detta på ett tekniskt bra sätt. Det är viktigt att det inte utgår signaler att man skall ta ledigt för att tjäna pengar. Man skall ta ledigt för att man vill vara tillsammans med sina barn. Jag hoppas verkligen att vi får en proposition att ta ställning till under vårriksdagen. Jag ser svaret som mycket positivt.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1993/94:253 om de bostadslösa situation i Sverige

Anf. 211 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Bo G Jenevall har frågat mig varför Socialstyrelsen fått så lång tid på sig att utreda de bostadslösa situation i Sverige.

Som framgår av socialutskottets betänkande, som åberopas i frågan, kräver uppdraget ett omfattande arbete. Enligt uppdraget skall Socialstyrelsen göra en riksomfattande kartläggning av omfattningen av bostadslösheten och de bostadslösa situation. Styrelsen skall även analysera de bakomliggande orsakerna samt göra en inventering av socialtjänstens och frivilliga organisationers erbjudanden av olika boendeformer och andra stöd- och vårdinsatser. Vidare skall analyseras behovet av åtgärder för en mer långsiktig lösning av problemet.

Socialstyrelsen har nyligen i en delrapport presenterat resultatet av en riksomfattande kartläggning av omfattningen av bostadslösheten. För närvarande genomförs en inventering av vilka insatser som socialtjänsten och frivilliga organisationer erbjuder de bostadslösa. Jag anser att den tid som beräknats för uppdraget är skälig.

Prot. 1993/94:38
7 december 1993

Svar på frågor

Anf. 212 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Detta är uppenbarligen en fråga som har funnits i riksdagen under väldigt många år, säkert lika många år som uteliggarna har funnits i vårt samhälle. Deras antal har ju tyvärr bara ökat.

I socialutskottets betänkande nr 5 står ett enigt utskott bakom två enskilda motioner, vilket kanske är ganska ovanligt. Man hänvisar till bl.a. ett betänkande från 1989/90, SoU14, där det står att utskottet delade motionärens uppfattning att det är ovärdigt ett välfärdssamhälle att människor står helt utan bostad och att det också strider mot syftet med vår sociallagstiftning.

I betänkandet från 1991/92 finns det också en text av liknande slag. Jag citerar en kort text som har en viss pejling på den nuvarande regeringen: "Utskottet noterade i sammanhanget att den nya regeringen i regeringsförklaringen uttalat att bostadspolitiken skall inriktas på alla skall ha en möjlighet till en bra bostad till rimligt pris."

I den motion som bl.a. jag har väckt – och som är en del av grunden för beslutet från socialutskottet – föreslog jag att man skulle tillsätta en arbetsgrupp för att titta på ett något annorlunda sätt att lösa de akuta problemen. Jag föreslog bl.a. att man skulle köpa in ett skrotat passagerarfartyg. Med mycket enkla metoder skulle man kunna skapa en betydligt bättre situation speciellt för uteliggarna. Många av dem kommer ju från en miljö som liknar den som man skulle erhålla där. Jag vet att många frivilliga organisationer av olika slag gärna skulle hjälpa till.

Jag vänder mig emot att det kommer att gå ungefär två år från det att motionen väcktes i januari 1992 till dess att utredningen är klar.

Anf. 213 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Vi fick skrivelsen från riksdagen hösten 1992, och det här uppdraget gavs i början av 1993. Tiden från det att riksdagen tillskrev regeringen till det att regeringen reagerade var alltså betydligt kortare än två år. Den bedömning vi gjorde i mars 1993 när uppdraget gavs var att det skulle krävas drygt ett år – ett och ett halvt år ungefär – för att utföra uppdraget. Man kan ju konstatera att redan den inventering som det talades om krävde ganska lång tid, och det är ungefär så långt man har kommit nu, alltså vid årsskiftet 1993/94. Man har genomfört inventeringen av hur omfattande bostadslösheten är, och nu återstår ändå ett par viktiga utredningsuppdrag. Jag tror alltså att tiden för Socialstyrelsens del är ganska väl avvägd.

Bo G Jenevall sade att antalet uteliggare har ökat, men det är väl inte riktigt korrekt. I den inventering som har gjorts pekar man på att det finns ungefär tusen uteliggare i Sverige. Det är siffror som stämmer ganska väl med den situation vi hade för tio år sedan, då man gjorde en sådan här inventering. Det har hittills inte gjorts några inventeringar av samma omfattning, men i Stockholm, där man har en ganska hygglig bild av situationen, stämmer det att antalet uteliggare i dag är ungefär lika stort som det var i början på 1980-talet.

Dessvärre handlar det inte heller bara om att bjuda ut bostäder till den här gruppen människor, utan de har ganska omfattande sociala problem. 70–75 % av dem har besvärande missbruksproblem. Jag jobbade själv med

sådana här frågor i Stockholms kommun på 60-talet, så jag vet av egen erfarenhet att det ibland inte räcker med att erbjuda bra bostäder. En del av dessa människor är inte beredda att acceptera det ordnade liv som det innebär att ha en egen bostad.

Det krävs alltså mer omfattande insatser. Självfallet delar jag ändå den uppfattning som kommer till uttryck i socialutskottets utlåtande, att det här inte är en värdig situation för de här människorna. Vi skall göra allt vi kan för att försöka få in dem i mer värdiga och normala levnadsförhållanden.

Anf. 214 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Jag instämmer i mycket av det socialministern säger, och jag vet att det också finns ett engagemang. Men det händer tyvärr ingenting. Det krävs tid för att utreda saker och ting, det är jag medveten om, men jag menar att man skulle kunna ta litet annorlunda grepp vid sidan av detta utredande. Det är nämligen ett dåligt natthärbärge för de uteliggande, inte minst i den här årstiden, att ha en utredning till huvudkudde.

Vi har dessutom för närvarande en arbetsmarknadssituation som gör att vi skulle kunna utnyttja resurserna hos väldigt många arbetslösa människor, som säkert gärna inom ramen för ALU eller liknande skulle ställa upp och ge uteliggarna en drägligare tillvaro.

Socialministern talade om uteliggarnas miljö och vilken miljö dessa personer kan tänka sig. Jag menar att just ett gammalt fartyg skulle vara en plats där de verkligen skulle kunna känna sig hemma, och de kan där själva bidra aktivt till att skapa en miljö som kanske kan vara acceptabel för dem, även om den inte är acceptabel för socialministern och mig.

Anf. 215 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att det är riktigt att säga att ingenting händer, eftersom det faktiskt görs betydande insatser på den nivå där de här frågorna hanteras, nämligen den kommunala nivån. Här i Stockholm t.ex., där jag själv har bedrivit en del fältstudier, görs det mycket betydande insatser av både kommunen och frivilliga organisationer, framför allt Frälsningsarmén och Stadsmissionen.

När jag under förra vintern var ute på en fältstudie och åkte runt och tittade, fanns det, trots att det var ruskigt väder ute, ett ganska betydande utbud av platser i olika natthärbärgen. Det var alltså inte huvudproblemet vid den tidpunkten. Under helt andra tider, när bostadssituationen och även arbetsmarknadssituationen har varit bättre, har man likväl haft problem med uteliggarna.

Sanningen är väl att vi ibland är litet maktlösa inför detta problem. Vi vet inte riktigt hur vi skall göra för att erbjuda de här människorna ett som vi tycker bättre liv än det de har nu.

Anf. 216 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Det ligger mycket i det socialministern säger, men varför inte för en gångs skull ta ett annorlunda grepp? Vad jag begärde var att vi skulle tillsätta en liten arbetsgrupp, några människor som kunde titta litet närmare på om inte det här förslaget ändå skulle kunna vara ett litet bidrag i rätt rikt-

ning. Skulle inte socialministern kunna gå oss till mötes och ordna med en liten sidoutredning i all enkelhet? Jag ställer mig frivilligt till förfogande att delta i en sådan.

Anf. 217 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är inte fråga om någon ovilja från min sida, utan det är ju så att vi har en viss arbetsfördelning här i samhället, och det är kommunerna som svarar för de konkreta insatserna inom ramen för socialtjänsten.

Jag föreslår att Bo G Jenevall tar kontakt med Stockholms kommun och diskuterar med dem om det som ett komplement till de natthärbärgen som finns skulle kunna vara ett bra alternativ att pröva en båt, eller om det kanske skulle kunna vara ett komplement till andra former av bostäder som erbjuds den här kategorin av människor.

Det är ändå på den nivån den här frågan hör hemma. Vi hamnar i en väldigt besvärlig situation om vi från statsmakternas sida skall gå in och pröva den här typen av alternativ, som så uppenbart hör hemma på den kommunala nivån.

Som sagt: Ta gärna kontakt med dem som jobbar med frågorna i Stockholm. De skulle säkert uppskatta tips på hur man kan lösa de här problemen.

Anf. 218 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Jag skall verkligen göra det, och jag hoppas att jag också gör det med socialministerns goda minne och att vi, om vi får anledning att komma tillbaka i frågan, också kan påräkna ett stöd för de här stackars människorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1993/94:250 om IMF-rapporten

Anf. 219 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Bo G Jenevall har frågat statsministern varför regeringen hemligstämplat IMF-rapporten och på vilka grunder. Frågan har överlämnats till mig.

Frågeställaren hänvisar till en rapport som skrivits som underlag för en intern diskussion i IMF:s exekutivstyrelse den 27 augusti i år rörande den ekonomiska utvecklingen i Sverige. Efter att delar av rapporten refererats i massmedia, inkom till regeringen en framställning från en enskild om att få ta del av rapporten. Regeringen beslutade den 2 september (dnr 3699/93) att avslå framställningen med följande motivering:

”Rapporten innehåller uppgifter som rör en mellanfolklig organisation. För sådana uppgifter gäller sekretess enligt 2 kap. 1 § sekretesslagen om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att detta stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet.

Rapporten innehåller uppgifter vilka omfattas av sekretess enligt 2 kap. 1 § sekretesslagen. Regeringen avslår framställningen.”

Det var på dessa grunder som rapporten hemligstämplades, och Bo G Je-

nevals fråga är därmed egentligen besvarad. Men låt mig ta tillfället i akt att sätta in rapporten i sitt sammanhang och samtidigt förklara inriktningen av IMF:s verksamhet på detta område.

För det första bör det framhållas att rapporten om Sverige inte på något sätt var speciell eller extraordinär. IMF skriver regelbundet – minst en gång om året – liknande studier för vart och ett av sina 176 medlemsländer. Inte heller var det någon unik företeelse att rapporten hemligstämplades. Tvärtom är så gott som alla dokument som IMF ger ut konfidentiella.

Sekretessen är naturligtvis inget självändamål utan är en direkt konsekvens av den verksamhet som IMF bedriver. En grundläggande uppgift för IMF är att bedöma medlemsländernas ekonomiska politik och utveckling. Genom analys och diskussion skall medlemsländerna övertygas att föra en ekonomisk politik som både gynnar det egna landet och världsekonomin som helhet. Det ligger i sakens natur att den dialog som då förs blir öppnare och rakare om den sker under förtroliga former.

För att åstadkomma en sådan förtroendefull dialog har en praxis etablerats, där alla medlemsländer behandlar IMF-dokumenterna som konfidentiella. Medlemmarna skall kunna lita på att den information som man lämnar till IMF inte förs vidare. När läckor uppstår skadas därför inte bara det enskilda landet utan också förtroendet för IMF som organisation.

Som ett relativt litet och öppet land i en världsekonomi som alltmer präglas av ömsesidigt beroende, har Sverige mycket att vinna på att IMF kan fullgöra sin roll på ett effektivt sätt. Jag beklagar därför att vissa delar av rapporten om Sverige refererats i massmedia.

Anf. 220 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret, som var ovanligt fylldt.

Jag ser – kanske felaktigt – vissa likheter mellan de OECD-rapporter som vi kontinuerligt får ta del av och denna rapport. Jag vet egentligen inte vad det är som skiljer IMF:s rapporter i det avseendet. Borde ändå inte finansutskottet ha tillgång till den här rapporten? Finansutskottet lyder ju dessutom under särskilda sekretessbestämmelser och har ju också ett särskilt uppdrag att från riksdagens sida hjälpa till att svara för Sveriges ekonomi.

En annan fråga är: Skapar inte den här hemligstämplingen i sig underlag för vissa spekulationer? Drivet till sin ytterlighet innebär ju detta att vi, om finansministern och riksdagen skulle misslyckas med att reda ut våra ekonomiska problem, faktiskt kan hamna under IMF:s förmyndarskap.

Anf. 221 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag tycker nog att den liknelse Bo G Jenevall gör mellan den här rapporten och OECD-rapporten är litet missvisande. Jag tycker faktiskt att man kan se båda de här typerna av rapporter som komplement till varandra, snarare än likadana. Det ligger en poäng i att OECD:s rapporter kan spridas vitt och brett och läsas av många. Men det ligger också en poäng i att Valutafonden i sina rapporter kan ägna sig åt argumentation som kanske inte skulle finnas med i en publicerad utgåva. Jag tycker att det är värdefullt

att dessa båda typer av organisationer har olika praxis när det gäller publicering av rapporter.

På frågan om finansutskottet skall få ta del av rapporten vill jag svara att representanter för alla de 176 medlemsländerna, när de är här i samband med IMF:s regelbundna möten, träffar ett antal olika debattörer, politiker och intressenter i den svenska ekonomiska debatten. Jag är ganska säker på att de också träffar en del personer som också sitter i finansutskottet. Men att ge hela underlaget till finansutskottet skulle inte stämma överens med den praxis som man har utarbetat och utvecklat i det mycket förtroendefulla samarbete som krävs för att Valutafonden skall kunna fullgöra den uppgift som både Sverige och andra länder tjänar på att man fullgör.

Anf. 222 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Som finansministern vet har jag suttit i finansutskottet i ett par år. Under den tiden hade vi inte möjlighet till några kontakter med IMF. Jag har ingen anledning att betvivla det som sägs här, men jag frågar mig ändå om det inte redan är många personer utanför Sveriges land som får del av dessa uppgifter och att de på så vis får en spridning. Jag har i alla fall i olika sammanhang fått det intrycket.

Anf. 223 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Som jag nämnde i mitt första svar är det praxis bland medlemsländerna i IMF att hemligstämpla rapporterna. Det innebär att även andra länders rapporter som vi kan komma och studera skulle bli hemligstämplade. Även om en rapport om Sverige skulle finnas i något annat land, eller en rapport om något annat land i Sverige, tillämpar vi samma praxis. Det tycker jag också är ett gott skäl till att ha kvar hemligstämpeln. Den är till för att man skall kunna utbyta åsikter utan att riskera att de missbrukas eller hamnar i orätta händer. Jag tycker att det är ett värdefullt komplement till de konstruktiva och publika ekonomisk-politiska diskussioner som förs med andra internationella organisationer och med en lång rad både ekonomer och politiker i det sedvanliga svenska etablissemanget.

Anf. 224 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Jag är nöjd med det, men jag vill be finansministern att till nästa gång överväga om inte finansutskottet ändå borde få ta del av nästa rapport.

Anf. 225 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag kommer att göra Bo G Jenevall besviken. Jag har inte för avsikt att bryta den etablerade praxis som är utvecklad.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1993/94:108 Upphävande av vissa författningar

1993/94:109 Fotografirättens integration i upphovsrättslagen

Finansutskottets betänkanden

1993/94:FiU4 Frågor om offentlig upphandling

1993/94:FiU5 Ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling

Lagutskottets betänkanden

1993/94:LU9 Vårdnadshavares skadeståndsansvar

1993/94:LU11 Tillsyn över stiftelser i vissa fall

Jordbruksutskottets betänkanden

1993/94:JoU9 Strategi för biologisk mångfald

1993/94:JoU11 Lagändringar på djurhälsoområdet

1993/94:JoU12 Avgifter på vissa jordbruksprodukter m.m.

Näringsutskottets betänkanden

1993/94:NU6 1993 års redogörelse för företag med statligt ägande

1993/94:NU8 Allmänna pensionsfondens verksamhet år 1992

1993/94:NU10 Ändring i Studsvikslagen

36 § Meddelande om KU11 och LU8

Anf. 226 ANDRE VICE TALMANNEN:

Beträffande KU11 och LU8 avser talmannen att i morgon föreslå kammaren att dessa ärenden redan då får företas till avgörande och sålunda avgöras efter endast en bordläggning.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 16 § anf. 88 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. 29 § anf. 185 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Tisdagen den 7 december

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om svar på interpellationer	1
3 § Svar på fråga 1993/94:227 om offentlighet rörande vissa utvisade diplomaters aktiviteter	2
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Bertil Måbrink (v)	
4 § Svar på fråga 1993/94:236 om det israeliska trupptillbakadragandet från Gaza och Jeriko	3
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Bertil Måbrink (v)	
5 § Svar på fråga 1993/94:258 om ekonomiskt stöd till PLO-kontoret i Stockholm	6
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Berndt Ekholm (s)	
6 § Svar på fråga 1993/94:259 om FN-sanktioner mot Kroatien ...	8
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Lennart Rohdin (fp)	
7 § Svar på fråga 1993/94:260 om kompensation till republiken Makedonien	12
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Lennart Rohdin (fp)	
8 § Svar på fråga 1993/94:262 om vapenembargot mot Bosnien-Hercegovina	14
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Lennart Rohdin (fp)	
9 § Svar på fråga 1993/94:241 om etnisk diskriminering	18
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Martin Nilsson (s)	
Förste vice talmannen (om föredragningslistan)	
10 § Svar på fråga 1993/94:231 om ökad byggverksamhet	21
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Magnus Persson (s)	
11 § Svar på fråga 1993/94:246 om administrationsavgifter i a-kassa	23
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Britta Sundin (s)	
12 § Svar på fråga 1993/94:238 om laxfisket i Torne älv	25
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Hugo Bergdahl (fp)	
13 § Svar på frågorna 1993/94:223 och 251 om mötesfriheten, m.m.	27
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Bengt Hurtig (v)	

	Kjell Eldensjö (kds)	
14 §	Svar på fråga 1993/94:224 om rasistiska demonstrationer Justitieminister Gun Hellsvik (m) Berith Eriksson (v)	29
15 §	Svar på fråga 1993/94:232 om besparingar inom polisväsendet Justitieminister Gun Hellsvik (m) Bertil Danielsson (m)	32
16 §	Svar på fråga 1993/94:255 om nedläggning av brottsutredningar Justitieminister Gun Hellsvik (m) Torgny Larsson (s)	34
17 §	Svar på fråga 1993/94:256 om polisaktionen i Alsike kloster . . Justitieminister Gun Hellsvik (m) Torgny Larsson (s)	36
18 §	Svar på fråga 1993/94:233 om Tullens kontrollområde Statsrådet Bo Lundgren (m) Kenneth Lantz (kds)	39
19 §	Svar på fråga 1993/94:247 om Gota Bank Statsrådet Bo Lundgren (m) Rolf L Nilson (v)	41
20 §	Svar på fråga 1993/94:245 om konkurrenslagen och samarbetet i ekonomiska föreningar Näringsminister Per Westerberg (m) Kjell Ericsson (c)	45
21 §	Svar på fråga 1993/94:230 om landstingen som huvudmän för gymnasieutbildning Statsrådet Beatrice Ask (m) Berit Löfstedt (s)	47
22 §	Svar på fråga 1993/94:234 om riksväg 40 Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Lars Björkman (m)	49
23 §	Svar på frågorna 1993/94:240 och 243 om Öresundsbron Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Martin Nilsson (s)	51
24 §	Svar på fråga 1993/94:248 om stuverimonopolet Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Bo G Jenevall (nyd)	54
25 §	Svar på fråga 1993/94:252 om privatisering av Swebus Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Olle Schmidt (fp) Talmannen (om taletiden)	55
26 §	Svar på fråga 1993/94:261 om Dennispaketet Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Eva Zetterberg (v)	58
27 §	Svar på frågorna 1993/94:229 och 235 om husläkare Statsrådet Bo Könberg (fp) Göthe Knutson (m) Hans Karlsson (s)	62

28 § Svar på fråga 1993/94:257 om rökförbud i skolor	66	Prot. 1993/94:38 7 december 1993
Statsrådet Bo Könberg (fp)		
Göthe Knutson (m)		
29 § Svar på fråga 1993/94:222 om tillgången på läkare vid sjukhem	68	
Socialminister Bengt Westerberg (fp)		
My Persson (m)		
30 § Svar på fråga 1993/94:226 om stöd till hiv-drabbade familjer.	72	
Socialminister Bengt Westerberg (fp)		
Chatrine Pålsson (kds)		
31 § Svar på fråga 1993/94:237 om arbetsersättningen till förstånds- handikappade	74	
Socialminister Bengt Westerberg (fp)		
Eva Zetterberg (v)		
32 § Svar på fråga 1993/94:239 om förmånerna vid föräldraledighet	77	
Socialminister Bengt Westerberg (fp)		
Kent Olsson (m)		
33 § Svar på fråga 1993/94:253 om de bostadslösas situation i Sverige	79	
Socialminister Bengt Westerberg (fp)		
Bo G Jenevall (nyd)		
34 § Svar på fråga 1993/94:250 om IMF-rapporten	82	
Finansminister Anne Wibble (fp)		
Bo G Jenevall (nyd)		
35 § Bordläggning	85	
36 § Meddelande om KU11 och LU8	85	
Andre vice talmannen		

